"JO HO ATRAURE TOT A MI..."

És possible la gelosia dels béns espirituals? Tractant-se de talent, de cultura, de glòria, indubtablement. Però si es tracta de béns religiosos, fe, vocació, virtut...? Hom en dubtaria, perquè sembla que aquests béns haurien de donar com a primer fruit l'expansivitat generosa de la caritat. Tanmateix, hi ha casos que semblen desmentir-ho. I llavors, la lògica, que és el més implacable, per bé que el més legítim, de tots els sobirans, no es dóna per satisfeta sinó imposant la conclusió que aquella religiositat no acaba d'ésser ben autèntica.

Són coses doloroses, i no voldríem parlar-ne mai. És lamentablement cert, però, que es troben sedients catòlics—generalment dels més extremosos—que no poden sofrir de veure un encert, una bona obra, una empresa fructuosa, fora del seu clos, ordinàriament tan petit que, si s'arribava a confondre—segons llur desig—amb el catolicisme del país, aquest catolicisme semblaria una enclave *de raça distinta, i nosaltres uns immigrats a la nostra terra.*

La generositat, que no enveja, que no vol mal, que no s'engeloseix, que no especula, acostuma a ésser absent de les zones extremes. L'exacerbació humana, sempre passional, de les idees nobles els dóna una susceptibilitat engelosible, les fa semblar propietats espirituals de la petita família, encomana una agror i una tendència a excomunicar els altres que revela al coneixedor dels esperits que el que realment s'estima, no és l'ideal, sinó la rigidesa de la pròpia actitud en la seva possessió, l'aparent noblesa cavallerívola que fins en la caritat veu una transacció deshonrosa i prefereix trencar-se a blincar-se... ni per considerar un moment el que hi pugui haver de bo en els altres. Sobretot en els més afins, perquè un altre dels arguments apodictics de la illegitimitat d'aquestes defenses rencunioses dels principis de la caritat és que apliquen a l'amor una proporció de raó inversa a la proximitat ideològica dels altres. Com més pròxims, més odiats, més combatuts, més bescantats, de vegades fins i tot amb suposicions gravíssimament injurioses. Aquesta inversió monstruosa

és una prova evident que és l'enveja i no la caritat el sentiment que informa l'ànima d'aquests acantonats. Si tenien amor a l'ideal, l'estimarien onsevulla que el veiessin, en raó directa de la seva aproximació a la integritat que creuen posseir.

I fins l'hauríem d'estimar quan el veiem informar algunes obres dels heterodoxos. Una ànima piadosa tenia escrúpols d'adorar una aparició de Jesucrist de por que no fos una imatge presentada pel dimoni. Després de seguir uns quants teòlegs, va parar en mans de Santa Teresa, la qual li va esvair per sempre els escrúpols dient: —"La imatge de Jesucrist és sempre adorable, encara que la presenti el dimoni."

El món, a dreta i a esquerra, és ple de canyes esquerdades i de blens fumejants. No cal creure que perquè un milita en partits hostils a l'Església ja està apagada per sempre més en la seva ànima la llum divina. Més o menys còmodament, Déu és pertot, i no creurem mai que l'escala de les seves influències coincideixi amb la canviant i arbitrària de la política humana.

No hauríem dit tot això que precedeix, si no ho haguéssim trobat formulat amb plasticitat insuperable en un editorial de la prestigiosa "Vie intellectuelle", una de les tres grans revistes dels Dominicans francesos. En el fascicle del 25 de juny, sota el títol mateix d'aquest pòrtic i signat "Christianus" (una de les primeres plomes de França) escriu el que segueix, que farà segurament la delícia dels nostres lectors.

"Em recordo d'un home, aparentment religiós, que un dia es mostrava sorprès de l'actitud actual de l'Església:

"—No sembla sinó que l'Església adopti el partit dels seus enemics contra els seus amics!

"Aquell home, en la seva ingenuïtat, no havia comprès gens ni mica la manera com l'Esperit Sant Treballa el món.

"Un dels nostres esforços incessants, ara i sempre, ha de consistir a esbrinar què hi ha de bo—i d'inconscientment cristià—, fins entre els adversaris de l'Església. Altrament, mentre la Savesa divina no ho haurà manifestat, ignoràvem quins són en veritat els enemics de l'Església i quins són els seus fills. Nostre Senyor ens ha advertit: hi ha d'altres ovelles que no són d'aquesta pleta, i el domini de l'Església ultrapassa les seves fronteres aparents. Hi ha qui sembla desconèixer, o tal vegada no conèixer prou bé el Salvador i, tot amb tot, treballa d'acord amb la seva llei. Per què negaríem el bé que pot resultar de la seva tasca? "Mestre, deia un dia Sant Joan, hem vist un home que, en nom vostre, foragitava els dimonis, i li ho hem impedit, perquè no ve amb nosaltres." —"No li ho impediu pas, digué Jesús... Qui no va contra vosaltres és amb vosaltres." (Luc., IX, 49-56).

"Jo voldria que el cristià sabés reconèixer en tot esforç, fins i tot si és imprecís, l'acció de la gràcia; que sabés descobrir en tota obra de bona voluntat el germen de veritat i de bondat divines i treballés amb totes les seves forces per a difondre'l. El que l'ha sembrat no es creia ésser dels nostres? Doncs n'era, pensés com volgués, o almenys, el seu gest cooperava a l'obra del nostre Crist, sense que cap bé pugui deixar de fer-se.

"En lloc d'escandalitzar-nos hem de reconèixer la divinitat de l'Església en el fet que, sense deixar de proclamar-se l'única miassatgera de salvació, sap ésser accessible a tot sacrifici, fins i tot quan la seva primera inspiració no sembla cristiana. D'altra banda s'esdevé que, només de collaborar-hi, ella el bateja, car l'Església és present allí on es troba el més humil dels seus membres vivents. Hem de fer nostra la resposta d'una cristiana a una noia que vacillava a treballar en un asil no confessional: " Si vós hi sou, serà cristià."

"Quin mot d'ordre! Si hom el seguís en tots els terrenys, quins resultts no s'obtindrien! Persuadim-nos que la missió primordial dels catòlics en la vida pública no és de protestar, de fer recriminacions, àdhuc justificades sinó de promoure activament tota empresa que tendeixi a salvaguardar o a augmentar el bé comú. Tan sovint com fos possible, haurien de tenir la iniciativa. Però si d'altres els han passat al davant, no per això han de disgustar-se i de refusar llurs serveis.

"—Amb aquesta actitud — replicaran alguns — aviat haureu lliurat l'Església als seus destructors.

"—No ho cregueu—respondrem nosaltres—. Estigueu ben convençuts que mai no haurem preparat tan bé el seu triomf.

"En efecte, el seu triomf no és pas de dominar, sinó d'ésser el ferment que fa llevar tota la pasta. Ah! sens dubte, si el ferment no és prou actiu, la massa neutra l'esponjarà. Però què! Tan poca confiança teniu en l'acció de Déu? I creieu que hem d'ésser sols a treballar en la nostra tasca humana? Si fos així, l'Església no hauria nascut mai, o hauria mort en la seva naixença. N'hi ha prou d'evocar els pobres pescadors de Gaalilea, que van esdevenir "la llum del món", per a comprendre que no van treballar tots sols. I tot amb tot, malagrat vint segles de miracles, encara temem cada dia que l'operador no incorri en defecte, com deia Péguy, i aixequem el dic de les nostres prudències carnals, perquè tenim por d'ésser desbordats per corrents que hauríem de poder captar.

"Cal tenir més confiança i eixamplar el nostre cor. Siguem verament posseïts d'aquella "força que aferma en nosaltres l'home interior", "arrelats, fundats en la caritat", i serem també més acollents, respectarem el bé pertot on Déu l'ha cretat, i descobrirem aliats en tots els camps. Hem de creure en aquella lògica invencible segons la qual tenim la seguretat de trobar Déu al principi i a la fi de tota obra bona. Preocupats abans que tot de servir, *d'acord amb la consigna donada pel Crist, hem d'anar amb ardidesa pertot on el nostre* servei *ens reclamarà. I, en canvi, no refusarem cap dels qui, fins i tot de passada, àd-*

huc parcialment, voldran collaborar en aquest servei, convençuts que en tots els casos les exigències mateixes de l'obra a acomplir, si és recta i hom respecta les lleis, faran ascendir les ànimes fins a l'únic Amo i Mestre que en definitiva mereix d'ésser servit.

Es d'aquesta manera, més bé que amb paraules, que retrem testiboni a la veritat, que facilitarem un punt d'enllaç a tots aquells qui, potser sense saber-ho, "són de la veritat".

"I és així que a través de nosaltres, de la nostra pobra tasca i àdhuc de les nostres inhabilitats, l'Esperit prosseguirà en el món l'obra de Redempció."

"LA CIUTAT DE DEU" I LA FILOSOFIA DE LA HISTORIA EN OCASIO DE LA RECENT TRADUCCIO CATALANA *

RES no hi ha en la societat humana que no porti l'empremta inesborrable de la transformació profunda obrada pel Crist en el seu adveniment. En l'ordre intellectual, per exemple, qui és que pot negar la promoció i regulació profundíssimes que procedeixen del Cristianisme? El benefici que a la filosofia ha reportat la revelació no és quelcom de negatiu, sinó quelcom de ben positiu: un augment de llum en l'ordre racional, que és pròpiament i exclusivament el seu. Refusant la regulació de la teologia, la filosofia no solament corre el perill d'equivocar-se greument, sinó que es priva, des del punt de vista purament racional, de llums utilíssimes. Hom sap, en efecte, les riqueses especulatives que la revelació ha incorporat al dret comú de la filosofia; hom sap també com la necessitat de sistematització teològica ha fet progressar les doctrines sobre les nocions de natura, de persona, d'hàbit, de llibertat, etc. La teologia, usant de la filosofia com d'un instrument, ha afinat l'instrument, permetent-li de plantejar-se qüestions que no s'hauria plantejat mai. La teologia s'incorpora la raó com un dels seus moments necessaris; consentint aquesta incorporació, la filosofia resta en la seva funció essencial, o, millor dit, l'acompleix completament, en quant l'ordre de naturalesa és, de fet, no pas *juxtaposat*, ni simplement en continuïtat amb l'ordre sobrenatural, sinó vertaderament compenetrat, fins al punt de no ésser amb ell, concretament, sinó una sola i única realitat.

Moltes vegades hem de constatar, per dissort nostra, com en moltes de les nostres revistes, periòdics, conferències, acció social i actuació pública, s'aplica aquesta doctrina purament i exclusivament racionalista: la *juxtaposició* de la raó i de la revelació, la qual suposa la raó lliure de prescindir de la Revelació i prescindir-ne restant fidel a ella mateixa i essent-se suficient, allà on nosaltres no

* SANT AGUSTÍ, *La Ciutat de Déu*, vol I (Col·lecció Sant Jordi, 29-30). Traducció del P. Xavier d'Olot, O. M. Cap., Barcelona, 1932.

podem legítimament, ni en homes purament homes i filòsofs, ni viure ni pensar com si el nostre estat real fos de naturalesa pura. Res no és més contra natura que el naturalisme exclusiu, car l'elevació sobrenatural de l'home és requerida i reclamada per l'estat real en el qual es troba, sigui pel fet de la destinació primera, sigui pel fet de la Redempció. L'home no pot prescindir-ne, car prescindir-ne és destruir-se ell mateix i incapacitar-se per tota obra vertaderament i profundament humana. Moltes vegades haureu llegit o sentit comentar el cèlebre argument de les "contradiccions dels filòsofs" emprat pels apologetes cristians dels primers segles, però potser no n'haureu copsat tot el significat el que atragué l'atenció als Pares apologetes no fou pas solament la incoherència de les especulacions filosòfiques, sinó sobretot la coherència de les respostes aportades als problemes filosòfics per una doctrina que, en lloc de presentar-se com una filosofia, es presentava com la vertadera religió. La conseqüència obligada d'aquesta constatació fou l'afirmació que l'única vertadera filosofia fóra la que s'inspirés en aquesta religió, religió que no es presentava com una de tantes religions posades al marge de la història, sinó que afirmava que ella era la vertadera història de la humanitat. Apartar-se d'ella és apartar-se de la veritat, seguir-la és seguir la veritat.

La història no és sinó una demostració peremptòria d'aquesta veritat.

Examinant, per exemple, la producció filosòfica dels segles XVII, XVIII i XIX hom hi remarcarà immediatament caràcters difícils d'explicar sense tenir en compte el treball de reflexió racional del pensament cristià. Les idees filosòfiques introduïdes en la filosofia pura per la revelació cristiana són incomptables. Els sistemes de Descartes, de Malebranche, de Leibniz, etc., no s'haurien constituït sens la influència de la rvelació cristiana. Boutroux i Duhem noten que, inspirant a l'home un sentiment nou de la seva superioritat sobre la naturalesa, el Cristianisme ha indirectament transformat la concepció de la ciència antiga i suscitat el desenvolupament autònom de les nostres ciències positives i operatòries segons un esperit que és, en efecte, conforme a la veritat real. Els casos típics de concepcions que tenen origen en la revelació cristiana i que la raó, creient haver-les inventades, esgrimeix contra la revelació, són innombrables. L'home, en la seva fúria destructora no pot sostreu-

re's a la llum d'aquesta revelació i s'entossudeix a donar-hi cops de cap.

Un d'aquests casos típics és el de la filosofia de la història, nascuda a la llum del Cristianisme i genialment emergent en *La Ciutat de Déu*, de Sant Agustí. Orientant l'home i la naturalesa, fixant la seva fi més enllà dels límits de la vida present, i afirmant, alhora, que res no queda fora de la Providència de Déu Creador, el Cristianisme havia de modificar necessàriament les perspectives històriques dels antics i fins la mateixa noció d'història. Efectivament, d'aquestes varietats fonamentals es dedueix que tot, tant en la vida dels individus com de les societats, ha d'ordenar-se necessàriament vers aquesta finalitat sobreterrena; i perquè aquesta ordenació sigui un fet, cal que hi hagi un desenvolupament ordenat en el temps, i, primerament, que existeixi un temps. Aquest temps és essencialment un cert mode d'ésser, la manera d'existir que convé a éssers contingents i incapaços de realitzar-se en la permanència d'un present estable. El canvi i la durada no existeixen en Déu, car en Ell tot *és;* en canvi, les coses creades, fragmentàries i incompletes, obren per tal de completar-se; canvien, doncs, i, per consegüent, duren; és per això que Sant Agustí considera l'univers com una espècie de *distensió,* el desenvolupament de la qual imita l'etern present i la simultaneïtat total de Déu.

L'estat de l'home no és ni l'estat de Déu ni el dels cossos; no està simplement constret, com el món físic, en un escolament ordenat. Permetent-li de recollir els instants successius que sense ella caurien en el no-res, la seva memòria construeix una durada; pel fet de rcordar allibera parcialment el món de l'esdevenir i se n'allibera amb ell. Pensant l'univers i pensant-nos, engendrem un ordre de l'ésser intermediari entre la instantaneïtat de l'ésser dels cossos i la permanència eterna de Déu. És per això, lluny d'ignorar que tot canvia, que el pensament cristià a sentit fins a l'angoixa el caràcter tràgic, de l'*instant,* car no hi ha sinó ell de real; és en ell que el pensament sintetitza els records del passat i les anticipacions del futur; és més: és en l'instant que el pensament construeix simultàniament el passat i el futur, encara que aquesta imatge precària d'una permanència veritable es trobi emmenada per l'instant, emportant-se'n amb ell el botí que ell voldria salvar del no-res. Així el passat no escapa a la mort sinó en l'instant d'un pensament que dura, però l'*in-stans* és a la vegada present i s'apressa vers el futur per mo-

rir-hi. És també allò la interrupció de què clou per sempre una història i fixa igualment per sempre un destí.

Hi ha, doncs, per al pensament cristià, homes que passen vers un fi que no passa. Però hi ha més: anunciant la "bona nova", l'Evangeli no prometia solament als justos una beatitud individual, ans també l'entrada en un regne. La predicació del Crist fou compresa com la promesa d'una vida social perfecta i hom ha vist en la constitució d'aquesta societat la finalitat de l'Encarnació. Tot cristià es reconeix cridat a formar part com membre, d'una comunitat superior a la humana; estrangera a totes les nacions i prenent els membres d'entre elles, la *Ciutat de Déu* es constitueix progressivament mentre el món dura, i no té altra raó de durar sinó la constitució d'aquesta societat, de la qual els homes són les pedres i Déu és l'arquitecte; és sota la seva direcció que es constitueix; és vers aquesta *Ciutat de Déu* que tendeixen totes les lleis de la seva providència, i és per a assegurar-ne l'advenîment que Déu s'ha fet legislador. El que no era res, doncs, per als antics, esdevé llei fonamental per als cristians, una comunitat amb Déu, la "república dels homes sota Déu". Hom sap el que deuen a aquesta noció la "república dels esperits", la "societat eterna", la "humanitat" i el "reialme dels fins" de les filosofies de Leibniz, Malebranche, Comte i Kant; el somni d'una societat universal i d'essència purament espiritual és l'ombra de la *Ciutat de Déu* freqüentant les reïnes de la metafísica.

La primera conseqüència, doncs, d'aquesta concepció cristiana, és la substitució d'una nova noció del sentit de durada a la de cicle o de retorn eternal del necessitarisme i del racionalisme hel·lènic. L'home té una història individual que es desenvolupa en un procés regular de creixença i envelliment; progrés constant de la infància a la vellesa, però limitat per la durada de la vida humana. A mesura que avança en anys, l'home acumula un cert capital de coneixements i perfecciona les seves facultats. Quan desapareix, els seus esforços no resten de cap manera perduts, car ço que és veritat dels individus ho és també de les societats que els sobreviuen i de les disciplines intel·lectuals i morals que sobreviuen a les mateixes societats. És per això que hi ha un progrés en l'ordre polític i social, com hi és en les ciències i en la filosofia. Unicament pel Cristianisme no és suficient considerar els resultats adquirits pels individus, les societats o les ciències. Existint un fi volgut per Déu i al qual estan ordenats tots el homes, com no coordinar-los tots sota una mateixa idea, i ordenar la suma total de llurs progressos vers aquest fi?

No té sentit sinó en relació a ell, car hi tendeix i la distància que l'en separa és la vertadera mesura. És per això que Sant Agustí i molts pensadors cristians després d'ell consideren la humanitat com un sol home, la vida de la qual, d'Adam fins a la fi del món, passa per una sèrie d'estats successius envellint en el transcurs dels anys, durant els quals la suma dels seus coneixements naturals i sobrenaturals no para de créixer, fins a l'edat de la seva perfecció, que serà el de la glòria futura.

Aquesta concepció no és ni la d'una decadència contínua—car afirma la realitat d'un progrés collectiu i regular de la humanitat com a tal—, ni la d'un progrés indefinit, car afirma que el progrés tendeix vers la seva perfecció com vers el fi: història d'un progrés orientat vers un terme. Aquesta idea de canvi progressiu era una idea nova, car ni en Plató ni en Aristòtil ni en els estoics hom no trobarà aquesta noció avui tan familiar d'una humanitat considerada com un ésser collectiu únic tendint vers la perfecció. Ordenada i travessada per una finalitat interna, per una intenció única, la successió de les generacions en el temps no troba solament una unitat real, sinó que del moment que s'ofereix al pensament com altra cosa que una successió d'esdeveniments accidentals, ella pren un sentit intelligible i d'aquí la filosofia de la història pren naixença; d'aquest moment veiem néixer les grans empreses històriques d'una vastitud desconeguda, abraçant la totalitat dels fets i sintetitzant-los a la llum d'un principi únic.

Aquesta és la concepció cristiana de la història, única concepció vertadera en tots els sectors de pensament. Totes les temptatives del mateix gènere no ha fet sinó reemplaçar la finalitat transcendent, que assegurava la unitat de la síntesi cristiana, per forces immanents que no són sinó els substituts de Déu; la visió o noció, però, resta la mateixa: donar de la totalitat de la història una explicació intelligible, que doni raó de l'origen i del fi de la humanitat. Així Comte i els seus "tres estats", que preparen una religió de la humanitat, fa sovint pensar en un Agustí ateu. El panteisme de Schelling, assegurant la successió de les èpoques del món, posa a la base de la metafísica una immanència divina de la qual la història no fa sinó explicitar el desenvolupament en el curs dels segles. Hegel va més enllà encara. Aquest gran geni veié clarament que una filosofia de la història implica una filosofia de la geografia; ell l'inclou en la seva síntesi grandiosa, dominada pel progrés dialèctic de la raó. Si la filosofia hellènica de la història refusa de garantir la veritat del dog-

ma de la Providència, ella, no obstant, i a desgrat seu, en demostra la justesa i en viu, car ens ofereix un discurs sobre la història universal en el qual la dialèctica de la raó juga el paper de Déu, i la seva ambició demostra fins on el Cristianisme ha impregnat el pensament humà, car allò que sense ell la raó mai no havia fet, ara ho fa i se n'atribueix el mèrit.

És, doncs, aquesta visió sublim de la història—amb un dogma que hom pot anomenar dramàtic en Déu, en l'univers, en la humanitat, al fons de cada consciència—menys racional, menys bella, menys perfecta que l'immutable-canviant, que el temps-eternal, que els retorns periòdics, que la fixesa de les essències enmig de l'esdevenir universal de les coses, de la concepció grega? ¡És una abdicació de la intel·ligència considerar l'univers sota el seu aspecte dinàmic, genètic, de veure'l treballat per un infantament, remogut i atret per i vers l'esperit i cooperant a un destí en el qual la llibertat ha de respondre finalment a una crida d'unitat i caritat?

El cert és que la bellesa d'aquesta visió ha fascinat i transformat la història. Moltes de les tesis bàsiques dels sistemes de Descartes, com dèiem més amunt, de Malebranche, de Comte, de Hegel, de Schelling, etc., traeixen en part i sota un aspecte essencial l'esperit cristià, car elles no prenen forma filosòfica sinó racionalitzant-lo i immanentitzant-lo.

La ciència moderna, amb els seus caràcters de relativitat, d'activitat conqueridora, de potència dominadora sobre la matèria, d'exaltació civilitzadora i d'alliberació humana—caràcters que s'oposen a la concepció antiga de contemplació inoperant i d'una humanitat al nivell de les coses—ha pogut néixer gràcies al sentiment de la superioritat de l'home i del seu destí transcendent a la natura. El Cristianisme ha transfigurat l'especulació còsmica dels antics.

Certament, aquesta transposició feta per Hegel i molts altres filòsofs del dogma de l'Encarnació, en el qual veuen en "l'home-déu menys una realitat històrica que un símbol de la infinitat que l'home troba en ell mateix", és una traïció, però la visió, tot i adulterada, resta la mateixa.

PAU RIBES

EL CAS D'EUZKADI

Al país basc o, dient-ho en euskera, la llengua pròpia del país, a Euzkadi, s'ha promogut un moviment polític de característiques dignes d'atenció perquè no són freqüents. Aquestes característiques, són, sobretot, la seva intensitat, la seva extensió i la rapidesa amb la qual ha pres volada.

És un moviment que, per a un basc, té, per damunt de tot, un interès polític; per a qui no n'és, té almenys aquell interès objectiu al qual es fa sempre creditora una experiència de la seva envergadura.

El partit que principalment l'encarna, el Partit Nacionalista Basc, o, en la nomenclatura euskera, el JEL, en el transcurs de poques setmanes, dues vegades va invitar catalans a conèixer-lo sobre el terreny, per tal que se'n poguessin fer càrrec per observació personal directa i, no sols per agraïment, sinó àdhuc per egoisme, prenent aquest mot en el seu més noble sentit, els resultats de la visita mereixen ésser oferts a la consideració catalana.

* * *

Alguns fets donaran idea de la seva extensió i de la seva intensitat amb major claredat que qualsevol comentari.

Els articles publicats a la premsa de Barcelona de diferent ideologia per alguns dels observadors registren el més constant. En arribar a una població, la petita caravana d'automòbils en la qual recorrien el país els catalans i els dirigents bascos, invariablement eren al carrer, en massa atapeïda, homes, dones i infants, les autoritats, la típica cobla basca dels "txistularis" i gairebé sempre, colles de de dansaires, nois i noies, amb banderes i flors; els visques i els aplaudiments eren unànimes. Un quilòmetre abans d'arribar-hi, un grup de tres o quatre minyons, que vigilava la carretera, engegava uns coets i la gent s'apressava a deixar ses ocupacions per a fer un acte d'afirmació patriòtica i rebre dignament els hostes.

Si la caravana passava per davant d'alguna fàbrica, les finestres

s'atapeïen de treballadors que, aixecant el braç enlaire, donaven un visca!; al tros més insospitat es veien davallar corrent, camps o prats avall, dallaires o feinejadors que es llançaven sobre la carretera per poder saludar, malgrat passar els automòbils a plena marxa; en escaure's que s'albirava una casa de pagès propera, sovint es veia arrenglerada fora esperant-se tota la família per a saludar voleiant mocadors; en passar per davant d'una estació de ferrocarril, era el personal de l'estació que sortia amb una bandera.

Prop de Deva, en una recolzada, la carretera virava davant d'una pedrera en la qual un grup d'homes arrencava pedra per a grava; en passar els autos, els treballadors, deixant l'eina, estenien un mocador amb els colors de la bandera basca. Un migdia els autos seguien una recta paral·lela a la via d'un dels ferrocarrils que creuen el país: un grup de treballadors la seguia a peu per a traslladar-se a dinar a casa; el capdavanter portava una bandera catalana feta amb retalls cosits, que havia muntat en un tronc, per a fer, amb ella, una salutació als expedicionaris.

Amb dificultat es trobava un vianant que no saludés amb un "*gora!*", el visca! euskera; si s'encreuava un ciclista, portava la bandera; els infants dels estudis o els grups que es sorprenien jugant per camins i places repetien els visques a desdir.

En les dones, obreres, ciutadanes, pageses, vilatanes, pescadores, la unanimitat i l'entusiasme eren encara més colpidors. En l'organització del JEL les dones tenen enquadraments i àdhuc locals propis, i formen estols, les davanteres dels quals en bona part han tastat la presó.

En arribar a ciutat, el groom de l'hotel, amb l'ingènua ferotgia dels quinze anys, comentava la supremacia indomtable del país basc sobre el *maketo* (sinònim d'estranger); en un restaurant, la cambrera que servia, cap al final de l'esmorzar no es podia contenir, i, amb els ulls espurnejants, exultava un comentari sadollat de nacionalisme; en atansar-se a la guixeta d'un servei oficial, davant d'un català es capgiraven les consignes.

Aquests incidents que no es poden preparar ni organitzar, que sols són possibles quan un país està saturat, no són pas encara els que més revelen l'estat d'ànim d'Euzkadi. Per a comprendre'l, és necessari fixar-se en altres incidències com, per exemple, en la disciplina.

Heus-en aquí dos exemples. El dia de Pasqua florida, el JEL va fer una concentració a Donòstia; segons les dades de "El Pueblo

Vasco", periòdic informatiu independent, i segons els comprovants del transport, reuní unes 60.000 persones; les famílies marineres de les poblacions de la costa feren el viatge en els vaporets de pesca; els organitzadors els assenyalaren una hora d'entrada i amb les dificultats que l'empresa representava, a l'hora entraven junts a la Conxa més de cinquanta vapors.

A la tarda s'havia de celebrar un míting; el governador feia, com de costum, el possible per impedir-lo, i davant l'empenta del moviment, no s'atrevia. A la fi, va imaginar de desgavellar-lo indirectament, donant permís perquè fos celebrat en una hora incòmoda, les dues de la tarda, i amb la condició que a les tres el local quedés buit. Els dirigents del JEL donaren l'ordre que tothom avancés una hora el dinar i a dos quarts de dues tothom fos a lloc. Els seixanta mil concentrats dinaren a les onze, i a dos quarts de dues omplien, a peu dret i sense deixar un pam de terra lliure, un frontó de 85 metres d'ample per 105 de llarg.

La manera de produir-se la gent és també una dada.

El poble basc és cantador per excel·lència: comença i acaba els actes invariablement amb un cant i hi expressa les salutacions col·lectives. A Catalunya, el cant dels Segadors té sempre un to de lluita, és encara el cant d'un poble que se sent en guerra amb un enemic que l'oprimeix. L'himne nacional basc comença i acaba amb un visca! i no és cantat amb cap to de lluita, ni tan sols de victòria; és cantat com pot fer-ho la víctima que amb el seu sacrifici ha triomfat sobre el perseguidor; podria ésser un to d'adoració (la lletra de l'himne explica que l'arbre de la pàtria és coronat per una creu i que la creu és la salvaguarda dels seus drets); és, en resum, un to litúrgic, en el qual l'expressió de la mirada revela un abrandat món interior, que ja ha vençut l'enemic amb la més difícil de les victòries, que és l'espiritual.

En entrar a la llotja del teatre de Donòstia, la nit en què fou cantada l'òpera basca "Txanton Piperri", el pati, els pisos de llotges, la galeria, l'escena que envaí la massa coral de més de dues centes persones, al Teatre, ple a vessar, s'alçà a peu dret i de cara als catalans va cantar també l'himne basc: ho féu amb una unció que no sempre és superada en les festes religioses. Al Teatre Arriaga, de Bilbao, l'escena es va repetir dues vegades.

On, però, es pot conèixer més a fons l'estat d'ànim d'Euzkadi, és visitant els presos nacionalistes.

Cap dels observadors no ha deixat de reconèixer que el país basc,

als efectes de la governació oficial, per estrany que sembli, continua essent pressionat com als darrers anys de la monarquia. A l'arribada dels catalans a Donòstia, el cap del JEL va ésser detingut per dirigir-se en basc a un jove que la policia s'enduia a la Delegació: el crit de "Gora Euzkadi!" és perseguit com el "Visca Catalunya!" en temps de la Dictadura, i hi ha encara a la presó minyons que no han comès altre delicte que l'haver-lo dit. Per a manifestar adientment quina és l'expressió de rostre dels empresonats (o de les dames processades per actes de semblant gravetat) s'ha de dir que és comparable a la del d'una noia nacionalista de Zarauz greument ferida per ésser nacionalista.

El dia de Pasqua, en tornar als seus pobles els que havien assistit al míting de Sant Sebastià, en fer-se fosc, varen ésser molestats, en part, pels antinacionalistes (ço és, socialistes i carlistes): al xofer d'un autòmnibus, des d'una cuneta, van disparar-li uns trets que no el van tocar, però una de les bales va travessar el coll a un vianant que seia prop seu. Era una noia de Zarauz, que va ésser operada ràpidament, i l'endemà, estesa al llit i immòbil, en ésser visitada, en els pocs mots que va dir, i en la mirada, expressava l'abrandament de joia i de triomf del que ha vençut el martiri corporal per una causa justa. La casa on era allitada s'esqueia a la plaça; l'omplien homes, dones i criatures, i les vibracions d'indignació que s'haurien congriat en altres llocs eren mots d'exaltació per l'heroïna i visques patriòtics abrandats d'entusiasme.

Potser res no acaba de matisar l'estat d'esperit del país com el plany d'un dels joves benestants del Laburde, una de les regions d'Euzkadi que, a la manera del Rosselló, va ésser cedida a França per Felip IV en el tractat dels Pireneus. Parlant del moviment, es dolia que França, més traçuda, amb millors serveis públics i més benestança que Espanya, no agullona el daler d'emancipació, com les errades i les deficiències espanyoles (així i tot, al país basc francès, la bandera basca és l'ornament de les portes de les botigues i fins el de les xemeneies dels vaporets dels pescadors, i la creu nacionalista és pintada als frontons per al joc de pilota a les places públiques), i en lloc de demostrar la raó que ho fes, explicant dades històriques, antecedents racials, com podria fer-ho un intellectual o un teoritzant, es dolia per no ésser empresonat per la gendarmeria i condemnat a una pena severa que obrís més els ulls als seus conveïns.

Tot amb tot, potser el signe més gràfic de la fortitud del moviment són les reaccions que provoca en els antinacionalistes. El desborda-

ment espiritual dels adeptes fa esclatar la incontenció dels antagonistes, i on se'n troba un, salta un "Viva el comunismo!" cridat amb el puny clos, o un "Viva el Rey!" d'alguna respectable dama carlista.

En passar la caravana d'automòbils per la costa prop de Guetària, s'hi passejava vigilant un carrabiner: en atansar-se l'automòbil capdavanter on ell era, sense moure's de la carretera, es va girar de cara al mar i es va quadrar. Mentre la caravana va passar, restà d'esquena, hieràtic quadrat...

Aquest moviment, l'intensitat i extensió del qual aquests fets deixen entreveure, desorienta una mica a primera vista, per un motiu que n'ha donat una visió deformada a nombre de nuclis ciutadans, en especial als que es vanen de tenir una ideologia de les que, en la política a l'ús, són anomenades avançades, i que l'ha prejudicat, perquè ha estat un obstacle perquè li atorguessin la seva simpatia.

Aquest motiu està estretament relacionat amb la rapidesa insòlita amb la qual el moviment ha crescut, i és el d'escaure's en un país que és, per excel·lència, el del carlisme i que promogué i sostingué dues guerres carlistes fa relativament pocs anys.

Entre les gents que volen formar en l'esquerrisme republicà, és freqüentíssim el lloc comú que es tracta d'un moviment carlista en el sentit més assenyaladament pejoratiu, que van suscitar les guerres civils del vuit-cents; i tanmateix, no sols no ho és, sinó que el carlisme és, amb el socialisme, el seu més acarnissat i decidit enemic.

Aquesta és la realitat que, agradosa o no, està per sobre dels desigs i les suposicions dels qui la voldrien d'altra manera.

Menyspreant la realitat, és impossible d'encertar ni arribar a cap conclusió profitosa, i com que no hi ha manera de situar-se adequadament respecte al país d'Euzkadi, ni des del punt de vista català, ni des del més cenyit a una política, sense escatir aquest aspecte del seu problema, no serà sobrer de dir-ne uns mots en un terreny purament objectiu i abstret de tot partidisme, amb el major respecte per a les ideologies, especialment per a la carlista, perquè és la que surt menys afavorida de la constatació.

Recorrent Guipúzcoa, en arribar un migdia a Azpèitia, es va posar a ploure amb una d'aquelles xafegades que hi són típiques. No era escaient ni passar de llarg ni mantenir la gentada al carrer i els dirigents de l'expedició decidiren entrar al mercat (de tres grans naus aixoplugades) i improvisar un míting en espera que la pluja passés.

En desgranar la seva peroració, un dels oradors fou interromput

amb uns mots despectius que, llançats per un dels oients, varen ésser subratllats i aplaudits pel públic. L'amic que, a cau d'orella, anava traduint les ininteHigibles paragrafades euskeres va dir que l'orador feia constar l'esforç amb el qual el poble basc ha conservat la seva llengua i les seves institucions, i l'interruptor, amb la resta dels oients, havia subratllat la paragrafada dient despectivament: —Sí, per D. Carles!—.

Aquest incident posa de manifest el canvi operat en pocs anys a Euzkadi amb major eloqüència que una llarga explicació.

Les guerres carlistes a la terra euskera foren, en realitat, nacionalistes. El que els catalans vesllumen al través dels documents de l'època, en l'anomenada guerra de la Independència a Catalunya, i, fins i tot, en les famoses partides de bandolers de la dissetena centúria, ço és, que no eren sinó vàlvules, potser inconscients, d'un difús sentiment nacionalista català, en el carlisme basc tingué plena realitat.

L'ideal basc és expressat en els mots "Jaungoikoà eta Lege zarra", és a dir, literalment traduïts: "Déu i la Llei vella", com si diguéssim, Déu i la nostra manera d'ésser, Déu i la pàtria. La branca dissident dels Borbons se'l va fer seu; es presentà al país identificant-s'hi i personificant-lo i s'establí una inteHigència tant més explicable com més fort era el sentiment i l'interès que hi jugaven.

El país basc va veure-hi l'assegurança de l'alliberació nacional, i en la branca carlista dels Borbons, la de l'èxit de la seva causa. El lema "Dios, Patria y Rey" és l'adaptació carlista d'aquesta coincidència, i Don Carles esdevingué l'home símbol de la llibertat euskera.

Quan, passats els anys, les vicissituds que la història registra, acabades no pas amb l'èxit material de la causa carlista, sinó amb la fallida, han motivat el desengany del país, i darrera d'ell ha vingut la reflexió i el sospesar els fets, el poble, sempre simplista, ha esquematitzat les coses, i tot el que fou algun temps entusiasme i abnegació per la via carlista, avui és apartament que es dol del passat i nacionalisme que abomina les mixtificacions.

És a dir, D. Carles, tot i haver traspassat fa anys, sofreix el que en els moviments populars pertoca a l'home símbol si, a la fi, el poble s'adona que ha fallit.

Això no vol dir que el carlisme basc hagi mort. Una opinió, o un partit, que tingui una tal extensió, de tots coneguda, no pot desaparèixer com per art d'encantament. Conserva nuclis que, obser-

vats en visió de conjunt, s'aguanten o han minvat fins gairebé a desaparèixer, a mesura que és menys influïda la contrada per la llengua castellana. El fenomen es veu més clarament a Navarra, que és també terra basca. A la part de Navarra de llengua castellana, és on el carlisme es manté ferm, i així com l'euskera va dominant, el carlisme es va esvaint.

Aquesta particularitat és digna d'ésser notada, perquè aclareix la qüestió des d'un altre punt de vista més interessant encara, que és el de la ideologia. Si el carlisme es manté en la franja de terra basca que confronta amb el país castellà, i que ha sofert una influència espanyola prou forta per a fer-li perdre la llengua i, en canvi, es va esvaint així com l'euskera es va afermant, no hi ha dubte que la manera d'ésser euskera és tant més adversa a l'essencial del carlisme, com adient hi resulta la per excel·lència espanyola. Si l'esperit basc tingués les característiques de l'espanyol, aquest fenomen no s'hauria pogut produir.

La identificació no és entre carlisme i nacionalisme basc, sinó precisament, entre carlisme i espanyolisme, és a dir, entre ell i l'antinacionalisme, i n'hi ha comprovants a desdir.

Un dels més clars és la confessionalitat del moviment basc. Basquisme i catolicitat són una mateixa cosa. A la tornada dels observadors catalans, un dels polítics desconeixedors d'Euzkadi que encara viuen en el vuitcentisme de fer antagònic l'esperit republicà i el religiós, posava dificultats a atorgar la simpatia al moviment, amb l'argument que no era prou nacionalista, perquè, al seu entendre, en cas de conflicte, es decantaria per la religió abans que per a la pàtria. Si hagués estat al país, s'hauria convençut que el conflicte era impossible.

No hi ha un esperit basc i un esperit religiós, sinó un sol en el qual religió i pàtria són consubstancials. Hi ha a Euzkadi un partit d'esquerra, el d'"Acció Nacionalista Basca", moltíssim més reduït que el JEL; la diferència entre els dos és que aquest proclama la consubstancialitat i en fa norma política (JEL vol dir partit de Déu i la llei vella: Janngoikoa-J, eta-E, Lege zarra-L); l'Acció Nacionalista diu que la religió s'ha de separar de la política; i els afiliats a l'Acció, salvant les obligades excepcions d'un moviment popular, són tan catòlics com els altres.

Nacionalisme basc i catolicitat són consubstancials, i no obstant el JEL és acusat pels carlistes d'ésser un partit sostingut per la maçoneria i la banca jueva. Els retalls de la premsa vulgarment ano-

menada d'extrema dreta i els discursos de mítings i escrits carlistes i integristes amb aquesta acusació són incomptables, tot i formar en els rengles del JEL gran part de la clerecia i haver-hi nombre de joves sacerdots entre les seves figures destacades.

Qui assisteixi a actes obreristes del JEL, pot comprovar sense cap esforç la catolicitat del moviment i com és entesa.

Durant la sétmana Euzkadi-Europa, un dels dirigents de la Solidaritat Obrera basca va donar una conferència al Pozpoliña de Donòstia sobre l'organització d'aquesta vastíssima entitat, i, en advertir que per ésser d'Euzkadi era catòlica, el desig de puntualitzar li féu definir el seu catolicisme d'una manera concloent. Enteneu, deia, que en dir que som catòlics, també diem que no tenim ni volem tenir res d'aquest catolicisme espanyol biliós i abassegador que s'escandalitza de les aparences i s'avé amb els superficialismes; que preté prosperar imposant-se des de dalt, que es vol recolzar en les oficialitats més que en la caritat i no condemna acomodaments contraris a la pràctica de la virtut de la doctrina cristiana. La cruesa de la comparació, més detallada i punyent que la transcrita, i l'escalf amb què va ésser dita són un de tants testimonis que puntualitzen aquest aspecte de la qüestió.

Solidaritat Obrera és una organització viva i tan potent que, en decretar una vaga de vint-i-quatre hores, fa pocs mesos, en senyal de protesta per la detenció injusta d'uns nacionalistes, va paralitzar Bilbao i la seva via, flanquejada pels tallers de les grans indústries del ferro. Els obrers bascos de les mines i fàbriques són tan obrers i tenen tantes aspiracions com els de qualsevulla altra terra i si el nacionalisme basc es confessa catòlic i ells formen en les seves organitzacions, és evident que es tracta d'un catolicisme que no té cap de les superposicons que en altres llocs el fan aparèixer en forma que dóna pretext a malentesos i acusacions massa coneguts per a ésser repetits.

Es tracta, en síntesi, d'un nacionalisme essencialment religiós i essencialment oposat a la ideologia carlista.

* * *

L'aspecte obrerista del nacionalisme basc aclareix un altre punt de vista la fosquedat del qual, fins ara, ha donat també peu a desorientacions. És el que es refereix a les seves relacions, o més ben dit, al seu antagonisme amb els socialistes, tan efectiu i estrident

com amb els carlistes i els integristes, i que ha ocasionat més continuats i violents topaments de carrer per la qualitat dels grups socialitzants.

Que Bilbao és, en tota la península Ibèrica, el lloc on el socialisme apareix més organitzat i potent, és cosa que no es pot posar en dubte, i, per tant, tampoc, que, en realitat, hi té nombrosos adeptes.

A les eleccions per a diputats a les Corts Constituents de Madrid, la candidatura socialista hi va triomfar el ministre Prieto, que té l'acta per aquesta circumscripció, diverses vegades ha organitzat actes que han donat motiu a la concentració de multituds socialistes compactes i decidides.

La primera cosa, però, que es fa notar en el que es refereix a aquest aspecte de la vida d'Euzkadi és que el partit socialista té adeptes a Bilbao i a les terres alabeses de parla castellana. A la resta del país, la proporció és tan insignificant que, Europa endins, on és reconeguda personalitat a minories, de vegades, numèricament ínfimes, no reuniria prou adeptes per a fer-se reconèixer. Pràcticament, no hi existeix.

La realitat socialista alabesa té el mateix origen que el carlisme al migdia de Navarra, amb el desavantatge, de no poca consideració, de no tenir, com el carlisme, una tradició i unes arrels ja poc menys que seculars.

El socialisme alabès és una altra expressió del sentit socialment i políticament absolutista espanyol, encarnada en homes d'educació i idiosincràsia obrerista i laicitzant.

El bilbaí té un origen, en bona part, desconegut i tan especial, que constitueix una de les més pregones preocupacions actuals del Partit Nacionalista, no per la força que ha assolit, sinó perquè es considera directament culpable del seu creixement pel següent motiu.

Entorn de Bilbao i de la seva ria s'estén la terra de les mines i, per tant, de les indústries del ferro amb els seus diversos complements. Aquesta circumstància i les característiques dels treballs de mineria i metal·lúrgia, desacostumats en un país de pagesos i de mariners, hi han concentrat una densa població forastera i pervinguda de terres de parla i espiritualitat castellanes.

Les colònies d'immigrants, aïllades dels naturals del país per la llengua, per la formació d'esperit i per la feina, s'anaren engrossint, i els dirigents del JEL van creure que s'havien de prevenir contra la possible invasió dels seus cercles per aquests elements que inclouen

en el comú i despectiu denominador d'estrangers invasors: "maketos".

Per aquesta causa, posaren a l'Estatut del Partit un article pel qual hi queda prohibit l'ingrés a tot aquell que no tingui sang euskera, almenys, per una de les seves quatre branques, és a dir, que no tingui, almenys, un avi o una àvia basca.

Amb aquest article tancaren la porta de cop a tot l'element treballador immigrat i automàticament el llançaren al camp socialista, tot i que una part d'ell no sols no hi hauria anat, sinó que hauria preferit allunyar-se'n.

D'aquí ve que, per de prompte, la lluita entre socialistes i nacionalistes ultrapassi el sentit purament polític per a esdevenir gairebé de raça; en segon lloc, que aquesta mateixa particularitat li dóna una agror desacostumada, i tercerament, que manté el nucli socialista en inevitable minoria, perquè, d'una manera poc menys que mecànica, fa impossible que s'hi sumi cap basc.

La realitat és, doncs, que el socialisme a Euzkadi té una força indiscutible, però que, tot i constituir l'agrupament capdavanter del partit a les terres de l'Estat espanyol, està localitzat en una reduïda àrea bilbaïna, i, en ella, en minoria.

Els fets ho comproven a bastament, àdhuc prescindint de les explicacions dels dirigents del JEL, quan diuen que van perdre-hi les eleccions de diputats perquè la seva inexperiència electoral els va fer víctimes d'una falsificació de documents. Per a omplir la plaça de braus per als mítings Prieto, va ésser necessari que el partit hi fes comparèixer nombre suficient de forasters, que, com és natural, no arribaren a donar a la concentració la desitjada sensació de plenitud.

Un altre fet. En el darrer viatge del President Alcalà Zamora a Bilbao, els socialistes el portaren a dues poblacions properes, per tal que, tant ell com el seguici que l'acompanyava, veiés pels seus propis ulls que la població en massa els rebia i victorejava amb entusiasme. Com que les dues poblacions estaven regides per ajuntaments constituïts segons l'article 29, poques setmanes després hi foren celebrades eleccions; en tots dos el Partit Nacionalista presentà candidats per majoria i minoria, i en tots dos va copar tots els llocs.

* * *

El que queda exposat defineix el nacionalisme basc millor del que

ho podria fer un recull de textos o una exposició de doctrina. El poble d'Euzkadi és moltes vegades secular. Els filòlegs afirmen que l'euzkera ha d'ésser classificat entre les llengües primitives del món, i si la llengua no demostrés la seva antiguitat, la comprovarien les seves institucions de dret privat i de dret públic, unes i altres d'època anterior als inicis de la concepció política del més primitiu Estat.

Els capdavanters bascos, tot i recordar l'origen bé es pot dir prehistòric del seu país, diuen que no té història i se'n condolen sense caure que aquest fet paradoxal, encara que no sigui més que d'un paradoxalisme aparent, és un dels més clars comprovants d'aquesta antiguitat i que manté la seva puresa etnogràfica, perquè és una realitat que es deu al fet que la seva constitució social i política correspon als temps patriarcals.

L'organització de la família euskera és d'una fortitud desacostumada; trascendeix al govern dels béns, al règim successori i a la continuïtat del patrimoni, molt més intensament encara que la catalana, malgrat ésser la nostra basada en la institució d'hereus i en la llibertat de testar; i, de sobrepuig encara, trascendeix, també, fins a l'organització social i política.

El país d'Euzkadi ha estat sempre i sols una terra poblada per famílies unides per una identitat de llengua i d'independència. No ha arribat a concebre altra idea superior d'unitat política, o sigui d'organització estatal, perquè la força del nucli familiar, mantinguda al través dels temps per l'ambient geogràfic, ho ha fet impossible, que és tant com dir que ho ha fet innecessari, i com que no ha esdevingut un Estat, no té història en aquest sentit vulgar que concep la història d'un poble per la de les guerres de conquesta que ha mantingut, de les dissensions entre els membres de les seves cases reials, de les revolucions que han suscitat ardits capdills i altres episodis semblants.

Els episodis de la història euskera, vistos esquemàticament, queden reduïts a malentesos entre veïns que no són escaients per a omplir les pàgines dels llibres, perquè els seus protagonistes no entren ni tan sols en la categoria de senyors feudals, sinó de pagesos o mariners que tenen cura principalment i gairebé exclusivament de la seva feina.

La història externa del país basc queda resumida en el sepulcre d'un dels reis de Navarra de l'època medieval, que és un dels joiells de la catedral de Pamplona. És un sarcòfag de marbre amb la figura jacent dels sebollits i als seus peus dos gossets que es disputen

uns ossos: són el símbol dels cops de mà que els reis, és a dir, els Estats veïns hi anaren donant per a fruir-ne la senyoria, encara que fos a costes de trossejar-lo.

La persistència de les característiques euskeres, malgrat haver estat víctima d'aquestes disputes de les ambicions d'altri, prova per si mateixa, que Euzkadi reuneix amb intensíssima vigoria les qualitats que, segons el modern dret públic, caracteritzen l'existència d'un nucli nacional. Qualsevulla que sigui la definició de nació que hom accepti, d'entre les diverses que els autors contemporanis han exposat, es pot dir que té una de les seves més fidels imatges en Euzkadi, és a dir, que Euzkadi en pot ésser un dels exemplars de major plasticitat.

Aquest nucli nacional, unitat destacadíssima, compacta i immixtificada, és governada per l'Estat espanyol republicà amb el mateix esperit d'absorció i manca de respecte que durant l'època de la monarquia, enverinat, agreujat gravíssimament per la virior amb què actua el socialisme bilbaí des del canvi de règim.

És difícil de dir, en aquests moments, quin rastre deixarà realment l'actual influència socialista en les terres que agavella l'Estat espanyol, però sense que calgui cap transcurs de temps, qualsevol que conegui el cas d'Euzkadi pot assegurar, per endavant, que el redreçament del país basc, i de manera concreta les seves ràpides i gnerals extensió i intensitat, són deguts al nucli socialista de Bilbao que, en veure's el poder a les mans, no ha mesurat les conseqüències que podia tenir l'actuar com a inconsiderat vencedor dins mateix de la casa del que tracta com menyspreable vençut.

La falta de *savoir faire* i consideració han arribat al punt que caracteritza el míting organitzat a la plaça de braus de Bilbao perquè el ministre Prieto, cap del socialisme de la contrada, pogués dir als bascos, en presència del President de la República, que tindrien Estatut el dia que s'avinguessin a pensar com ell, i que si no s'hi avenien, no en tindrien.

La comminació és de categoria que no mereix cap comentari i té per complement el fet inversemblant que el país segueix essent governat segons la fórmula que van estabilitzar els últims temps monàrquics. Les diputacions basques, compenetrades amb el territori i, al costat de les de les províncies espanyoles, corporacions models, van ésser substituïdes per comissions gestores de designació directa dels governadors civils, i en plena República, que es diu liberal i democràtica i el govern del poble pel poble, dites comissions gesto-

.es de nomenament dictatorial o autoritari continuen essent els òrgans de govern d'Euzkadi, que, com és natural, hi està en l'actitud en què estava Catalunya amb les Diputacions de l'època de la Dictadura.

El resultat és que el moviment basc s'ha centrat en una posició separatista. Al míting de Pasqua a Sant Sebastià, el cap del JEL a Guipúzcoa en va definir l'actitud dient en basc i repetint-ho després en espanyol i en francès que Euzkadi volia la independència absoluta.

És en va de dir com va ésser acollida aquesta triplicada declaració pel públic, ni quina és, en realitat, la seva causa. Pocs mesos abans, el Rector de la Universitat de Leyden, parlant, en una conversa privada, dels problemes nacionalistes, deia que els Països Baixos, malgrat haver-hi una divisió ètnica com en tants altres Estats, no hi havia qüestió ni possibilitat que n'esclatés cap, perquè l'Estat té per norma de conducta avançar-se, no ja a les peticions, sinó a les insinuacions de qualsevol desig de les minories.

Si el cas basc s'esdevingués a Dinamarca, a Suïssa o a un dels països de la mar Bàltica, políticament no existiria; és estrident, perquè és dins l'Estat espanyol, de mentalitat i cultura política encara de segle XVI.

Uns mots del diputat Aguirre en el mateix míting posen al descobert la influència d'aquesta causa. "Fins ara—deia—en estendre la vista, no vèiem davant nostre més que terra hostil; avui ens adonem que a dreta i esquerra tenim les terres amigues de Galícia i Catalunya, que ens comprenen i amb les quals podem estrènyer la companyonia".

El sentit de l'afirmació és prou manifest perquè necessiti aclariment. No es tracta d'un separatisme doctrinal i sistemàtic, d'aquell separatisme reclòs en si mateix, malhumorat, esquerp i freturós de l'anihilament d'Espanya, com encara suposa l'absolutisme espanyol, sinó d'un afany de poder obrar segons la natural manera d'ésser i assolir el respecte a la personalitat nacional per a tenir veu i vot en el règim de la pròpia vida.

* * *

És a dir, el cas d'Euzkadi, salvant totes les particularitats que l'especifiquen, és, ni més ni menys que el d'Irlanda, el de Bohèmia, el de Polònia, o dels petits Estats bàltics abans de la guerra, i el de

Catalunya o Ucrània actualment; un de tants problemes nacionals d'Europa, de causes i procés comprovats per gran nombre d'experiències i del qual, per tant, pot ésser previst gairebé matemàticament el resultat, segons el tractament a què el sotmeti l'Estat que el tanca dins les seves fronteres.

De la mateixa manera pot esdevenir tan pertorbador per a l'Estat espanyol com Croàcia ho és avui per a Iugoslàvia, que acabar essent un territori com el dels Grisons, o un petit Litchestein, convertits en voluntariosos coadjuvadors de Suïssa i d'Austria, per la cura amb què són respectats per ambdós Estats.

Les característiques nacionals d'un poble no són resultat de cap convenció humana, sinó de la naturalesa i si el seu problema s'aguditza fins a esdevenir greu, no serà per culpa del que, a la fi, actua com qui és, sinó de qui s'entesta a fer-lo actuar contra la seva natural manera d'ésser.

És un punt de vista en el qual convé de parar esment, perquè si el nacionalisme euskera no té alguna de les bases del català, té, en canvi, la qualitat que més contribueix a fer invencibles els moviments nacionals, que és la de recolzar en un abrandament de fe religiosa.

Els dos que, a Europa, han vençut, el d'Irlanda i el flamenc, la posseeixen igualment.

Irlandisme i catolicisme són una mateixa cosa, i ho són també catolicisme i flamenquisme. El moviment flamenc, sostingut per la Universitat catòlica de Luvaina, viu com el basc sota un signe religiós:

V.
V. V. K.
V.

ço és, en flamenc, horitzontalment, "tot per Flandes" i verticalment, "tot per Crist". Si les festes euskeres comencen amb un cant d'adoració de la Creu, les flamenques comencen amb pregàries fetes per multituds que, en alguns aplecs, han reunit cint cinquanta mil persones, i les irlandeses arriben a manifestacions en les quals pren part tota la nació, ciutadans i viles i pobles, com succeí, per exemple, l'any passat, amb motiu del Congrés eucarístic de Dublín.

Entre un poble unit per l'abrandament en una unitat d'esperit religiós i per una fe que convida a l'esforç i fa dolç el sacrifici d'un poble deixatat pels escepticismes i les negacions materialistes, hi ha una

diferència d'efectes ineludible. Perquè la fe religiosa és espiritualitzadora per excel·lència, i és llei natural que a l'esperit, l'opressió i la persecució és el que més ràpidament l'acosten a aquell enfortiment que és la pasta del triomf.

F. MASPONS I ANGLASELL

EL PROBLEMA DE LA CASTEDAD

I.—ÉS POSSIBLE LA CASTEDAT?

MANTA vegada sentim dir que la castedat és impossible, almenys per a moltíssimes persones. Aquesta afirmació avui a penes surt més que de llavis marcits per la impuresa, però fa trenta o quaranta anys hom la trobava fins en obres serioses o amb la garantia de metges eminents.

Què hi ha de veritat en semblant afirmació? Anem a discutir-ho fredament i sense invocar més que el testimoni de la ciència.

Si la continència sexual, anomenada castedat, fos impossible, això seria per un de dos motius: o perquè l'instint sexual és incoercible, per causa de la seva violència, o bé perquè el seu refrenament congriaria perjudicis greus a la salut, sigui a l'orgànica, sigui a la mental. Efectivament, des d'aquesta doble posició ha estat atacada la castedat.

Fa molts anys que va sentir-se per primera vegada que la concupiscència era invencible. L'inventor de tal doctrina fou Luter, el cappare del protestantisme. Els efectes immediats de la invenció foren que les contrades d'Alemanya més addictes al luteranisme, s'ompliren de cases de malviure, com confessa amb desesperació Luter en una lletra al seu amic Melanchton. Avui solament la repeteixen aquells metges qui neguen la llibertat humana, i encara solen limitar-la als psicopàtics i als degenerats. Així ho podem constatar en els psiquiatres Venturi, Kraft-Eling, Havelock, Ellis i alguns materialistes més.

Tenim, doncs, que per admetre que l'instint sexual és irrefrenable, hem de fer prèvia renúncia del més preat joiell de la natura humana, que és la llibertat, i considerar-nos encara, dintre la sèrie animal, com uns degenerats. Com que, indubtablement, cap dels meus lectors no tindrà d'ell mateix un concepte tan migrat, podríem esbiaixar aquest punt si la matèria no fos tan important.

L'instint sexual és indiscutiblement una de les tendències més imperioses que actuen en la nostra naturalesa; però fins els mate-

rialistes reconeixen que la superioritat específica de l'home rau — potser més que en la perfecció de les sves facultats mntals—en el potser més que en la perfecció de les seves facultats mentals—en el de totes, l'instint de conservació. Recordeu, si us plau, el cas del famós batlle de Cork, qui va passar a la ratlla d'un mes i mig sense tastar res de les viandes que li eren presentades, creient que amb el sacrifici de morir de fam contribuïa al deslliurament de la seva pàtria. Altres fets semblants de domini dels instints trobaríem abundosament en la història, però citem el de Mac Swinney, per tal com és recent i va gaudir de gran notorietat. Els qui, en virtut de la nostra professió, rebem confidències íntimes, sabem de moltes persones que es daleixen per les begudes fortes, i tanmateix s'abstenen fins del vi; altres són molt inclinades a la còlera, i ningú no els ho coneixiria, per tal com dominen aquesta passió violentíssima. El mateix passa amb la tendència sexual. Més aparences de científica presenta l'objecció contra la continència quan s'afirma que ella és causa de dos mals molt greus: l'*esterilitat* o *impotència* per atròfia dels òrgans reproductors i diverses *neurosis,* que deurien el seu origen a l'excessiva acumulació de líquid seminal en els testícles.

Aquí sortim del terreny de la Psicologia per a entrar en els de la Medicina i de la Psiquiatria. Serà, doncs, oportú que deixem la paraula als especialistes en aquestes ciències.

Comencem per un testimoni de casa nostra. El Dr. Anton Castro Calpe, en un amemòria farcida de dades i estadístiques, que porta el títol de *Deontologia médica en las tendencias sexuales de los célibes,* 1926, pàg. 21, invoca la seva experiència—acumulada a moltes altres—amb les següents paraules, que tradueixo literalment. "Vaig exercir—diu—dos anys la medicina en una població de 600 habitants i en un medi social en què quasi tots els joves s'havien montingut continents fins al matrimoni. Doncs bé, el promedi de naixements pujava per cada matrimoni al nombre de 8, dels quals arribaven a l'edat adulta un terme mig de 5, i això a desgrat d'haver-hi paludisme endèmic, mal assortiment d'aigües potables, un treball excessiu i una gran manca d'higiene."

Em sembla que l'argument és irrebatible; però vull afegir-n'hi un altre de més colpidor encara. El gran psiquiatra suís August Forel, tan documentat com poc escrupulós en matèria de castedat, diu en la seva voluminosa obra *La question sexuelle exposée aux adultes cultivés,* 1911, pàg. 209: "Els francesos del Canadà són molt castos, i es troben entre ells nombroses famílies de 15 i de

20 fills." Una altra autoritat de primer ordre en ço que pertany a la sexualitat, el metge i psicòleg darwinista C. Feré, combat aferrissadament la idea que la castedat sigui causa d'impotència. Volem oferir-ne alguna mostra; i per l'autoritat excepcional del mestre i no exposar-nos a alterar el seu pensament, fent-lo passar per dues traduccions, citarem segons la versió castellana del Dr. Ferrer Piera: "Ciertos sofistas, ignorantes de la evolución, sostienen que una necesidad instintiva no puede por menos que ser satisfecha tan pronto se deja sentir, y que la obediencia se impone mucho màs cuando se trata del instinto sexual; que la nutrición de los órganos està subordinada a su función, y que la resistencia equivale a la destrucción de la especie. La subordinación de la nutrición a la función, en lo que concierne a los órganos sexuales, resulta de una generalización completamente gratuita. Los autores màs autorizados que han tratado de la impotencia no citan la abstinencia entre sus causas o no aciertan a demostrar su papel aislado. (Cita S. W. Grass i F. Rouband.) Los órganos sexuales, tanto son los órganos de la especie como los órganos del individuo; cnoservan su potencialidad independientemente del ejercicio. Nadie ha visto la atrofia de los testículos de los continentes. De la pubertad hasta la vejez los testículos continuan segregando el esperma sin estimulación, y no pierden màs su función que el ovario de la pubertad a la menopausia, que el útero, que los pechos, los cuales pueden estar en reposo durante largos años sin perder la facultad de responder al llamamiento... Los médicos competentes que se han ocupado de higiene sexual no ponen en duda la inocuidad de la continencia. Beale, profesor del Colegio Real de Londres, dice que nunca se proclamarà lo bastante que la abstinencia y la pureza màs absolutas son perfectamente compatibles con las leyes fisiológicas y morales" [1].

Després d'aquests testimonis, tan explícits com autoritzats, podem deixar a persones sense cap solvència científica — ni potser moral — que vagin repetint que la castedat és causa d'impotència.

És ben conegut, que el freudisme considera les neurosis, i determinadament la histèria, l'obsessió i la neurosi d'angúnia, com efectes d'una sexualitat anormal, anormalitat que, segons aquella teoria, podria consistir en la repressió de l'instint, sobretot en la forma de castedat perfecta. Sense caure en les arbitrarietats, exa-

[1] *El Instinto Sexual. Evolución y Disolución.* Vers. de la 3.ª edició, pàgines 32, 3 y 4.

geracions i extravagàncies dl freudisme—que no és ara ocasió d'examinar—, alguns psiquiatres distingits, com Kraus a Alemanya i Déjérine a França, han atribuït a la castedat una influència considerable en la gènesi d'enfermetats nervioses. Què hi ha de cert en aquesta suposició? Anem a veure-ho amb tota lleialtat.

Els motius que hna donat lloc a aquella afirmació serien dos, un *a priori* i un altre d'experiència.

És evident—diuen els aHudits autors—que la castedat integral ha de produir una acumulació de líquid seminal en els testicles; aquesta acumulació ha d'irritar els filets nerviosos que abunden en aqell òrgan; els filets trametran la irritació als centres medullars i cerebrals, els quals, per la seva banda, reaccionaran en forma alternativa d'excitació i de depressió—conseqüència aquesta última de la fatiga—i tals alternatives perllongades algun temps, donaran lloc a la neurastènia o alguna altra figura de neurosi.

Com si això fos poc, no ha mancat algun materialista—afortunadament no es tracta de cap home de ciència, sinó d'un literat molt conegut per les seves gosadies—qui ha excogitat l'estranya teoria que el *semen* és verinós, i, per tant, convé no deixar-lo acumular en grans quantitats dintre l'organisme [2]. No val la pena que ens preocupem gaire d'aquesta afirmació, no sols pel seu caràcter totalment arbitrari, sinó per trobar-se en radical oposició amb lleis fonamentals de la Biologia i amb fets d'experiència que més endavant indicarem.

Amb això queda presentada—i creiem que amb tota la seva força—l'objecció dels adversaris. Anem ara a examinar-la.

Els objectants han oblidat un fet fonamental que enderroca tota llur construcció, i és que la suposada acumulació de líquid seminal no pot produir-se per gaire temps. La naturalesa té dos mitjans per a deslliurar-se d'aquell excés. Un d'ells és l'expulsió del del líquid per les pèrdues seminals nocturnes. Aquestes pèrdues involuntàries a què estan subjectes la majoria de les persones continents, si no són excessivament freqüents—entre vuit i quinze dies—no causen cap dany a l'organisme, i basten, en canvi, per a suprimir la irritació nerviosa, causa suposada de la malaltia.

Encara té la naturalesa un altre recurs més útil. Avui no pot dubtar-se que una gran part almenys del líquid seminal és reabsorbit *in situ*—per les venes limfàtiques, segons parer d'alguns, o bé

---

[2] Citat per PAUL VOIVENEL en el seu llibre poc seriós *La maladie de l'amour.*

pels vasos de Minet, com volen altres—, reincorporant-se a l'organisme, principalment com a tònic nerviós [3]. Lluny, doncs, d'ésser la continència una causa de neurosi, és un dels millors preservatius contra aquell flagell.

Amb el que acabo d'exposar no pretenc esbiaixar un fet clínic que figura en tots els bons tractats de Psiquiatria, i és l'existència de l'anomenada *neurastènia sexual;* però cal no deixar-se enlluernar per les paraules i convé tenir presents dues proposicions que formula el Dr. Castro Calpe. És la primera que la neurastènia sexual és originada molt sovint per lesions de la pròstata o de la uretra, lesions degudes principalment a la blenorràgia, la masturbació, l'onanisme i altres desordres sexuals, és a dir, per tot el contrari de la continència. La segona proposició és que els casos de neurastènia i d'histerisme que Ellis i Moll atribueixen a la continència s'expliquen més lògicament per l'herència neuropàtica dels subjectes, herència sovint complicada amb altres factors psíquics o socials desfavorables [4].

També s'ha atribuït l'histerisme de moltes donzelles a no veure satisfeta llur apetència sexual. Vegi's el que diu sobre la matèria un especialista de malalties nervioses: "Al meu entendre, la disposició més marcada de les noies a l'histerisme no obeeix a què l'instint sexual no sigui en elles satisfet ni a què restin inactius els òrgans sexuals. Dit aneurosi ha d'ésser més aviat atribuïda a què falta una vertadera finalitat a aquestes dones i a què dediquen totes les seves preocupacions, idees i sentiments a cultivar el seu *jo*... Les solteres ocupades o que s'han de guanyar la vida estan tan lliures de la histèria com ho puguin ésser les maridades [5].

L'eminent doctor Fiessinger, en un llibre curiós que porta el títol d'*Erreurs morales et maladies sociales,* addueix els testimoni de la pròpia experiència afirmant que de les moltíssimes histèriques que tractà a París pogué observar que gairebé totes eren de família acomodada i generalment filles úniques, acostumades a viure en l'ociositat i amb totes les contemplacions.

En canvi, diu que no en trobà cap en els convents de monges que assistia.

Encara s'ha volgut esgrimir contra la castedat el fet, real o suposat, que en els manicomis abunden els celibataires. És prou estrany

[3] V. A. GEMELLI. *Non mœchaberis.* Edit. 6.ª, pàg. 95. Milan.
[4] *Deontologia médica en las tendencias sexuales de los célibes.* Pàg. 34.
[5] W. HAMMOND, *A treatrix on the diseares of the nervous system.* 7.ª edit., pàg. 750.

que no s'acudís als objectants que incorrien en el sofisma que els lògics anomenen de *non causa pro causa*. És, en efecte, fàcil de comprendre que molts estadants del manicomi no es varen tornar boges per no haver-se casat, sinó que no es varen poder casar perquè ningú no lliga la pròpia vida amb un candidat al manicomi.

Contra aquest argument, que no té, doncs, cap eficàcia provatòria, podem invocar un fet, graantit per la indiscutible autoritat del metge i psicòleg eminent P. Gemelli, i que ja mig segle abans havien observat Descuret i altres higienistes, ço és, que, després dels pagesos, la classe social que dóna un menor nombre d'alienats i de morts de malalties nervioses és la que practica el celibat religiós, és a dir, els sacerdots, monges i religiosos [6]. Aquest fet, comprovat a Itàlia, França, Anglaterra i Alemanya, tira completament per terra la gratuita afirmació que la continència sigui causa de malalties nervioses.

Resulta, doncs, inevitable la conclusió que no hi ha cap motiu per sostenir que la castedat sigui impossible, ni per la força de l'instint, ni pels suposats perjudicis de la seva repressió.

Amb això podríem donar per acabat aquest article; però no serà temps perdut presentar la veritat per un altre caire, demostrant positivament que la castedat és possible en totes les seves formes. La demostració serà molt breu.

Tots o la majoria dels qui portem alguns anys de ministeri sacerdotal podem donar paraula d'honor d'haver trobat moltes dotzenes de persones de tota edat, sexe i temperament que guarden fidelment la continència, d'acord amb llur estat, i moltes d'elles la continència absoluta anomenada virginitat. Això vol dir que en conjunt són centenes de milers els qui dominen enterament l'instint genèsic, restant, per altra banda, completament normals, tant en l'ordre lsiològic com en el psicològic. Aques ttestimoni, que estan disposats a retre tots els sacerdots catòlics que exerceixen el ministeri en qualsevol país del món, demostra palesament, irrebatiblement, que la castedat és més que possible, és real. Si algú no acceptés un testimoni tan universal i respectable, s'exposaria a què la justícia popular, poc amiga de contemplacions, li apliqués aquella dita castellana: "Piensa el ladrón que todos son de su condición."

Conta Sant Agustí en el llibre VIII, capítol 11 de les seves *Confessions*, que estant ja convençut de la veritat catòlica, una cosa el deturava a la llinda de la conversió: la falsa idea que li seria impos-

[6] GEMELLI, *Non mœchaberis*, pàg. 103 i 104.

sible d'observar la castedat. Mentre girava i regirava aquesta idea, se li presentà en visió imaginativa la Continència en figura de matrona venerable acompanyada d'una gran generació de persones castes que li feien signes d'encoratjament. I va semblar a Agustí que la continència amb un somriure entre mofeta i afectuós li adreçava aquesta frase: *Quod isti et iste, tu non poteris?* No podràs tu ço que aquests i aquests han pogut? I d'aquell dia en davant Agustí fou continent, adverant-se una vegada més que, amb l'ajut de Déu—aquí més que en altres matèries necessari—és cast el qui vol ésser-ho.

II.—ÉS ÚTIL LA CASTEDAT?

A l'article precedent desfèiem la falsa afirmació que la castedat sigui impossible. No hi ha tal impossibilitat, ni des del punt d'albir moral ni de l'orgànic. Tot amb tot, hem de confessar que per a la majoria de les persones la castedat no és fàcil i per a algunes resulta molt difícil. Ara bé: la llei de l'esforç mínim—llei no restringida a l'ordre físic—explica que les coses difícils ens repugnin, a no ésser que en produeixin utilitats compensadores de l'esforç. Sembla, doncs, molt indicat que dediquem ara un article a resoldre el problema de si la castedat és útil i fins a quin grau d'utilitat. El lector endevinarà que ens referim exclusivament a utilitats d'ordre natural, i per això seran també purament naturals els arguments en aquest article utilitzats.

Abans d'entrar en matèria he de rectificar una fórmula de llenguatge. Acabo d'estampar la frase: el problema de si la castedat és útil. No, no hi ha tal problema. Podia existir abans que es conegués l'Endocrinologia o doctrina de les secrecions internes: avui el metge que plantegés aquell problema s'acreditaria de viure trenta anys endarrerit. Amb la seguretat, doncs, que cap fisiòleg ni cap psicòleg no e mdesmentirà, formulo ardidament aquesta proposició: *La castedat és utilíssima tant per a l'organisme com per al psiquisme.*

En tots els llibres d'educació higiènica i moral, assenyaladament en els de Tissot, Debreyne i Descuret, es troben descripcions esgarrifoses sobre els estralls que causa en l'organirme el vici impur. No les reprodueixo, perquè la matèria és repugnant i també perquè confesso lleialment que hi ha en aquelles descripcions una bona

part d'exageració. Ço que està fora de tota discussió és que els abusos sexuals donen origen a la consumpció medullar o tabes dorsal, predisposen fortament a la tisi, escurcen la vida i perjudiquen molt la descendència. Ja són prou calamitats. El que es trobi alguna excepció no prova res.

Tots aquests fets experimentats milers de vegades quedaven inexplicats fins que aparegué la doctrina de les secrecions internes. En l'organisme es troben una multitud de glàndules, elaboradores de productes que per mitjà de conductes visibles van a parar a diversos òrgans. Tals són, per exemple, les glàndules salivars, el fetge, el pàncreas, les glàndules de Lieberkun, etc. Això era conegut de la Fisiologia antiga. Però entre els anys 1888 i 90 el gran fisiòleg francès Brown-Séquard descobrí que el testicle, a més de la secreció externa que serveix a la reproducció, té altres secrecions internes—ço és, sense conducte extern—les quals són immediatament depositades en la sang d'idèntica manera al que més tard fou descobert respecte a la tiroides, a les càpsules suprarrenals, a la hipòfisi, etc.

Que els òrgans de reproducció, ço és, els testicles i els ovaris, tenen secrecions internes i que elles són utilíssimes a l'organisme es demostra palesament. Ja l'esmentat Brown-Séguard va experimentar en ell mateix els efectes del suc testicular, observant cada vegada un augment d'energia i de resistència a la fatiga. Després, la prova s'ha fet tan general, que avui l'*espermina*—extreta del testicle del bou—es ven a Barcelona i s'ha acredit com a tònic del sistema nerviós.

Tenim, també, la contraprova. Si per causa de malaltia o bé de castració aquells òrgans no funcionen, sorgeixen immediatament accidents patològics molt desagradables. Entre ells ocupa el primer lloc la debilitat muscular, nerviosa i mental. Fins el caràcter es modifica, tornant-se covard, fals i peresós, com es veu en els eunucs.

D'aquesta munió de fets ha nascut l'opoteràpia, que està encara en els seus inicis, però que tanmateix ha demostrat que els extractes de suc testicular donen resultats molt apreciables contra l'anèmia, clorosi, raquitisme, escròfules, neurastènia, histerisme i epilèpsia.

Tal vegada semblarà que faix una disgressió, però no és així. Si el testicle, per la freqüent masturbació o altra forma d'incontinència es veu forçat a produir molta quantitat de la matèria seminal que serveix a la generació, no té temps ni virtut per a elaborar la quantitat necessària d'aquells altres elements de secreció interna que tan favorables són a l'organisme, per tal com el vigoritzen i el

preserven de moltes malalties. Així ho afirma el savi metge P. A. Gemelli, i així ho reclama una llei general de Biologia, la qual estableix que quan un òrgan té dues funcions, l'exercici violent de l'una inhibeix o destorba l'altra. Tot això vol dir que la persona incontinent es priva ella mateixa d'elements utilíssims per a la seva salut i vigoria.

Molt més podríem dir si no teméssim donar un caire pedantesc a aquest article, però no volem callar que la mateixa substància seminal de secreció externa, si es conserva en les vesícules és, almenys en part, reabsorbida per les venes limfàtiques o pels vasos de Minet, i reabsorbida porta a la sang dos elements molt útils: el fòsfor, que és un dels principals tònics del sistema nerviós i la calç, conegut preservatiu contra la tisi. De les substàncies de secreció interna no h eesmentat sinó l'*espermina,* però podríem afegir-hi l'*orquidina*—agent d'eficàcia demostrada contra el reumatisme—i la *diastenina,* que és calmant i bactericida. Tots aquests tònics i preservatius expulsa de l'organisme la incontinència. Ens sembla que no cal dir més per a conèixer el més incrèdul que la castedat és utilíssima per a l'organisme.

Però no és la salut física el motiu principal que ha inspirat aquests articles, sinó la salut moral.

Avui corren per les mans dels joves una multitud de llibres que hom anomena estimulants: obres de Smiles, Stevens, Marden, Pauchet i d'altres. Quasi tota llur força—quan en tenen—rau en la suggestiu. Es diu i es repeteix al jove: sigues fort, sigues optimista, tingues confiança en tu mateix, i altres fórmules semblants. Si jo hagués d'escriure un llibre d'aquesta mena, seria més concís i filosòfic; m'acontentari en dir: creu en Déu i sigues cast. Tota la resta: força, optimisme, confiança en tu mateix... se't darà per torna. Amb això vull dir que la castedat és la millor educació del caràcter i, per consegüent un dels principals o el principal factor de l'èxit en la vida.

Tres són les notes típiques d'un home de caràcter: el domini d'ell mateix, la confiança en si mateix, la venevolença envers els altres.

Sense el domini d'ell mateix l'home és joguina de les pròpies passions, dels seus capricis o de les influències que l'envolten. Sens dubte per aquest motiu, els anglesos, el poble de més caràcter que hi ha a Europa i que en virtut principalment d'aquest caràcter s'han fet amos d'una sisena part del món, posen com a primer principi de l'educació allò que ells anomenen *self-control* o domini d'un mateix.

Sense la confiança en si mateix—que és una forma d'optimisme—l'home no s'arrisca a cap empresa, és menat pels altres intellectualment i moralment, i no deixa cap empremta personal en la societat ni en la vida.

Sense la venevolença devers els altres, l'individu no serà sinó un solitari o bé un tirà: en cadascun d'aquests casos allunyarà d'ell les simpaties i collaboracions, sense les quals la vida és trista i els esforços sense eficàcia.

Doncs bé, les esmentades qualitats es troben extraordinàriament afavorides per la pràctica de la continència.

Primerament, el domini d'un mateix. Aquest domini consisteix a governar les tendències naturals: la peresa, la còlera, la gula i les altres, subjectant-les a l'albir de la voluntat. Com més violenta sigui la inclinació vençuda més notable serà el domini d'un mateix. Hem vist, però, que entre les inclinacions o tendències naturals un ade les més violent, o potser la més violenta, és la sensualitat. La persona, doncs, que s'acostuma a refrenar, a subjectar a l'imperi de la raó una tal tendència, és a dir, la persona casta, assoleix ràpidament un gran domini d'ella mateixa, ço que li fa planer de dominar-se en altres coses menys difícils.

Escriptors racionalistes, com Emerson, Ibsen i Carlyle, han donat com a suprema norma per a formar homes la fórmula de "sigues tu mateix". Aquesta fórmula ningú no la realitza tan perfectament com la persona casta. Així veiem que tots els Sants—contra el que s'imaginen els qui no els coneixen sinó de nom—han estat homes d'una força de voluntat heroica que no es doblegava sinó davant de Déu i dels seus representants.

No cal ara discórrer gaire per a comprendre que la castedat és també font d'optimisme i confiança e nsi mateix. Res no hi ha que inspiri tant d'optimisme i confiança en un mateix com la victòria. Doncs bé, la persona continent compta les seves victòries per dies i potser per hores, i victòries contra un enemic tan poderós i aferrissat que rebat per terra i mena com esclaus savis, artistes, polítics i la majoria de la humanitat. Com no seria optimista, com no tindria confiança en si mateix, una confiança, d'altra banda, íntimament unida amb la vertadera humilitat?

La contraprova la veiem massa sovint en la persona impura. L'experiència ens demostra que l'individu que es deixa domniar per una passió baixa, per un instint bestial, s'acovardeix i es torna trist, per bé que en públic vulgui fer el valent i el platxeriós. Oi més, els homes

més coneguts en la història per llur llibertinatge han consignat en memòries i autobiografies que llur estat habitual d'esperit era la tristesa i l'abatiment, tals que a molts d'ells els portà fins al suïcidi. Per no recordar noms ja una mica vells, com els de Byron, Musset, Verlaine..., el plany d'una tristesa desesperada es barreja contínuament amb el baf repugnant de la luxúria en quasi totes les obres d'Andreu Gide, Marcel Proust, Pere Loti, Octavi Mirbeau, Pau Margueritte... que semblen un comentari d'aquells versos de Gabrill D'Annunzio en l'*Intermezzo*:

"Tristesa horrible de la carn immunda
quan en el gel el seu brandó s'apaga

Potser trobarem en el luxiriós la tercera qualitat que assenyalàvem com a típica de l'home de caràcter: la simpatia i venevolença devers els altres. Ridícula pretensió. El luxuriós és el més cínic dels egoistes: sols estima a si mateix; no considera els altres sinó com a instruments de plaer, i per aconseguir-lo ho sacrifica tot: l'amistat, la fe jurada, la dignitat de la dona, l'esdevenidor dels fills, l'honor de la família... És una de les confusions més lamentables del llenguatge la que dóna el nom d'*amor* indistintament al sentiment que unifica dues ànimes i a la sensació que posa en contacte dues epidermis. En realitat són dos pols oposats; com més l'energia humana s'orienta cap a l'un, més s'evadeix de l'altre. L'amor pur, la benevolença racional, es funda en l'apreci de la persona amada, apreci que suposa una idealització i que pot arribar a una adoració. La història i l'art n'ofereixen una vasta galeria, i els noms de Beatriu, Laura, la Fornaring... estan a la memòria de tothom.

La luxúria, en canvi, no respecta, no idealitza, sinó al revés, considera la persona cobejada només com un instrument de plaer, que es compra i es ven i es pot llançar al carrer quan ja no estimula la concupiscència. Per això fins homes despreocupats en matèria de religió i no gaire escrupolosos en moral, consideren els *tenorios* com un afront de la humanitat.

L'amor vertader és generós, es lliura totalment a la persona amada; i quina generositat voleu trobar en un individu que no considera les seves relacions amb l'altre sinó com un comerç on posa cadascú una quantitat de plaer orgànic, sense que les idees, les illusions, els sentiments més nobles hi entrin per a res?

L'amor pur és sacrificat, i la seva satisfacció més gran consisteix

a veure que amb els propis sacrificis pot proporcionar una mica de felicitat a la persona amada; i com trobar esperit de sacrifici en l'individu que no es daleix sinó pel plaer i que per a procurar-se'l no es detura davant de res?

En canvi, apropeu-vos a un apersona casta i, amb rares excepcions, la trobareu afectiva i plena de simpatia. Sense fer concessions indegudes al freudisme, podríem sostenir—i probablement hi dedicarem un altre article—que l'energia que no es malgasta en la disbauxa, es va acumulant en el cor com en un relicari. Si calen exemples, els trobarem arreu en aquests milers de religiosos i sobretot religioses que es consagren a la beneficència. Moltíssimes d'entre elles s'han conservat verges, no han conegut tan sols les castes dolçors de la maternitat, i si preguntem als mils i mils de nens bords, de malalt, d'escrofulosos, de pobres vells abandonats, bruts i quasi sempre desagraïts, d'infeliços dements, dels quals no poden esperar ni una bona paraula, d'atacats de malalties encomanadisses..., si aquelles monges els estimen, ens contestaran gairebé tots que han trobat en aquelles religioses unes vertaderes mares, que no reparen en sacrificis ni en perills de la vida per tal d'aconsolar-los, educar-los, si és possible, guarir-los.

Es retreu als escriptors catòlics que idealitzen el tipus religiós i sobretot de la religiosa. És possible: l'egoisme humà fa víctimes fins en la vida religiosa; però una cosa afirmarem sense temor de contradiccions i amb la visera alçada. De cada cent monges, és a dir, de cada cert persones totalment castes, n'hi ha cinquanta, almenys, que realitzen l'ideal d'abnegació i amor al proïsme que he esbossat. De cada cent persones que es lliuren a la luxúria, no en trobareu ni una.

Resulta, doncs, que la castedat és utilíssima, ja que vigoritza l'organisme i ennobleix el caràcter i els sentiments.

JOSEP PUIGDESSENS, C. M. F.

MONESTIR DE VERUELA

SITUACIÓ

DURANT set cents anys, el monestir de Veruela fou un dels més importants cenobis cistercienses establerts a la península Ibèrica.

Està situat a vuit cents metres del poblat de Vera, i enllaçat amb aquest poblat per mitjà d'una carretera ben ombrejada, l'arbreda de la qual al pic de l'estiu no deixa passar ni una clariana de sol en tot el trajecte.

Després d'aver trescat per les terres eixutes del central Aragó, escasses de vegetació i d'habitants, l'entrada a Veruela produeix una sensació d'alegria, com si, procedent d'un desert, hom s'endinsés a un oasi. Tots els monestirs d'origen cisterciense gaudeixen d'una situació topogràfica magnífica. Recordem els de Vallbona de les Monges, Santes Creus, Poblet, Piedra...

Entrarem a Veruela un cap-al-tard d'un dia claríssim de darrers del mes de juny de 1932; en aquelles hores allargassades en què el sol mandreja per posar-se a jóc i la nit és cançonera d'aparèixer amb les seves ombres i amb els seus estels. Són uns moments de lluita entre la resistència del dia en enfonsar-nos en les tenebres i la calma de la nit en mostrar-nos la seva solitud.

Durant aquesta lluita, hom té l'avinentesa d'observar un seguit de canvis singulars damunt la terra. Tots els colors es transformen, els horitzons s'allunyen, els arbres s'atansen, els ocells cerquen l'ajoc, les cases s'allarguen, els campanars s'aprimen, dels llogarrets s'aixeca una fumerola, la gent ronseja... El sol s'acomiada deixant un rastre de quietud, un oreig enfredorit i gairebé aturat l'alè del dia. Aquí, en aquestes terres de l'Aragó central, cada casa posseeix almenys un ruquet. La majoria de cases en tenen dos. Cap al tard, sentireu com bramen, tot esguardant la proximitat de la menjadora.

Llevat dels brams dels rucs i del traqueteig calmós d'algun carro escadusser, el silenci envaeix tot l'espai i pren proporcions aclaparadores en aquestes terres eixutes d'Aragó. A Veruela, però, aquest si-

lenci pren un to de solemnitat que corprèn. Esdevé, tanmateix, una paradoxa, perquè comprèn la quietud de les aigües que remoregen, dels ocells que canten dels arbres que es refreguen...

En l'hora indecisa de llum en què entràrem en el monestir de Veruela, les parets d'aquest cenobi presentaven un aspecte de solemnitat veritablement corprenedor, realçada per la quietud que les envoltava. La morla gegantina del Moncayo, el punt culminant de la qual s'aixeca a 2.340 metres d'altitud, dóna al paisatge de Veruela una mica de feresteguesa.

El Moncayo és la muntanya més característica del baix Aragó, i l'única que subjecta el país a una pila de trastorns atmosfèrics. Sovint es cobreix de neu, i dóna un riu d'aigua cristallina i pura per a regar a bastament els voltants del monestir de Veruela, estès damunt una catifa de verdor que cobreix una vall fèrtil i gemada, amb exuberant vegetació.

El Santuari de la Verge del Moncayo apareix en un indret escarpat o ferèstec voltat de boscos centenaris, la salubritat dels quals crida la gent de la plana, que hi acut per a refer la salut, tot gaudint d'espaioses i confortables habitacions.

Les parets daurades de l'antic monestir de Veruela destaquen d'una catifa de verd, l'exuberància de la qual no té límits, sota el beuratge de les aigües del riu Moncayo. Són parets amarades de cants litúrgics dels religiosos blancs del Císter, que per espai de set cents anys inundaren de virtuts plaents la vall de Veruela. Són les mateixes parets que s'han estremit a mercè de les batzegades dels exaltats polítics, contemporanis de Mendizàbal, amb les seves juntes de demolició; han sofert l'abandonament i l'escarni del poble inconscient; han passat per jorns d'esperança davant la perspectiva de nous emoluments, i darrerament han sentit la fuetada d'una era revolucionària amb inicis de descurança.

El monestir de Veruela està situat a 650 metres d'altitud. Té comunicació amb Saragossa, Borja i Taraçona per mitjà de bones carreteres. L'obra exterior d'aquest monestir presenta un cúmul evident de realitat artística. A través dels anys i mercès de la religió catòlica, adquirí molta preponderància com a obra exemplar d'arquitectura i escultura, la magnitud de la qual imposa certament una cura especial.

Els aragonesos no han de negligir la cura d'aquestes pedres gairebé milenàries, que parlen dels passatges més gloriosos de la història d'Aragó. El monestir de Veruela ha reculat a l'atzar de les vicis-

situds polítiques; mereix tots els respectes i tots els honors de l'aprec popular, amb garanties suficients de conservació perenne.

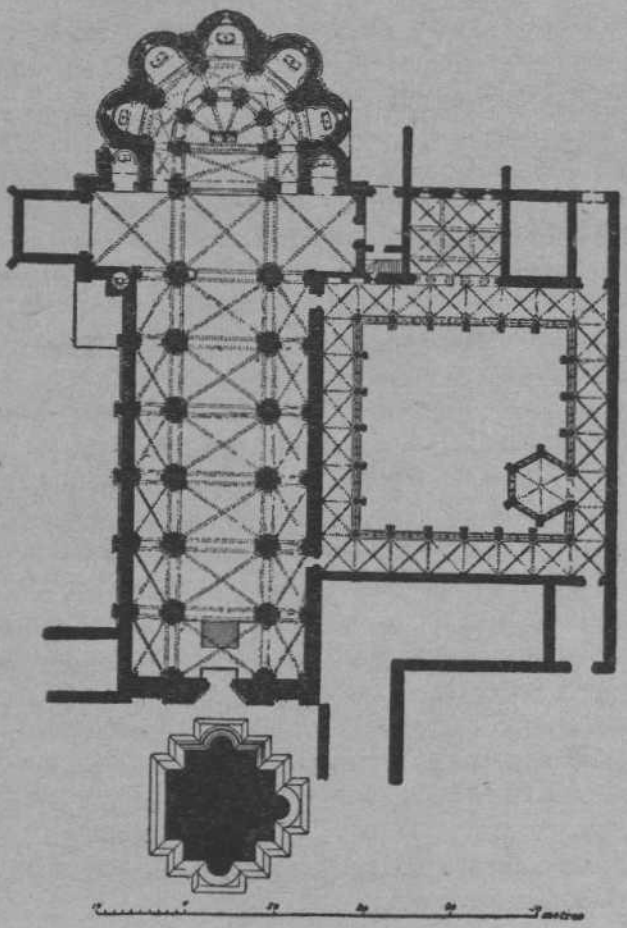

Pla del Monestir de Veruela

ORIGEN DEL MONESTIR

Sant Bernat fou l'heroi que recollí els frares dissidents de l'Ordre benedictina i els donà una regla més austera, més radical que les promulgades pels benedictins fins aleshores. Amb aquest motiu, s'originà la fundació de l'Ordre del Císter (Cistell, Citaux) sota el patronatge del seu ordenador Sant Bernat.

Segons la tradició, la fundació del monestir de Veruela prové d'un acte votiu escaigut un dia del mes de juliol de l'any 1141. Una terrible tempesta sitià Pere d'Atarés, noble aragonès i senyor de Borja, mentre estava caçant en les seves pertinences de les valls de Veruela i Maderuela. Davant la temença de sucumbir sota l'allau furiosa de la tempesta, Pere d'Atarés, abandonat del seu seguici de companys i criats, invocà l'auxili de la Verge Maria, la imatge de la qual li aparegué en l'indret on actualment s'escau la capella de l'Aparició.

Altrament, la fundació històrica del monestir de Veruela deriva d'un fet esdevingut en el regne d'Aragó. En escriure aquestes ratlles, tenim al davant un llibre titolat "El Monasterio de Veruela y la Compañía de Jesús", publicat pel P. Joan M.ª Solà, S. J.

En fullejar aquest llibre, llegim, entre altres notes interessants, la traducció d'una llegenda esculpida al peu de la sepultura de Pere d'Artés, encabida en el presbiteri de l'església de Veruela. L'aHudida llegenda assabenta que aquest noble, fill de l'infant Garcia, nét de infant Sanç, besnét de l'infant Ramir I, fundà el monestir de Veruela l'any 1140, per la influència sobirana de la Verge que se li aparegué i designà aquest indret, després que amb ànim humilment generós menyspreà el ceptre d'Aragó i Navarra que li oferiren els rics-homes i cavallers d'ambdues corones en les corts de Borja, de la qual població Atarés era senyor per la mort sense fills del rei emperador Alfons el Batallador, oncle seu. En Pere d'Atarés morí el dia *novè de les calendes* de març de l'any 1151.

Segons aquesta llegenda, la fundació del monestir de Veruela s'escaigué l'any 1140, i la tradició situa l'aparició de la Verge a l'any 1141, data gravada en la llinda superior de la porta de la capella de l'Aparició. Fins al segle XVI, no es divulgà el prodigi de la Verge de Veruela, o sigui el miracle de l'aparició.

Pere d'Atarés i la seva mare dotaren el convent amb alguns castells de la rodalia i terres del terme, dintre del qual existia una muntanya coneguda amb el nom de Veruela. També li assenyalaren donatius que s'allargaven fins a Osca i Alberita, amb ordre que els llocs compresos fossin trets del poder dels Templers, introduïts a Aragó durant el primer terç del segle XII, sota la protecció de Ramon Berenguer III.

En realitat, el monestir de Veruela fou una casa del Císter, i la seva fundació està íntimament lligada amb la història d'Aragó, un episodi de la qual fa referència a la disputa que per la corona d'a-

quest regne tingueren els bàndols de Ramir el Monjo i de Pere d'Atarés. L'orgull i vanitat d'aquest noble li féu creure que era rei abans d'ésser proclamat, i per això tractava amb menyspreu fins els qui li oferiren els vots que l'havien d'aixecar a la màxima jerarquia. Ressentits els pròcers navarresos per tal gosadia, tot d'una li negaren la protecció i donaren els vots a Ramir, qui fou nomenat rei d'Aragó i Navarra.

Aleshores, Pere d'Atarés s'adonà de la seva supèrbia, i en un moment de contricció cercà els auxilis de la religió. Seguint els costums de l'època, decidí de fundar un monestir, i a tal efecte sol·licità l'ajut de l'abadia d'Scala Dei, instal·lada a la Gascunya. D'aquesta abadia sortiren el monjo Bertrando i dotze germans més, per tal de poblar Veruela.

Els anals cistercienses del P. Manrique contenen la còpia del document de fundació, amb la data de l'Era 1183, o sigui l'any de Crist 1146. A 6 de febrer d'aquest any, Pere d'Atarés i la seva mare fan donació de la vall de Veruela a l'abat i monjos francesos de Scala Dei.

La fàbrica material del monestir es devia retardar algun temps, si bé devia estar molt avançada l'any 1171, donat que el dia 10 d'agost d'aquest any s'hi establiren els monjos al·ludits. El cronista de la casa, Pere Rodríguez, que vivia durant el segle XVIII, diu que l'església fou consagrada l'any 1224. L'any 1211 ja s'havia fet la cerimònia de consagrar l'altar major, segons consta en documents antics.

Així, doncs, es coneixen dades històriques que limiten les èpoques per les quals passà la fundació del monestir de Veruela, posat sota la cura de l'Orde del Císter. Aquesta Orde fou introduïda a Castella per Alfons I l'Emperador, a Navarra per García Ramírez, a Catalunya per Alfons II i a Aragó per Pere d'Atarés.

L'austeritat, la senzillesa i la reglamentació en què es movia l'Orde del Císter, privaven l'ostentació de riqueses en les pròpies edificacions, i per això aquestes resulten modestes i de traçat senzill. Prou ho palesen les edificacions primeres dels monestirs de Poblet i Santes Creus a Catalunya. A Aragó, aquesta Orde seguí, naturalment, les mateixes petjades. L'art romànic s'adeia perfectament amb l'intent del fundador de la Regla del Císter.

CONSTRUCCIO DEL MONESTIR

Com ja hem insinuat en el capítol anterior, les primitives edificacions de Veruela responen a les normes establertes per la Regla de Sant Bernat. Són d'arquitectura romànico-ogival, sòlides i severes, que donen la sensació de fortalesa i de pregon misticisme alhora.

Porta de l'església monacal

Claustre de la Sala Capitular

Entre els diferents convents cistercienses establerts a la Península Ibèrica, els de Poblet i Veruela posseeixen les més fidels reproduccions de l'abadia de Clairveaux. Sobretot la fàbrica de les esglésies d'ambdós indrets, la disposició de les quals representa l'època de

traspàs de l'estil romànic al gòtic, ocorreguda a finals del segle XII. A la primera meitat d'aquest segle, subsistia l'arquitectura romànica en tota la seva puresa; aquella arquitectura romànica, nascuda sota els records dels temples romans que havien estat destruïts, i per a imitar-los, però ferma i robusta per a redreçar-se amb modalitats pròpies, que anaren cristal·litzant-se a través dels anys i a mercè dels constructors. En passar a la segona meitat del segle XII començaren a eixir les normes de la puresa del gòtic primitiu.

La igualtat d'estils i de resolucions que es noten a les esglésies dels monestirs de Poblet i Veruela arriba a fer pensar en la possibilitat que ambdues esglésies siguin obra d'un mateix mestre, monjo d'Scala Dei o de Fontfreda. L'església de Poblet fou aixecada dintre els anys 1168 a 1211.

Les solucions arquitectòniques obligades per la combinació de dos estils, en l'església de Veruela, per ésser de construcció posterior, apareixen plenes d'arcaismes i titubeigs; els quals arcaismes i titubeigs no són tan accentuats en la fàbrica de l'església del monestir de Poblet, malgrat que ambdues esglésies acusen un progrés ogival semblant.

Els *monjos blancs*, per a la construcció de les seves esglésies, adoptaven dues disposicions: amb girola o sense girola, segons copiaven la planta de l'església de la casa matriu de Clairveaux o la de la casa de Citeaux. De les 29 esglésies d'arquitectura cisterciense distribuïdes per la Península Ibèrica, només cinc tenen girola. L'església de Veruela té girola. L'església de Poblet també en té. L'església de Santes Creus fou construïda sense girola, segons els plànols del convent de Cisteaux, més adient a la norma romànica projectada pels francesos.

L'església del monestir de Veruela és la construcció cisterciense on es nota amb més precisió la dificultat, la indecisió a resoldre el traspàs romànico-ogival. Aquesta indecisió no priva pas de la importància arquitectònica i artística que té l'al·ludida església; ans al revés, li dóna més realç per a l'estudi.

L'obra general del monestir de Veruela és una vasta construcció cisterciense, en la qual es noten dues parts ben determinades. La primera és integrada per l'església, el Claustre i la Sala Capitular com a obres més importants d'exclusiu format, segons les normes de l'Ordre del Císter, i la segona és constituïda pels edificis conventuals, mancats de valor artístic i molt transformats.

Les normes arquitectòniques emprades en l'església de Veruela i

que acabem d'anotar, hom les constata també en la construcció de la Sala Capitular, en la qual estan reproduïts els motius d'ornamentació corresponents a l'època. Alguns historiadors opinen que aquesta Sala formava part de la galeria d'un claustre primititu, que també es devia avenir a l'estil de transició emprat durant el període de les primeres construccions d'aquest monestir.

Hom referma aquesta opinió en l'estil més modern, en què fou construït l'actual claustre de l'esmentat monestir. No és gens aventurat de suposar que Veruela hagués tingut un claustre addient a les primeres construccions. El claustre que avui admirem a Veruela és francament gòtic, amb quatre galeries de sis finestrals oberts al jardí centrals, grans calats que reposen sobre columnes i el corresponent templet de les ablucions.

L'església, la Sala Capitular i el Claustre resulten les construccions més belles del monestir de Veruela. Precisament per aquestes construccions, fou declarat monument nacional, per real ordre signada el dia 24 de febrer de l'any 1919. El famós romàntic Bécquer descriu admirablement aquestes tres construccions i en canta les excel·lències en les cèlebres lletres *Desde mi celda,* que escriví assegut en els graons de la Creu Negra, servint-li de taula els genolls.

En aquestes lletres, gala de la literatura espanyola del segle XIX, l'esmentat poeta recull les seves impressions de sentiment, d'enyorança, d'optimisme i de religiositat, suggerides a través de les destroces del monestir que tenia enfront, caigut en l'abandonament més lamentable.

Aleshores, a Veruela planava una soletat profundament atuïdora. La Creu Negra que acabem de citar, certament devia produir una feresteguesa fora mida. Situada al centre d'una placeta voltada de xiprés seculars, és l'avantguarda del convent. S'alça davant de la porta dels Carros, i està formada per una graonada de 5 trams que suporta un pedestal i el fust estriat terminat en capitell jònic, damunt del qual reposa una mena de promontori amb quatre fileres de nínxols a propòsit per a encabir-hi estatuetes. Al capdamunt hi ha la creu, sense caràcter ni estil, la qual, anys enrera, possiblement era de pedra, però actualment és de fusta. En la cara del pedestal que mira al monestir i en l'oposada, hi ha les armes de l'abat Cerdan esculpides, constructor també del Palau de l'Abat.

Segons alguns historiadors, aquesta creu fou posada aquí com a símbol de senyoriu i jurisdicció civil i criminal, exercida per l'abat

en els termes dels seus dominis. D'altres, la consideren com una simple creu de terme, que la simplicitat popular coneix amb el nom de Creu Negra, perquè està feta de pedra d'aquest color, extreta de

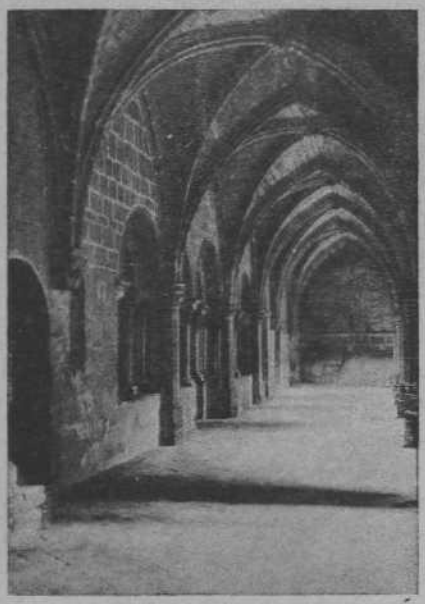

Claustre

Porta d'accés a l'església. - Porta Miserere

les pedreres de Trasmós. Actualment hom l'anomena Creu Negra de Bécquer, en recordança de les hores que l'insigne escriptor ha passat al seu recer, durant les llargues estades que feia en el monestir de Veruela.

PRIMERES CONSTRUCCIONS

En arribar a Veruela, hom fixa l'atenció en la Creu Negra i en una torre avançada, la construcció de la qual forma un garbuix d'estils. Sota aquesta torre s'obre la porta d'entrada al recinte murallat del monestir.

Abans, però, cal travessar el Portal dels Carros, obert en l'avantmuralla que limita la plaça d'armes, amb dues torres circulars per defensa. En aquesta plaça descavalcaven els cavallers per entrar al recinte murallat.

La Torre d'entrada al monestir presenta una particularitat en comparació amb la Porta Daurada de Poblet, i amb la Torre de l'Homenatge de Piedra. La Torre de Veruela té una entrada ampla d'arc apuntat per als carros, i una porteta adjacent del mateix traçat per als peatges. Entre les dues portes hi ha la imatge de Sant Bernat, bastant malmesa i originària de la primera època d'edificació del monestir.

A finals del segle XII, la torre de Veruela devia tenir poca alçària, com ho indica el sòcol. El remat possiblement el constituïen alguns matacans. El vuitè abat perpetu Pere Garcés manà fer-hi algunes modificacions, puix en un dels seus indrets consta el nom d'aquest abat. El remat actual, que fa ballar el cap per la complicació que representa, és obra de l'abat Lupe Marco.

Així, doncs, el portal d'entrada al monestir de Veruela pertany a tres èpoques distintes. En una d'aquestes èpoques, possiblement en la primera, entre les parets que formen l'esmentat portal fou bastida una estança petita, amb sostre de cresteria, que era utilitzada per presó. Conté mènsules ben treballades i restes de pintures murals, les quals són procedents de la transformació posterior d'aquesta estança en capella dedicada a Sant Bartomeu, per ordre de l'abat Garcés. L'any 1635 ja no se celebrava missa en aquesta capella.

Les muralles de Veruela foren obra de l'abat Lupe Marco, transformador principal de l'obra clàssica del monestir, i constructor sense gust ni estil. Una inscripció gravada sota l'escut d'Espanya, encastat a la paret de la muralla, acompanyat de dos escuts del suara esmentat abat, ens assabenta que aquesta muralla fou construïda l'any 1544, a despeses del gran mecenes de Veruela, Ferran d'Aragó, arquebisbe de Saragossa.

Alguns historiados sospiten que anteriorment ja existien mitjans de defensa a Veruela, per tal com es tractava d'un monestir ric i pròsper, situat prop de la frontera catalano-aragonesa.

Transpassat el cobert del portal d'entrada, comença un passeig limitat per antigues cases dels servents i ombrejat per rengles de platanars. Antigament s'hi alçaven centenaris xiprés, que amb els seus goticats donaven més realç al misticisme del convent.

Al final d'aquest passeig, s'escau l'església del monestir, consagrada el dia 15 de novembre de 1248. A l'acte de consagració assistiren 12 prelats, la qual avinentesa és una mostra més de la importància que anava adquirint Veruela.

La façana de l'església de Veruela no és una gran obra d'art, per bé que és de grans proporcions. La porta és d'estil romànic, amb cinc arquivoltes de mig punt, xamfranades i decorades amb relleus. Aquests arcs recolzen en columnes monocilíndriques rematades en capitells ben esculturats. Damunt d'aquesta porta s'estén, en sentit horitzontal, un rengle d'arcs cecs recolzats sobre capitells de columnes trencades violentament. Es una disposició única en l'arquitectura religiosa cisterciense.

Dels murs de l'església s'alcen tres torres d'escàs mèrit artístic, i de diferent alçària i estil. La més alta és la més moderna. Suporta les campanes.

L'interior de l'església de Veruela és de gran dimensions, auster i elegant alhora. Tradueix a la pedra l'ideal arquitectònic forjat pel lluminós geni de Sant Bernat. El pis és més baix que el nivell de l'exterior; per això cal baixar deu graons per entrar al temple, i quatre, abans d'arribar al llindar de la porta.

L'església de Veruela és més gran i més complicada de construcció que l'església de la casa matriu del Císter. Té planta de creu llatina , i el conjunt acusa com ja hem dit, una estructura de franca transició romànico-ogival. Es caracteritza perquè el presbiteri està voltat de girola o deambulatori, amb cinc capelles absidials. Els arcs són de mig punt en les dues naus laterals; i en la central, molt més alta que aquelles, són apuntats. Per a resoldre el traspàs d'estils, calgué barrejar elements de construcció diversos, prescindint de les combinacions, tal vegada perquè no devien estar previstes en els plànols.

La resolució de l'aHudit traspàs no molesta pas l'efecte visual de l'obra interior de l'església. El que fa pena són les addicions poste-

riors, emplaçades com coses exòtiques, sense ordre ni concert dintre un conjunt harmònic. Guaitem la porta de la Sagristia nova, en la construcció de la qual s'han esmerçat totes les invencions de l'art

Sacristia

Capitells. - Porta de l'església

barroc. Segons diu l'historiador Landa, *es un borrón agresivo lanzado sobre los severos muros de la majestuosa iglesia de Veruela.*

Aquesta porta, tan ben qualificada, fou construïda durant l'a-

badiat de Bernat López (1664-1668), amb tant d'enfarfegament de figures i de guix, que hom no sap avenir-se'n. Forma un contrast lamentable en comparació amb els murs llisos i obscurs de l'església. A més, la capella de Sant Bernat resulta una ampliació poc afortunada d'aquesta església. Fou obra de Ferran d'Aragó, nét de Ferran el Catòlic. La munificència del primer manà construir el sumptuós sepulcre d'alabastre que conté les despulles mortuòries de l'abat Lupe Marco, el qual sepulcre està enfonsat en una de les parets d'aquesta capella. Es d'estil plateresc, amb figures esculturades i estàtua jacent del difunt.

L'epigraf i gravat als peus d'aquest sepulcre diu així, traduït del llatí: "Sota aquesta llosa reposen els ossos de Don Lupe Marco, abat integèrrim d'aquest monestir, insigne per la seva religió, per la seva fe, indústria i vigilància, seguint les petjades del seu il·lustríssim patró Don Ferran d'Aragó, després de millorar aquest cenobi fent-lo de terrè, marmori; de petit, gran; de pobre, opulent, deixà aquest món, per a ésser rebut al ceu el dia 18 de setembre, any 1560. L'abat Lupe Marco manà construir les muralles de Veruela, els claustres alts, l'orgue i molts ornaments litúrgics. Governà aquest monestir durant vint anys, i ocupà el càrrec de vicari general del Císter en els territoris d'Espanya".

Molts altres enterraments existeixen dintre l'església de Veruela, la descripció dels quals allargaria massa aquesta narració i, a més, ens apartaria del nostre comés. Alguns d'aquests sepulcres foren renovats durant el segle XVIII.

No hem d'oblidar, però, la sepultura del fundador del monestir, Pere d'Altarés, actualment situada en el presbiteri, entremig d'altres de pertanyents a la seva mare i altres prínceps. Anteriorment, Pere d'Altarés tenia la sepultura als peus de la Porta del Miserere, que s'obre al Claustre.

La idea d'adornar el presbiteri de l'església de Veruela amb sepultures d'estructura més o menys adient a l'obra general, fou de l'abat Gimènez de Tebar, que entrà a governar el convent a primers de març de 1617, i no visqué un any enter.

ALTRES OBRES DE LES PRIMERES CONSTRUCCIONS

Acabem de ressenyar molt esquemàticament la meravellosa obra cisterciense de l'església de Veruela; edifici capdal de les primitives

construccions d'aquest monestir, entre les quals també es compten el Claustre, la Sala Capitular, el Refetor, el Brollador, el Roncador i el Celler. El Claustre i la Sala Capitular, igual que l'església, han sofert poques transformacions.

Els monjos, des de l'església, entraven al claustre per la Porta del Miserere, al costat de la qual i al llarg de la nau d'enfront hi ha tres sepultures arrambades a la paret. La del mig correspon a Maria d'Atarés i les altres dues contenen els sepulcres de Pere i Ramir, individus de la mateixa família.

La Porta del Miserrere, anomenada així perquè els monjos la traspassaven tot cantant *Miserere mei Deus,* és de pur estil romànic. L'arc de mig punt, sense timpà, descansa sobre columnes llises de grans capitells de fiteria. Damunt d'aquest conjunt, hi ha una altra arquivolta xamfranada, amb fistons gravats en la llinda, la qual arquivolta reposa en una imposta que és continuació dels daus dels capitells.

El Claustre de Veruela és obra del segle XIV. Alguns historiadors i arqueòlegs opinen que aquest claustre no és el primitiu, perquè s'aparta de l'estil emprat en aquella època. L'actual claustre de Veruela fou construït en estil gòtic, i està compost de quatre galeries amb grans finestrals, que descansen damunt de capitells admirablement esculturats dels feixos de columnes llises.

Els nerviats de les voltes terminen sobre mènsules molt sortides, representant caps d'animals fantàstics, sers humans d'expressió forçada i motius vegetals d'ordre pesat. El modelat d'aquestes mènsules acusa un origen posterior a la construcció de l'església i al traçat de la Sala Capitular, oberta en una galeria d'aquest claustre que forma angle recte amb la galeria de la paret lateral de l'església.

Els capitells tenen figures i ramatges d'un treballat perfecte, esculpides amb gràcia i elegància. La part que dóna al jardí és sòbria i perfecta de línies. Els contraforts són de secció rectangular. En conjunt el claustre de Veruela resulta molt semblant al de Santes Creus i a les tres galeries gòtiques de Poblet. El de Veruela, però, té els finestrals tancats amb vidrieres per resguardar del fred. Els frares cistercencs mai no tingueren aquest mal gust. Amb les vidrieres aquest claustre perd bona part de la seva esbeltesa i de la seva elegància.

Damunt les galeries gòtiques del claustre de Veruela l'abat Lope

Marco féu contruir un sobreclaustre, que no té res a veure amb l'arquitectura del claustre vell. Està format per quatre galeries de 13 arcs cada una; arcs de mig punt amb columnes de pedra i capitells de tallat dòrico-romà. En els entredós d'aquests arcs i damunt d'ells surten caps d'angelets, florons i altres adornaments del renaixement, fets de guix amb poc gust i de molta pomposítat. Recentment

Claustres

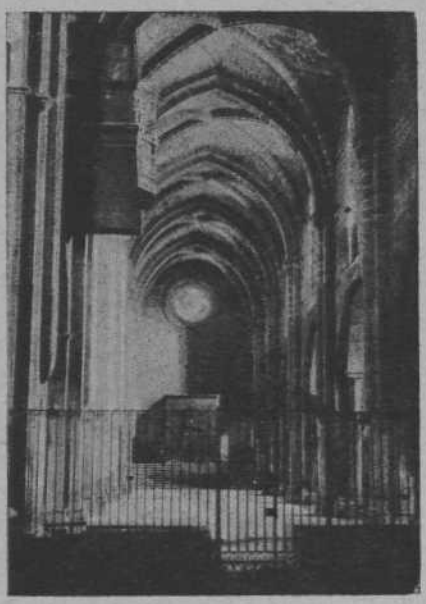

Església monestir

aquestes galeries han estat tapiades, deixant al descobert la forma dels arcs i de les columnes.

La Sala Capitular s'escau a la galeria que comunica amb l'església per la Porta del Miserere. Està situada al pla del pis del claustre, la qual disposició varia respecte a la situació de la Sala Capitular del monestir de Poblet, en la qual cal baixar alguns graons per entrar-hi. El portal està format per un de central, amb arc de mig punt, i dobles finestrals a cada costat, també amb arc de mig punt. Els cinc arcs tenen arquivolta, i estan sostinguts per agrupaments de cinc columnes, amb capitells acampanats d'ornamentació radial i basaments àtics, disposats de manera que la seva planta forma una creu grega.

La disposició interior d'aquesta Sala és molt semblant a la

que tenen les sales capitulars dels monestirs de Piedra, Poblet i Santes Creus. Les voltes de la Sala Capitular de Veruela són amb dibuixos de cresteria, idèntiques a les de la girola de l'església, més pesades perquè tenen poca altura. Aquestes voltes estan sostingudes per quatre pilastres centrals i vuit d'adossades als murs, formant tres naus. Els capitells tenen la forma acampanada, i són decorats amb molt poc relleu, simulant fulles de palmera en sentit radial, mentre la decoració dels capitells de les sales capitulars de Piedra, Poblet i Santes Creus està composta de tiges entrellaçades a manera del format dels cistells.

En les parets de la Sala Capitular de Veruela no hi ha banc corredís de pedra, que en alguns monestirs cisterciencs és de dos graons i en altres, com Poblet, és de tres. El no haver-hi destorbs a les parets permeté d'obrir-hi dos nínxols per tal d'encabir-hi enterraments, a més dels incrustats a terra, on encara hom en pot comptar quinze, pertanyents a abats, amb les insígnies abacials i escuts dels llinatges respectius. En un nínxol de la paret de l'esquerra hi ha la sepultura de l'abat Sanç Muñoz de Marcilla, amb la seva estàtua jaient, i en el frontis oposat hi ha la sepultura de l'abat Lòpez Jimènez, senyor d'Agou, també amb la pròpia estàtua jacent.

El Refetor d'aquest monestir està molt transformat, degut a la taleia reformadora de l'abat Lope Marco. D'origen, fou construït en la mateixa norma emprada en les primitives construccions del convent. De la construcció primitiva poca cosa en queda. Les parets foren enguixades, i la volta de mig punt fou adornada amb combinacions extravagants de nerviats que no tenen solta. De les moltes claus que formen les interseccions d'aquests nerviats, devien penjar, fins a la data de l'exclaustració, grans marcs amb escuts de Ferran d'Aragó i del reformador Lope, iguals als que encara fa poc penjaven dels sostres de les esglésies parroquials de Vera i Alcalà, pertanyents a la jurisdicció monàstica de Veruela i reedificades durant l'abadiat de Lope Marco.

Seguint la disposició establerta pels frares cisterciencs, el Brollador s'escau davant la porta del refetor. Es de planta exagonal, com els brolladors de Poblet i Santes Creus. En els registres abacials de Veruela es trobà un document en el qual consta el trasllat del Brollador a la galeria del claustre anexa a la paret de l'església, tal vegada perquè hom temia un possible enderrocament sobtat. L'abat Pérez

Calvillo manà de tornar-lo al seu primitiu emplaçament i aleshores el Brollador fou refet pedra per pedra i consolidat.

La manca de perícia en aquest trasllat, produí alguna alteració en l'obra, i heus ací perquè hom observa alguna irregularitat en la construcció del Brollador de Veruela. L'abat Pérez Calvillo governà el convent durant els anys 1700-1704.

El Locutori no ha estat transformat. Es una estança secundària del convent, i conserva la forma romànica primitiva. En temps de l'ampul·lós barroquisme, fou pintat bàrbarament, les quals pintures encara s'hi conserven. En tots els monestirs cisterciencs existeix un passadís destinat a Locutori, pròxim a la Sala Capitular i obscur. Aquest passadís, utilitzat per Locutori, conté un banc de pedra corredís a la llargada de les dues parets laterals, asseguts en el qual, els monjos tenien les seves converses abans d'entrar al capítol.

El Dormitori comú, una de les estances més espaioses de Veruela, sofrí una transformació total, deguda també a l'abat Lope Marco. L'antic dormitori dels monjos de Veruela era semblant als dormitoris dels monjos de Poblet i Santes Creus. El constituïa una gran sala d'arquitectura gòtica amb sostre de fusta a dos vessants. En aquesta sala dormien tots els monjos de Veruela, separats per simples cortines de roba, com així manava l'orde del Cister.

L'abat Lope tingué la iniciativa de trencar amb la Regla cistercenca, i suprimí el dormitori comú, establint els dormitoris individuals. Encara subsisteix a Veruela una estança de 51 metres de llargària, però sense els arcs apuntats ni el fustam del sostre. En substitució d'aquests elements de construcció, hom construí una volta aplanada adornada amb un garbuix de nerviats. Les claus d'intersecció d'aquests nerviats contenen pintures de colors llampants, representant monstres de la mitologia i altres motius extravagants.

Després de la reforma tan capriciosa que sofrí el Dormitori comú dels monjos de Veruela, la sala reformada fou coneguda amb el nom de Saló Gran. Més tard hom l'anomenà Saló dels Reis, perquè algú cregué que els caps deformats de les pintures del sostre corresponien a efígies de reis de la mitologia. L'abat Jordi d'Aro (1660-1661) consentí que aquest saló fos utilitzat per a hospitalitzar-hi frares, i en èpoques d'escassesa de monjos en el convent, el Saló dels Reis, de vegades destinat a recepcions, fins serví per joc de pilota.

La Cuina, la Biblioteca, el Celler i el Roncador són altres tants departaments de l'obra antiga del convent de Veruela. En l'historial

dels convents cisterciencs de Poblet i Santes Creus, enlloc no hem trobat l'estança destinada a Roncador. Veruela tenia el seu roncador, constituït per un departament petit i fosc, exclusiu per als monjos que tenien un dormir escandalós, amb què trencaven l'estricta observància del silenci conventual. L'establiment de celles individuals, dut a terme pel fervent reformador i alterador de l'obra característica del monestir de Veruela, Lope Marco, féu inútil el roncador, i hom diu que després s'utilitzà per a presó correccional.

Hem anat ressenyant amb més o menys encert l'obra antiga del monestir de Veruela, la construcció de la qual comprèn les edificacions aixecades en l'interval comprès entre el segle XII i XVI. Llegint aquest llibre de pedra, copsarem la fortalesa d'esperit dels religiosos avantpassats, traduïda a les construccions ideades talment per a l'eternitat, mentre avui dia hom només cerca les aparences.

L'OBRA NOVA

Ben poc d'art trobarem en les obres realitzades a Veruela del segle XVII ençà. A la senzillesa primitiva succeí la complexitat decorativa; a la solidesa, el luxe; a la suavitat, la llum. Els primers constructors eren fills de l'Edat Mitja; els nous corresponien al Renaixement. La transformació en els estils arquitectònics portà com a conseqüència la variació dels usos i costums.

Les exigències escolars i l'afany del luxe produí el sobreclaustre. La desfeta de la superba obra del dormitori clàssic de l'Orde produí els nous dormitoris i un claustre anex amb aplicacions mudèixars.

Els dormitoris individuals estan distribuïts en amples galeries de tres pisos, que es comuniquen amb el convent per mitjà d'una grandiosa escala disposada amb doble sèrie d'amples graons. Aquesta escala és l'obra nova més important del convent, construïda en el segle XVII. Fou començada per l'abat Jordi d'Aro, i l'acabà el seu successor Bernat López, el qual aixecà l'altíssima cúpula amb lluerna i cupuleta que dóna llum a l'espaiosa nau de l'escala aludida.

L'esmentada cúpula està decorada amb extremat gust barroc, i enrevessats adornaments de grollera execució. Formen una barreja desconcertant dintre la qual hi ha escuts grandiosos del Císter, dels Ordes de Cavalleria i del fundador del monestir. També hi ha figures caricaturesques de Sant Benet, Sant Bernat i Sant Robert.

La construcció de la porta nova per entrar al convent és obra

del Renaixement. Aquesta porta protegeix la primitiva, gairebé esborrada als ulls dels visitants. Entre ambdues portes queda una avantsala d'accés al claustre i a les dependències del convent. La

Refetor

Sala capitular

porta nova del convent de Veruela és d'estil plateresc amb adornaments bastant malmesos per la qualitat de la pedra de construcció. Damunt s'obre un nínxol que ocupava una imatge de la Verge de

grans dimensions. Actualment, aquesta imatge roman a la sagristia. Sobre el ninxol s'alça el remat de la façana amb l'escut del convent, orlat amb un dibuix renaixentista en relleu.

A mitjans del segle XVI, l'abat Cerdan emprengué una obra de gran envergadura per a aquest convent. Feu bastir el Palau de l'Abat en la part de Llevant del passeig d'entrada al monestir. El motiu principal de la construcció d'aquesta obra era de satisfer la dignitat, el deliri de grandesa d'un noble de la cort de Carles V, avesat a la pompa dels palaus.

La Regla cistercienca ordena que els abats ocupin estances pròximes als dormitoris comuns dels monjos. A Veruela, l'abat Lope Marco establí els dormitoris individuals, i per aquest motiu l'abat era rellevat de la vigilància nocturna. En aquesta avinentesa, el seglar Carles Cerdan, palatí de la cort de l'esmentat rei, en veure's obligat a vestir l'hàbit i professar la Regla del Císter, degut a la reforma establerta pel Concili Tridentí, volgué aixecar un Palau que honorés la seva jerarquia, tan aviat com assolí la cadira abacial. A més a més, establí algunes reformes en els costums del convent, prohibint que els religiosos fossin servidors de la Comunitat, i establí el servei a càrrec de seglars.

A despit dels cabals esmerçats en la construcció del Palau de l'Abat, aquest palau esdevingué un casal mancat de gust artístic, de grans dimensions, amb parets gruixudes de maons que tancaven immensos salons, nombroses quadres i profundes alcoves. El neguit de l'abat Cerdan de fer respecte als seus súbdits i realçar la seva personalitat entre les gents senzilles, quedava satisfet amb la construcció del Palau de l'Abat.

De tot el devesall d'ornamentació emprat dintre aquest palau, actualment no resta res. Ha estat canviada la distribució interior, s'han tapiat galeries, i els baixos són destinats per a corrals. Encara s'hi noten vestigis de la grandiositat amb què fou construit, però, era tan inconvenient aquesta obra, que els abats posteriors cuitaren d'anar-la esmenant de mica en mica. Avui, el gran casal del Palau de l'Abat de Veruela serveix per a acollir-hi els visitants del monestir. No conté gaire confort, com hem pogut constatar durant la nostra permanència a Veruela; però, fet i fet, és l'única casa d'aquí on el passatger pot sojornar amb relativa comoditat, ben atès per uns antics servidors dels jesuïtes que habitaven el monestir i que temen el pròxim acomiadament. Els jesuïtes tenien l'intent de convertir l'antic Palau de l'Abat en hostatge còmode per als passavolants.

Encara que molt breument, esmentarem la Sala de l'Artesonat, que forma part de les modernes construccions del convent. Hom suposa que hi havia instaHada la Biblioteca dels cirterciencs. Es una sala amb artesonat semblant al que hi ha en l'estança on tenien instaHada la biblioteca els frares de Santes Creus. La Sala de l'Artesonat de Veruela és molt gran. N'han desaparegut els llibres, i les prestatgeries i tot. Darrerament, els jesuïtes en feren un lloc a propòsit per a conferències.

Aquesta orde religiosa entrà al monestir de Veruela el dia 16 d'abril de 1877. El solemne acte de prendre possessió tingué lloc precisament a la Sala de l'Artesonat, estança plena de llum, situada dintre l'obra nova del convent, com ja hem indicat.

ELS JESUITES A VERUELA

Els fills esperituals de Sant Ignaci de Loyola romangueren al monestir de Veruela del 16 d'abril de 1877 fins a mitjans de gener de 1932. Les noves lleis de la República espanyola els empenyeren a l'exili.

La permanència dels jesuïtes a Veruela significà una era de prosperitat material i moral per als pobles veïns. Fou un bon averany per a l'obra arquitectònica del convent, per tal com així estava assegurada la seva conservació.

El P. Joan M.ª Solà, S. J. en l'obra citada al principi d'aquest relat, fa una detallada descripció de l'actuació fecunda i perseverant dels jesuïtes al convent d Veruela. Calgué fer-hi moltes obres de consolidació com a primera providència, respectant l'obra primitiva. Enduts per l'amor a l'art, a la religió i a la cultura procuraren fer de Veruela una casa monacal on s'agermanés l'obra artística dels cisterciencs amb els precs a Déu i amb la vida d'estudi.

Calgué resseguir totes les teulades i totes les voltes i totes les parets que estaven en perill d'enderrocament immediat; es construïren sepultures per a recollir les despulles funeràries d'enterraments malmesos i profanats; fou necessari fabricar alguns altars per a l'església, i instaHar-hi piques beneiteres. Feia molt de temps que no s'hi havia celebrat missa, i de vegades la profanació de l'església de Veruela arribà a permetre d'atiar el bestiar dintre les seves grandioses naus.

A despeses d'un protector, fou instaHada al convent la calefacció

central, després d'haver-hi dut una xarxa de canalització d'aigua potable per a satisfer totes les necessitats higièniques de la casa. Poc abans de l'exclaustració dels jesuïtes, aquests havien començat a Veruela un nou pla d'edificació de celles individuals, amb tot el confort i màxima higiene, servei de dutxes i banys i instal·lacions d'electricitat.

D'aquest pla moderníssim només hi ha una part edificada, que no ha pogut ésser utilitzada. Les celles noves tenen sortida a les galeries del jardí dels absis, al costat dels quals hi ha el cementiri dels jesuïtes, on jauen el son de la pau alguns fills espirituals de Sant Ignaci de Loyola, morts a Veruela durant els 54 anys de residència de l'Orde en aquest monestir.

Durant aquests anys les activitats dels jesuïtes es descapdellaren a favor de la cultura en primer terme. Fou creat el noviciat. Calgué tapiar el claustre alt per a utilitzar les galeries i convertir-les en sales d'estudi. Mica en mica fou creat el Museu, i de volum en volum fou formada una notable Biblioteca. El Museu i la Biblioteca del monestir de Veruela són d'interès per al turista, puix el primer conté retaules, escultures i pintures, i en la Biblioteca hom tenia l'avinentesa de consultar obres molt notables. Ara com ara, aquestes dues estances estan segellades pel govern de la República.

També està segellada la porta d'entrada a la capella domèstica. Des d'un finestral superior hem tingut l'avinentesa de guaitar a l'interior d'aquesta capella, dintre la qual hi ha pintures murals i algunes escultures.

La imatge de la Verge de Veruela no sofrí cap mena de profanació durant els 42 anys d'exclaustració. Malgrat l'abandonament de l'església de Veruela, i d'haver desaparegut d'ella gairebé tots els ornaments i altars, la Verge de Veruela fou respectada en tots els moments. Calgué, però, restablir el culte i dur la bona nova a tots els pobles de la rodalia, la gent dels quals respongué amatent a la crida dels jesuïtes. Aquests escamparen la llavor religiosa en tots els confins del monestir, eixugant llàgrimes i propagant les gràcies divines. En el monestir de Veruela mai no mancava un plat a taula per als pobres i un bon consell per als apesarats.

La nova entronització de la Verge a l'església del convent de Veruela dugué al monestir un seguici de festes, a les quals assistiren els veïns dels pobles circumdants i també de terres llunyanes.

La imatge fou restaurada amb tota cura. Aquesta imatge possiblement no és la primitiva del convent, per tal com correspon a

la imatgeria del segle XV i els cistercencs entraren al convent en el segle XII. Amida uns 30 centímetres d'alçària, i està tapada per un desproporcionat mantell que cobreix un hàbit de roba en forma de paperina amb brodadures, també desproporcionada d'altura.

Els jesuïtes convertiren l'ex-monestir de Veruela en un paradís de cultura i de religió. Resultava un fogar d'estudi, una estació d'estiueig, un planter de novicis i una veritable casa de salut. Adquiriren algunes propietats agrícoles de la rodalia, i posseïen uns plans vastíssims d'engrandiment i d'embelliment del monestir. Ultimament hi havien aplegat molts materials de construcció, alguns dels quals foren retornats als seus destinataris i altres han desaparegut.

El monestir de Veruela resta altra vegada abandonat a la incúria del temps i a la mercè dels homes, com després de l'exclaustració iniciada l'any 1835. La veritat és que llavors s'hi permeteren malmetements, que avui són impossibles de cometre. No en va la gent és més culta. Seria ben vergonyòs que la República obrís un nou parèntesi de maleses envers les coses d'art de l'ex-monestir de Veruela, glòria de l'Aragó artístic i històric.

F. BLASI VALLESPINOSA

CRONIQUES DE L'ESTRANGER

DE FRANÇA

M. DE JOUVENEL, EL PACTE DELS QUATRE I EL DELME FUTUR

Aquest any, a França, les dones han adoptat la moda de portar una àncora en el cinyell del vestit o en el capell. És, potser, que els francesos tornen a sentir per al mar aquella afecció que gairebé s'havia perdut? He interrogat algunes de les meves companyes i m'han respost: —Cal ésser optimista; he escollit el símbol cristià de l'esperança...

I, per una vegada, sembla que l'horitzó s'hagi alliberat de les seves amenaces. La lamentable manca d'intel·ligència entre França i Itàlia sembla esvaïda. Acaba d'acomplir-se l'acte més important d'aquests últims anys pertocant a política realista internacional. França i Itàlia han signat el Pacte dels Quatre. A qui és degut? A un periodista, a un gran llatí, al President de la Premsa Llatina, Hendy de Jouvenel.

El Pacte dels Quatre, en el camp internacional, serà el que és en el terreny moral l'acord tàcit entre l'Església i la República francesa. Per què l'Església s'obstinaria a creure que a França no es pot ésser catòlic i republicà alhora? Podia tolerar-se per més temps, també, que dues germanes llatines es miressin com gossets de faiança? Itàlia ha trobat, finalment, en el nou ambaixador de França un amic que, coneixedor d'ençà de temps del que és la Roma del segle XX, ha pogut i volgut fer compartir el seu punt de vista. Subtil, republicà, d'antiga família francesa, l'adaptable ambaixador de França deu haver hagut de parlar força a París per aconseguir el dret de fer-se escoltar a Roma. Oposició curiosa, de la qual la història arrencarà pàgines palpitants, la d'aquest príncep de la intel·ligència enfront del bloc mussolinià. I és per això, gràcies a aquest famós pacte signat, que a Europa hom sent un alleujament, que hom pot fruir d'unes tranquil·les vacances.

* * *

Del punt de vista financier, la cosa marxa molt altrament.

El fet que els Estats Units, amb llur actitud intransigent, hagin deixat esgotada la Conferència de Londres, mostra un nou estat d'esperit.

Jo l'anomenaria la dictadura financiera en democràcia.

D'ençà que la República ha esdevingut la forma de govern més generalitzada, pot dir-se que la preocupació dels grans polítics ambiciosos és

de sostreure al control de la massa, mitjançant la tasca d'espadatxí dels Parlaments, tots els actes destinats a preparar accions polítiques internacionals, allò que hom abans anomenava la diplomàcia, i que la postguerra i la ingenuïtat pública han volgut transformar en "diplomàcia oberta", cosa que és una contradicció lingüística i la més poca-solta de les hipòtesis. Naturalment, la diplomàcia adjectivada d'oberta és comparable a una porta que doni a una recambra, és a dir, a una habitació curulla de documents i plecs secrets, d'informes, tramesos i rebuts per telèfon, en un mot, d'innombrables secrets que continuen essent-ho a desgrat de la porta oberta.

Tot amb tot, la insistència dels càndids, la més entossudida a voler que el més insignificant i el més vast projecte governamental sigui comunicat al més estúpid dels parlamentaris, ha acabat per molestar els governants.

Com reaccionen aquests? És un assumpte, aquest, que no entra en els límits d'aquest article.

El cert és que els governants s'han refugiat en el secret de les maniobres financieres. Han cregut que el canvi, les especulacions i els moviments bursàtils s'esmunyirien amb més facilitat al control dels electors. En primer lloc, hi havia la cleda bardissera dels mots. El ciutadà vulgar gairebé no entén gens el vocabulari financier. Després, la mateixa cosa ultrapassa la seva comprensió, car les xifres no tenen valor sinó com a símbol. En poques paraules, els Governs—sobretot el que més temia el control de l'elector, el dels Estats Units—, s'han posat a menar la barca financiera a llur albir. I M. Roosevelt, opinant que, per evitar la catàstrofe de la indústria ianqui, calia depreciar el dòlar a fi de poder envair el món de productes barats, ha fet baixar tranquil·lament la moneda nacional. Per una vegada, una rarissima vegada, els llatins han agafat por. Han comprès que si l'or continuava essent depreciat d'aquesta manera, el bluf americà—d'altra banda tan perniciós per a llur mentalitat i llurs negocis—aquesta vegada s'emmenaria per sempre més llur fortuna.

A Londres, l'or ha resistit.

A França, com també a Espanya, aqueixa actitud admirablement ferma és vista amb bons ulls.

Salvarà el país de la desfeta on l'empenyen les complaences socialistes?

És una altra qüestió a escatir.

El pressupost, pràcticament, està en equilibri inestable.

Els impostos comencen a fer-se insuportables.

Car en aquest terreny impera la més absoluta arbitrarietat. Un professor, un metge, un advocat, un empleat, gairebé no tenen manera de defraudar el fisc. En canvi, una infinitat d'intermediaris, de gent vulgar, defrauden i fan pagar als altres els impostos que no paguen ells. Esmentaré un exemple, per bé que això de referir-se a un cas isolat sigui sempre un procediment mesquí... Un "maître d'hotel" d'un restaurant elegant guanya—segons confessió pròpia—8.000 francs cada mes. A més a més, cada tres mesos, en lliurar a la casa proveïdora de xampany els

taps de les ampolles d'aquest vi que s'han begut els clients, es fa donar un "retorn" de tres francs per tap. Un d'aquests individus em deia: D'aquesta manera, percebo cada any de quinze a divuit mil francs de propines"—.

Quan he volgut saber què declarava al fisc, aquest home que guanya més de cent mil francs cada any, se m'ha posat a riure a la cara.

Aquest exemple, triat entre mil, dóna una lleugera idea dels impostos que ha de pagar el ciutadà francès honrat per a compensar els buits del ciutadà astut.

L'impost està desequilibrat moralment; i ho està també socialment, perquè sempre fa pagar als mateixos. Actualment hi ha un projecte: *gravar en un* 10 % *més tots els impostos, tota suma ingressada en caixa per un ciutadà.* Si la mesura fos aplicada en general, fóra d'una crueltat inversemblant, però seria equitativa. Ara que hom ja preveu *que els socialistes només votaran el recàrrec contra la propietat edificada i la gran propietat rural, i s'oposaran a gravar els funcionaris.*

Què passarà pel setembre, quan tornaran a obrir-se les Cambres, ningú no pot dir-ho. Però hom veurà, per primera vegada, com s'enfronten la teoria de l'estatització de les fortunes i la de llur conservació en interès mateix de la matèria imponible.

M. ASUNCION DE FALGAIROLLE

D'ANGLATERRA

EL CENTENARI DEL MOVIMENT D'OXFORD

En els primers dies del mes de juliol, el centenari del famós "Moviment d'Oxford" tingué lloc a Londres. Albert Hall i White City Stadium foren els escenaris on es celebrà aquest acte amb gran solemnitat. L'anomenat "Moviment d'Oxford" és desconegut no solament per molts dels qui viuen fora d'Anglaterra, ans també per molta gent anglesa. És un moviment que van començar, fa justament cent anys, coneguts homes de l'Església Anglicana, amb el propòsit de buscar una reconciliació amb l'Església Catòlica de Roma, però no desitjaven cauare sota la jurisdicció del Papa ni acceptar els dogmes amb els quals estan d'acord.

La paraula *protestant* és aplicada a Anglaterra a tot cristià que no sigui catòlic, però el protestantisme abraça un immens nombre de religions o sectes, totes diferents una de l'altra, i sota el govern de diferents entitats. Hi ha dues sectes religioses que sobresurten, l'Alta Església i la Baixa Església, que tenen molts punts de semblança amb l'Església de Roma; totes dues són conegudes, en general, pel nom, d'Anglicana o bé Església d'Anglaterra, que fou fundada per Enric VIII—de tan mala fama—, quan va rompre les seves relacions amb el Papa, en ocasió d'haver-li refusat el divorci amb la reina Catarina d'Aragó, filla de Ferran i d'Isabel.

En aquells temps hi havia dissensions religioses a tot Europa, especialment a Anglaterra i a Alemanya, on sorgien constantment una gran varietat de petites sectes. A Alemanya, els seguidors de Luter començaven a ésser molt poderosos i és curiós de saber que Enric VIII va escriure un llibre contra els luterans i a favor de l'Església Catòlica, per la qual obra, Roma va donar-li el títol de "Defensor Fidei" (Defensor de la fe) que encara conserven els sobirans d'Anglaterra i apareix en algunes monedes angleses. Enric no desitjava un canvi de religió, solament volia separar-se de l'autoritat del Papa, i ésser ell i els seus successors, el cap de l'Església a Anglaterra. Havia donat càstigs, i sovint sentències de mort, a membres de sectes noves, fent el mateix amb els catòlics que no l'acataven com a cap suprem. Més tard, fou quan hi hagué canvis en les doctrines de la nova religió.

Tornant al nostre tema, direm que el "Moviment d'Oxford", fou començat cent anys enrera per eminents membres de l'Alta Església d'Anglaterra. Aquest moviment fou iniciat en el famós sermó de Keble. El sermó de Keble sobre "L'Apostasia Nacional" constitueix un dels punts més remarcats de la moderna història de la religió. El Cardenal Newman, que fou un dels principals fundadors del moviment, estava en

aquells temps possiblement més apartat de l'Església Catòlica que en qualsevol altra època de la seva vida, com es demostra per les cartes que escriví després del seu pelegrinatge a Roma uns quants anys més tard.

Dotze anys passaren abans no comprengué la veritat i entrà a l'Església Catòlica, seguint l'exemple de molts dels seus deixebles en el moviment que s'havien fet catòlics abans que ell.

Hi ha un llibre, recentment publicat per Mr. Donald, anomenat "Els homes que van deixar el Moviment", en el qual es demostra que els qui el deixaren, per entrar en el catolicisme, eren de molta més categoria que els que s'esforçaven per a continuar-lo.

La conversió del Cardenal Newman, en 1845, fou una gran pèrdua per a l'Església Anglicana, ja que un bon nombre d'anglesos de grans dots, influïts pel seu exemple, abandonaren l'Església Anglicana i ingressaren a l'Església Catòlica.

La vida del P. Urban Young, escrita pel P. Ignatius Spencer, que acaba de publicor Burns i Oates, dóna molta llum. sobre el primer grup de convertits de Cambridge i la influència d'homes com Augustus Welby Pugin i especialment del Cardenal Wiseman, en trencar els prejudicis que tenien contra l'Església Catòlica i en ajudar tarians. Aquest corrent de conversions que fou començot per Newman i els seus deixebles, no ha estat mai interromput i avui tendeix a eixamplar-se, portant-nos homes notables com Monsenyor Robert Hugt Benson, que és probablement més conegut com a escriptor prolífic que com a sacerdot catòlic: era fill de l'Arquebisbe de Canterbury.

Entre els pastors més avançats del modern Anglo-Catolicisme, hi havia Mr. Vernon Johnson que ha estat ordenat capellà de l'Església Catòlica fa més o menys un mes.

L'actual "Moviment d'Oxford" ha transformat completament les seves orientacions primitives. Forçosament, qualsevol que s'interessi en estudis catòlics, veurà que ja no està constituït per un nucli d'intellectuals i teòlegs com abans. Ara s'ha convertit en una poderosa organització que té més interès a ésser gran pel nombre dels seus associats, que per la uniformitat de les seves creences. Seria impossible d'imaginar Newmon iels seus entusiastes deixebles en els seus jorns d'Oxford, prenent part en actes com els relacionats amb la celebració del centenari del "Moviment d'Oxford" que van tenir lloc a primers de juliol, a Londres i altres ciutats d'Anglaterra.

El punt de mira dels qui segueixen el "Moviment", sembla ésser celebrar actes espectaculars, reunint grans multituds d'adherits a l'Anglicanisme, però que ni tan sols estan d'acord entre ells, en les coses més essencials, com són el Santíssim Sagrament i la indissolubilitat del matrimoni.

Referint-nos als catòlics en general, haurien de seguir l'exemple del Cardenal Wiseman. El Cardenal Wiseman, cap de l'Església Catòlica a Anglaterra durant un quart de la passada centúria, sempre va demostrar infinita paciència i sollicitud assistint particularment als anglicans de bona fe que demostressin inclinacions a sotmetre's a la doctrina catòlica.

Molts dels seus contemporanis no trobaven bé i fins condemnaven la seva actuació, però els seus esforços heroics i la seva caritat sense límits foren justificats pels resultats. Els seus treballs esdevingueren més dificultosos, degut al zel mal entès d'uns quants convertits, homes de renom, que creien que la unió de l'Església Anglicana amb la Catòlica es faria millor abstenint-se de fer conversions individuals.

Referent a la unió de l'Església Anglicana amb l'Església Catòlica, que és l'objecte del "Moviment d'Oxford", la Santa Seu ha dictat clares normes des del començament. Primer, va condemnar l'"Association for promoting christian unity", que fou un esforç anterior, però en el mateix sentit que el "Moviment d'Oxford". Més tard, el Papa Lleó XIII es declarà definitivament contra la validesa de les ordres sagrades conferides pels bisbes anglicans, després d'haver dictaminat una comissió especial, que fou nomenada expressament. La infal·libilitat del Papa ecvaí (1870) qualsevol dubte que pogués ésser motiu de controvèrsia, mentre durés el "Moviment d'Oxford" o després.

En un article que aparegué a primers de juny, en un diari que pertany a l'Església Anglicana anomenat "The church times" es llegeix:

"Si analitzéssim la passada centúria, forçosament arribaríem a la conclusió que el Govern de Roma, en tot aquest període, ha tingut la tendència a separar més que mai l'Església d'Anglaterra dels catòlics tradicionals i fer tot somni d'unió impossible".

L'Església d'Anglaterra mai no podrà estar unida amb l'Església de Roma, fins que accepti els seus dogmes completament.

L'Església Catòlica no pot donar un sol pas cap a l'Anglicana, car mai no s'ha separat de la tradició catòlica.

La premsa catòlica, com també l'Església Catòlica d'Anglaterra, no desitja protestar ni fer cap demostració en contra de qualsevol convicció religiosa que sigui sincera, i encara menys contra manifestacions que aixequin els sentiments religiosos en els actuals temps d'apatia religiosa i paganisme. Fa molts anys, el mateix Cardenal Newman, després de la seva conversió el Catolicisme, declarà que personalment deploraria la desfeta de l'Església d'Anglaterra, en el sentit que tal desfeta produiria un decaïment molt accentuat, en ço que queda de la tradició cristiana entre la majoria de la gent anglesa. Amb esperit veritablement cristià, tots els catòlics haurien de felicitar els organitzadors del Centenari d'Oxford per l'èxit dels seus esforços, que han posat en evidència l'anomalia que la celebració de dits actes tingués lloc sota el patronatge d'un nombre de bisbes anglicans que rebutgen en absolut les fonamentals tradicions cristianes.

Cap moviment, per important que sigui, no pot portar l'Església d'Anglaterra, almenys tal com està avui constituïda, dintre el clos de l'Església Catòlica, i aquests moviments i aquestes celebracions no assoleixen altra cosa que convertir al Catolicisme anglicans de clara intel·ligència que cerquen la veritat.

R. T. HEGARTY
Alfonsa Perés, trad.

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

En aquesta secció es faran recensions crítiques de totes les obres que ens siguin trameses en doble exemplar.

ANUARI DE L'OFICINA ROMÀNICA DE LINGÜÍSTICA I LITERATURA. — Volums II, III i IV (1929, 1930, 1931). — Biblioteca Balmes.

Per raons que ara no són d'escatir, el volum II d'aquest Anuari jagué per molt temps damunt els papers de la nostra taula, esperant una recensió que no acabava de concretar-se. Ara se li han ajuntat els volumns III i IV, i ja és ben bé hora que en retem el compte degut.

No és desavinent de presentar-los en sèrie, ja que molts treballs dels que s'hi insereixen es van continuant a través d'aquests tres volums i és continuaran encara dins volums successius.

Dins els tres volums que acoblem per a llur recensió Francesc de B. Moll continua el *Suplement català* al *Romanisches Etymologisches Wörterbuch* de W. Meyer-Lübke. Al volum IV acaba aquest importantíssim estudi que ve a completar amb els reflexos catalans del llatí la gran obra d'aquell filòleg alemany. Al final hi ha una taula alfabètica dels mots estudiats dins el "Suplement" i que són en gran nombre. Per tal de donar una idea de l'extensió d'aquesta obra, només direm que els articles dels mots originals estudiats arriben a 3.489. El tiratge separat d'aquest estudi constituirà un llibre que serà força consultat pels estudiosos de la llengua catalana.

El mateix filòleg mallorquí Francesc de B. Moll comença al volum II la publicació d'un altre treball de benedictí, com és el titulat *La flexió verbal en els dialectes catalans.* És l'exposició sistemàtica de la flexió de setanta quatre verbs catalans elegits com a típics, recollida personalment pel malaguanyat Mn. Antoni M.ª Alcover dins el llenguatge viu de cent quaranta nou poblacions. Aqueix treball minuciós i pacient de Mn. Alcover és justament considerat pel senyor Moll com a "importantíssim per preparar l'estudi de la morfologia històrica del català". Les localitats estudiades són dividides en Pirinenc-oriental, Català oriental, Català occidental, Valencià, Baleàric (amb les tres subdivisions geogràfiques o naturals), i Dialecte alguerès. Precedeixen l'exposició de les dades reunides unes notes de caràcter fonètic per a establir les convencions de l'escriptura figurada de les formes estudiades, junt amb un índex de les localitats estudiades.

Uu altre estudi copiosíssim de dades és el titulat *La forma "que" del relatiu*

català, el qual ocupa llargues extensions dels volums II i III. El seu autor és el P. Josep Calveras. Es tracta de documentar per al català un conjunt de fets lingüístics, ja estudiats per a les altres llengües romàniques i que fan referència al predomini de la forma *que* sobre les altres del pronom relatiu. S'esbrinen les tendències del llenguatge popular. La documentació és presa del català modern, i són aprofitats per al cas els estudis gramaticals de Nonell i Fabra. Els fets del llenguatge actual són comparats amb els de la parla antiga mitjançant els estudis d'Alfons Par, i referits als fets similars de les altres llengües romàniques aprofitant els treballs de Meyer-Lübke, de Sneyders de Vogel i de Bello. Davant de l'assaig s'estampa una nombrosa bibliografia.

En paràgrafs distints són estudiades les diverses funcions dels relatius, preferentment del relatiu simple; i d'aquest es remarquen els casos de debilitació de significança i la consegüent de categoria gramatical. Els exemples són nombrosíssims i la classificació de casos sembla apta a esgotar la matèria. L'autor d'aquest estudi conclou que la sintaxi romànica del relatiu és una mateixa amb poques particularitats diferencials en la parla antiga i popular de les diverses llengües, si bé ens la donen més diversificada les construccions acadèmiques de la gramàtica. Són abandonades per a un altre ordre de publicacions les possibles deduccions pràctiques, d'aplicació al problema actual de la reconstrucció del català literari, per no interessar, segons l'autor, a la lingüística general.

Mn. Vicents Bosch publica al Volum II *Vocabulari de Fonz*, complement dels treballs efectuats sobre els dialectes fronterers de la província d'Osca per Saroïhandy, Griera i Barnils. El vocabulari aplegat per Mn. Bosch és producte de la convivència diària amb la pagesia de Fonz, i constitueix una notable collaboració al coneixement del vocabulari ribagorçà, l'únic—diu l'autor—que pot assenyalar les divergències i les concordances entre el català i l'aragonès.

Acerca de determinados reflejos fonológicos de la volición en la palabra és un extracte de la comunicació presentada pel malaguanyat Dr. Pere Barnils a la secció de Ciències filosòfiques del "Congreso para el progreso de las Ciencias", tingut a Barclona l'any 1929.

Al volum III trobem un estudi d'Alfons Par sobre *La desinència "o" de l'indicatiu present*.

Les conclusions de l'autor són en resum:

Fins a mitjans del segle XIV la llengua vulgar usa per a la primera persona del present d'indicatiu el radical sense desinència. Cap a mitjan segle s'inicia la vocal neutra de sosteniment, que persisteix a València. Al segle XV hi ha una discrepància entre les obres literàries i els documents que reflecteixen el parlar popular. No cal dubtar que la desinència *o* és un cas de castellanisme. Durant el segle XVI, en què la literatura és ben castellanitzada, es generalitza la terminació en *e* dins la llengua vulgar, però les influències cultural i analògica de certes formes autòctones afavoreixen l'expandiment de la *o*.

Sota el títol de *Pharmacologie catalane*, M. Menhardt dóna el text d'*Un manuscrit catalan dans la bibliothèque de l'évêque à Klagenfurt-Autriche*. La transcripció del text, que conté fórmules remeieres, va precedit de notes fonètiques, morfològiques i lexicogràfiques.

El volum IV conté encara altres assaigs lingüístics. Alfons Par hi publica *Acotacions lingüístiques y d'estil a clàssichs menors*. L'autor estén els seus mèto-

des emprats a l'estudi del "Somni" i de "Curial e Guelfa", a esbrinar el llenguatge i l'estil de "Libre dels Set Savis de Roma", "Jacob Xalabin" i "La Comèdia de Dant Allighieri", traducció d'Andreu Febrer. Fa notar que, a diferència dels dialectòlegs moderns, no s'avé a separar els fets lingüístics de les estilitzacions literàries, basant-se en part en això que llur separació radical implicaria deixar-les en oblit, donades les poques avinenteses de publicar treballs d'aquesta mena dins el nostre país.

Mn. Serra i Vilaró signa el treball *Persecució dels bandolers de Catalunya l'any* 1616.. Es tracta de la relació manuscrita, castellana, d'un dels perseguidors, un gentilhom de les esquadres que vingueren de Madrid per perseguir els bandolers de Catalunya, a les ordres del virrei el duc d'Alburquerque. El text, anònim, trobat dins una caixa de paperots en una casa fora de poblat, a unes cinc hores de Solsona, és un manuscrit en quart de 48 pàgines. L'autor el transcriu íntegrament, i, per tal de comprovar i documentar alguns dels fets contats, escorcolla alguns arxius, i en dedueix conseqüències interessants per a la història política del nostre país. El text és seguit per extenses notes històriques; i per bé que la història sigui qui principalment se'n beneficia, de retop hi copsa algun guany o aclariment el llenguatge, si més no amb aplicació a la intel·ligència del rònec text.

El P. Calveras dedica unes *Notes lingüístiques* a l'estudi del text castellà descobert per Mn. Serra, i l'aprofita per a estudiar, donat que a les primeries del segle XVII ja era consumada l'última evolució fonètica del castellà dins la llengua literària, fins a quin grau havia arribat dins la llengua parlada. És estudiada, doncs, detingudament l'ortografia, per veure què se'n pot deduir respecte a la pronunciació de les consonants fricatives sonores, que en aqueixa evolució foren eliminades en certes posicions. Després són registrats altres fets interessants de fonètica, morfologia, sintaxi i lèxic, que diferencien la prosa del manuscrit de la que és corrent en castellà modern.

L'autor ofereix de continuar encara les seves deduccions; mentrestant estableix les següents conclusions, deduïdes de l'estudi de l'ortografia, sobre la pèrdua de les fricatives sonores: aquesta pèrdua fou gradual; la primera de caure i absolutament perduda és la *s* sonora; en camí de desaparició ja ben avançat van la *v* i la *g*; es manté encara sense confusions la *z*; l'aspiració corresponent a *f* inicial es troba en el mateix camí de desaparició que la *v* i *g* susdites.

La secció d'"Estudis literaris" és molt menys extensa que la de lingüística. Dins els tres volums ressenyats, aqueixos estudis estan exclusivament representats per l'assaig en castellà escrit per Helmut Hatzfeld, sobre *La expresión de "lo santo" en el lenguaje poético del romanticismo español. Poetes espanyols, portuguesos* i catalans hi són profundament i meticulosament estudiats en llurs obres, des del punt de vista proposat. No cal dir que el nostre Verdaguer hi mereix un llarg capítol a part. El treball s'estén a través de tots tres volums, i forma com altres tants estudis dedicats a cadascuna de les tres repúbliques literàries ibèriques. Dins un epíleg l'autor resumeix les seves conclusions afirmant que en lirisme religiós ibero-romànic, Espanya està per la tradició; Portugal, per les innovacions europees, i Catalunya ocupa una situació intermèdia basada sobre la seva lírica popular.

Signades per Mn. Griera, F. de B. Moll, R. Aramon, Mn. Vives i el Pare

Oleza, figuren en els dits volums extenses seccions de Recensions i Bibliografia de llengua i literatura catalanes.

Una Crònica de l'Oficina Romànica clou cadascun d'aquests tres substanciosos volums.—E. V.

CATECISME SANITARI DIALOGAT, per *R. Boquet*.—Impremta Joventut, Lleida, 1932.

L'autor d'aquest llibret, Inspector municipal de Sanitat d'Artesa de Segre, es proposa contribuir al nivell cultural de Catalunya en l'hora del seu retrobament, divulgant els principis mèdics, fisiològics i higiènics, fins a fer-los assequibles, en tant que sigui possible i útil, als infants de la terra. Reconeix implícitament que un ensenyament d'aquesta naturalesa no pot ésser efectiu sense el mestratge immediat d'una persona especialitzada, i per això dedica la seva obra als infants i ensems a l'inspector sanitari de cada població, el qual ha de convertir-se en adoctrinador. L'ambició del Sr. Boquet ha estat d'encabir en un volumet manejable les principals nocions de vida, salut, malaltia, curació i mort, per tal que, quan els infants s'hagin fet homes i esdevinguin caps de família, es trobin en condicions d'aplicar els principis de la medicina preventiva, que són el mitjà més eficaç per a defensar-se de moltes malalties, i la base de la fortitud de la raça. Malauradament, el millor del llibre és la intenció. Si altra cosa no, el faria desaprofitable la deixadesa absoluta d'estil i de lèxic, penyora d'una precipitació perjudicial en tots sentits.—CASAS H.

LEYENDO NUESTRAS CRÓNICAS, pel P. *Pedro M. Vélez*, O. S. A. Dos volums de 1.169 pàgs. Impremta del Monestir de l'Escorial, 1932. Preu, 15 ptes.

L'ordre de Sant Agustí, que semblava fins suara del tot atenta a la seva llei biològica de registrar cada moment de l'evolució científica i social per a donar-li una valoració cristiana en frase clàssica, ha passat pel greu perill de veure's injustament despossehda de la seva filiació agustiniana en el camp de les ciències històriques. Davant tan negres perspectives, que ferien el més sensible de la seva personalitat, han sorgit, en poc temps, d'aquesta ínclita Corporació, illustres especialistes en crítica històrica que estan reconstruint documentalment la història de l'ordre de Sant Agustí fins a la célebre Unió general d'altres Congregacions amb ella, feta pel Papa Alexandre IV en 1256. Els PP. Concetti i Bellandi a Itàlia, els PP. Eustasi Esteban, Pere M. Vélez i Sadurní López de les terres hispàniques; els Terciaris regulars Agustins de França, anomenats *Agustins de l'Assumpció*; i els PP. Hümpfner i Zimmermann a Alemanya, han publicat sobre aquest punt mants estudis crítics tan concloents que seria avui un anacronisme de voler sostenir que els Agustins actuals foren creació de l'esmentat Papa Alexandre IV, o bé d'Innocenci III en 1243. Cal llegir sobre aquestes matèries les magnífiques monografies històrico-crítiques publicades a *Analecta Agustiniana* de Roma, *Bolletino Storico Agostiniano* de Florència; *Archivo Agustiniano* de Madrid;

La Documentation Catholique i la *Vie Augustinienne*, de França, per a adonar-se dels sòlids resultats assolits, a hores d'ara, en aquest terreny.

En les terres hispàniques el docte P. Pere M. Vélez s'és lliurat a la crítica documental dels antics cronistes del seu Ordre i, com a fruit dels seus formidables i pacientíssims estudis sobre aquest particular, ha publicat fins ara dos gruixuts volums que contenen unes 1.169 pàgines denses d'alta i seriosa crítica. Moltes parets i fins columnes de l'antic edifici històrico-agustinià ha fet caure aquell docte autor als cops de la seva maça, però, per contracop, ofereix al lector els carreus solidíssims per a una nova construcció històrica de l'Ordre de St. Agustí. Es molt difícil de seguir ací, pas a pas, les denses elucubracions científiques que fa el P. Vélez en la seva obra, avui imprescindible al qui vulgui ben documentar-se sobre aquest punt.

Esmentem només alguns dels resultats obtinguts amb tot rigorisme científic. Avui és ja indiscutible que, durant la vida de St. Agustí, i després del seu traspàs, l'ordre agustinià havia emplenat de monestirs l'Africa cristiana (St. Possidi) i va perdurar-hi fins el s. VII (P. Vélez, pàg. 626), mentre s'havia estès ja i continuava després estenent-se per l'estranger. Així St. Severí s'estableix a Austria i a Hongria (pàgs. 1.004 i 1.012), i l'esmentat P. Humpfner ha demostrat que l'any 759 existia ja el convent d'Agustins de Marienthal; en 1.150 el de Schöntal, i en 1162 el de Colònia: i el P. Zimmermann ha pogut també provar que en 1116 hi havia convent d'Agustins a Colmar (pàg. 1.013).

Fugint de la persecució dels vàndals, arribaven a França els monjos agustins St. Eugeni i St. Vindemial, on trobem després els convents de Verdun i el de Lió fundats en 1.100 (pàg. 1.005).

Durant el VI segle, fugint també dels vàndals, que devastaven l'Africa, venien a les terres ibèriques els monjos agustins.St. Nunt que, com diu Pau el Diaca, fundava un monestir a Mèrida (pàgs. 999 i 1.004): i St. Donat que, segons escriu St. Ildefons, venia de l'Africa amb 70 monjos i molts còdexs, i fundava el cèlebre monestir servità (pàgs. 1.070-71) en terres valencianes. Al traspàs d'aquest Sant, fou nomenat superior St. Eutropi (584), que fou després Bisbe de València (pàg. 1.074).

Itàlia evoca, per la seva part, les grans figures agustinianes de St. Gaudiós, Bisbe de Bitínia (Africa) i del seu collega Quodvúltdeo, que portaven els Agustins a Nàpols (Joan el Diaca i St. Pere Damià) on varen continuar i han anat continuant fins els nostres dies (pàgs. 626 i 215-16); i el gloriós St. Fulgenci de Ruspe que, amb altres monjos agustins, s'emportà de Hipona el cos de St. Agustí (avui a Pavia) i s'establí a la Basílica de St. Sadurní de Cagliari (Sardenya), on encara hom pot veure els ornaments sagrats què usava el Sant Fundador (V. *Vergel Agustiniano* de El Escorial, agost 1930, pàgs. 348 i següents).

Abans de finir aquesta bibliografia—ben poca cosa per l'alta vàlua de l'obra recensionada—voldríem que el P. Vélez ens permetés dues observacions, sien elles accidentals. L'una sobre el monaquisme i la indumentària amb què cal representar Santa Mònica. En aquest punt recordem que el P. Nicolau Concetti ha demostrat en la seva monumental obra *S. Agustini Vita* (Tolentino, 1929, pàg. 78), que la Santa vivia monàsticament amb el seu fill, i St. Alipi, Adeodat i Evodi.

L'altra observació es refereix a l'origen de l'Ordre del Carme la filiació eliana del qual sembla al P. Vélez una llegenda. Cf. pàgs. 976 i 910-911, on es refereix a l'obra *Elias und Christentum auf dem Karmel* de Climent Kopp (Paderborn, 1929),

veritable malastrugança en el camp de la crítica històrica que ha donat avinentesa al P. Bartomeu M. Xiberta, no tan sols per a refutar-ne críticament les afirmacions, sinó encara per a establir amb tota rigor l'autenticitat dels documents més antics del Carme i particularment l'època de llur redacció abans de la meitat del segle XIII, (V. *Analecta Ordinis Carmelitarum*, vol. VII, fasc. II, pàgs. 180 i següents).

PERE M. BORDOY-TORRENTS

EL "SÍ" D'UN INFANT. GUIU DE FONTGALLAND (1913-1925), per *Dom Robert Grau*, O. S. B.—Llibreria Casulleres, Barcelona, 1933.
UNA ANIMA D'INFANT. GUIU DE FONTGALLAND (1913-1925). Llibreria Casulleres, Barcelona, 1932.

Heus aquí dues obres escrites sobre el mateix tema: la vida d'un infant i la mort d'un santet. Totes dues narren la vida d'un infant entremaliat, eixerit, peresós si voleu, com tants d'altres infants; però una vida posada entre dues meravelles: la que precedí la seva naixença i, sobretot, la meravella de la seva mort, admirable per la dilatada preparació i pel desenllaç. Des del dia de la seva primera Comunió, l'infant sap—Jesús li ho ha dit—que està votat a una mort pròxima; la Verge de Lurdes li ratifica que aviat el tindrà en la seva celestial cort... Ell ho sap, però es guarda el secret per no amargar els dies a la seva mare de la terra, que amb tants de dolors i per special protecció de la Mare celestial—a la qual l'havia dedicat — aconseguí de veure'l néixer i créixer; ell sap que no podrà realitzar el somni d'esdevenir sacerdot... Arriba la malaltia greu als dotze anys, i, quan els pares i metges el creuen salvat, ell comunica el secret a la mare de la terra, i, alambinada del cos, l'ànima se'n va a trobar l'eterna companyia del seu Jesús, la qual ací a la terra havia cercat ja per la Comunió freqüent.

Una ànima d'infant, més que la descripció de la vida de Guiu, és una simple, però efusiva exposició dels records maternals, que es fa agradosa per la poca pretensió documental i que en alguns moments arriba a emocionar, per exemple en les planes que relaten la darrera malaltia.

L'obra del pare Grau és, en canvi, una biografia completa, a base de l'obra anterior; d'una altra, *Darrers records*, també deguda a la mare del biografiat; de les altres obres publicades, i de la investigació personal dels documents relatius a Guiu i de les informacions orals degudes a persones que el conegueren. D'una manera clara, metòdica i completa, l'illustrat monjo de Montserrat descriu la vida, les virtuts i els sentiments del benaventurat infant, així com les meravelles i la devoció que ha suscitat.

En llegir la vida de Guiu de Fontgalland, hom no pot sostreure's al record d'aquella cançó popular catalana coneguda per "La Romeva de Montserrat", puix talment sembla que la profetitzi. La romeva espera un fill i es troba desemparada de tothom; aleshores la Verge l'acorre, i la mare agraïda li ofereix el fill:

—Aquí teniu el meu fill—jo us el dono de grat:
feu-lo frare, feu-lo monjo—o abat de Montserrat.
—No serà frare ni monjo—ni abat de Montserrat,
que serà un àngel del cel—que cantarà al meu costat.—

Com fa notar el P. Grau, la vida del nen Guiu és un exemple de la bona educació dels fills en un matrimoni cristià; per tant, fóra de desitjar que la lectura d'aquestes obres es divulgués entre les famílies cristianes.—CASAS H.

LLUNYANIES, per *B. Sagrera*. - Llibreria Catalònia. Barcelona.

Les composicicions contingudes en aquest llibre del Sr. B. Sagrera són, generalment (pel que suggereixen les dates 1903 i 1915), notes líriques de joventut aplegades per llur autor amb un gest d'amorosa humilitat que honora el gran poeta que ens hi és donat en els moments més reeixits.

Gran poeta, efectivament, és qui posa en llavis de l'amada aquests conceptes sublims:

fes foc de la paraula que perdura
i m'hi veuràs encendre enamorada.

El brindis que comença "Beu amb mi el vi de la collita nova" és una petita meravella poètica on es fonen en una mateixa delícia la dolçor terral de França i la idea d'una noble renaixença.

El penúltim poema del llibre i el darrer—bell colofó—tenen un fons de misticisme i romanticisme de tipus, podríem dir-ne, finisecular, junt amb una normalitat d'expressió perfectament moderna.

Naturalment que no tot el teixit d'idees i imatges és de la mateixa qualitat. Com no ho sóin, ben entès, el pensament i l'art que inspiren l'actuació d'un llarg període de la vida d'un home. El llibre de Sagrera és, certament, adés un reflex, adés un raig de llum directa de la pròpia vida. — S. S. J.

J. VILADOT-PUIG. *Rosegons de sarró*. Arts gràfiques Ilerda. Lleida, any 1932.

Si l'autor hagués arbitrat un títol més rumbós per al seu llibre, de segur que hauria aconseguit més fàcilment una beligerància literària que té ben merescuda, tot i no proposar-se de cercar-la. La literatura catalana no va tan sobrera d'aquesta classe d'obres, que podríem classificar dintre el gènere apotegmàtic, perquè se'n puguin passar per alt les manifestacions ben reexides; d'altra banda, aquell qui es decideix a fer córrer a les seves elucubracions el risc de la publicitat no ha de limitar-se ell mateix l'àrea de difusió ni ha de defugir responsabilitats. I això que el senyor Viladot intitula humilment, temoregament, "Rosegons de sarró", ni són coses de poca valor ni li han estat ofertes caritativament per altres persones que no n'hauran de sentir fretura; ben al revés: són produccions autèntiques seves, i les pot oferir, com de fet les ofereix, generosament a d'altres.

El llibre és un recull de pensaments propis i d'exercicis de gimnàstica intellectual a propòsit d'un pensament d'altri, d'un tema de lectura, d'un idiotisme, d'una suggestió de la vida... Potser els temes més abundosos són els de llenguatge, i són així mateix els que ofereixen més camp a la controvèrsia, perquè en llur desenvolupament no sempre han estat subjectes a la norma de distinció entre llengua parlada o dialectal i llengua literària. Els més reeixits són els que més deuen a l'autor quant a invenció i resolució. La gran qualitat de l'obra és la seva originalitat. L'execució literària és fluida i planera en el bon sentit de la paraula, ben aguiada amb paraules lleidatanes. Per això el llibre s'aguanta a les mans mentre resta una ratlla a llegir dels noranta "rosegons" i escaig que conté.—CASAS I HOMS.

Obras completas de Juan Vàzquez de Mella.—Volums XV i XVI publicats per la "Junta de Homenaje a Mella". Madrid, Mayor, 37.—6 ptes. volum.

Amb el nom de "Política Tradicionalista" han aparegut recentment els volums XV i XVI de la interessantíssima col·lecció de les obres completes de l'insigne polític tradicionalista mort fa pocs anys, quan la seva ploma, abandonats els camps de la lluita política, es lliurava a cantar les excel·lències de l'Eucaristia en vibrants paràgrafs plens d'unció religiosa.

En els dos volums esmentats, es contenen discursos i articles de proselitisme polític, publicats la immensa majoria d'aquests darrers en el "Correo Español", òrgan de la Comunió Tradicionalista, en la qual sempre militià l'il·lustre pròcer. Paral·lels a uns i altres, s'insereixen diversos intervius, fets en diferents èpoques en els quals Mella enjudícia certerament molts dels aspectes polítics contemporanis i preveu molts dels fenòmens posteriors, que després s'han complert en gran part.

Com no podia menys d'ésser en un home de partit—com era cent per cent—Mella enfoca tots els problemes des d'un punt de vista particularista, tendint sempre a reforçar els arguments amb què abonava les seves tesis polítiques. Així com en molts dels volums publicats anteriorment, hem vist Mella combatent pels interessos catòlics, contra els atacs de què ha estat objecte en poc menys de mig segle, en els esmentats volums es recullen aquells articles i discursos en els quals el gran orador fa l'apologia de la Monarquia i del règim de les antigues Corts espanyoles, tal com les ha vistes sempre l'Escola Tradicionalista.

Al costat del discurs pronunciat a Barcelona en 1903 en defensa de la tradició, s'insereix el d'Archanda—en la seva darrera etapa política—en 1919, en el qual fa una crítica despietada del parlamentarisme i arriba a preconitzar la dictadura, com a remei momentani per a la salut de la pàtria, preveient la crisi del parlamentarisme i fins i tot de la democràcia, que pocs anys després s'havia de palesar a tota Europa.

Mella arriba, extremant la seva posició política, a indicar que la gran restauració monàrquica en la qual somnia a tot el llarg de la seva existència, no vindrà sinó després de l'anarquia. Aquesta concepció catastròfica no és exclusiva de Mella; la trobem sovint en molts altres pensadors de la seva escola, en els quals ell s'inspirà.

Els dos volums XV i XVI porten dos pròlegs de Salvador Minguijón i el

comte de Rodezno. El primer singularment és un notable estudi de la personalitat de Vàzquez de Mella com a polític al mateix temps s'hi esbossa la necessitat d'un tradicionalisme possibilista, cap al qual—sosté el Dr. Minguijón—s'orientava Mella.

Els moments de persecució que travessà el Catolicisme al nostre país, degut al sectarisme governant, iluminat per les flames dels edificis religiosos immolats a la fúria destructora d'uns centenars d'energúmens, donen actualitat a les prediccions que Mella fa a través de diversos articles i discursos, ara exhumats amb tant d'encert.—LOPEZ OLIVELLA.

Spanisches Forschungen der Görres Gesellschaft, Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens. 3 Band in Verbindung mit K. BEYERLE und G. SCHREIBER, Leransgegeben von H. Finke, Münster in Westfalen, 1931. 460 pàgines.

Aquesta publicació destinada a recollir articles d'investigadors alemanys i espanyols sobre història de la cultura espanyola, és la publicació científica més seriosa que apareix en el món de la ciència que té per camp de recerca la cultura hispànica.

L'analitzar tots els treballs que conté, reclama el concurs d'una sèrie d'especialistes. Aquesta ressenya és més aviat un resum del contingut dels setze articles que integren aquest tercer volum.

HUGO OBERMEIER. *Die diluviale und altadiluviale Steizeit der Pyrinäenhalbinsel nach der Stande unseres derzeitigen Wissens* (1-29): Obermeier, l'autor de *El Hombre fósil* (1925), obra fonamental per a l'estudi de la prehistòria de la península ibèrica, estudia les primeres manifestacions de l'home en el sòl d'Espanya: l'home diluvial, l'home de l'antic paleolític i del neopaleolític en què compareixen les pintures rupestres; investiga les zones del capsià al sud i al nord d'Espanya, fa unes observacions molt interessants sobre la cultura d'Astúries i la seva extensió des de Galícia a la costa catalana. Per deducció, fixa unes dates sobre l'època glacial que possiblement remunta a una 30,000 anyys abans de Jesucrist.

LUDWIG PFANDL, *Gonzalo de Illescas und die älteste spanische Apstaeschichete* (31-64): Aquest treball del gran hispanista Pfandl va encaminat a estudiar la primera història dels papes escrita a Espanya, exposa amb gran claredat i diafanitat l'origen i l'extensió de la *Historia Pontifical y Católica*, de Gonzalo de Illescas. Aquesta obra monumental va ésser escrita més aviat amb finalitat comercial que no pas amb esperit d'investigació i, cosa curiosa, ha passat desapercebuda de la majoria dels historiadors eclesiàstics. Pfandl dóna la nota bibliogràfica de totes les edicions fetes d'aquesta obra. Les dades sobre la vida d'Illescas són confuses; va ésser beneficiat de Dueñas, havia estat a Venècia en 1544 i va morir devers l'any 1583. La finalitat que es va proposar Illescas en escriure la Història papal era de fer conèixer l'Església militant i despertar l'interès per les bones lectures, per tal de combatre la novella cavalleresca. Illescas escriu per l'interès *de huir del fastidio que suelen causar los libros cuando no tienen algún paradero a donde repose el juicio de quien los quiere leer;* estructura la seva obra en sis períodes de l'Església, segons les sis edats del món. El mètode que segueix és segur; té quatre fonts d'informació: el document, el consell dels competents, la declaració dels testimonis i l'experiència pròpia. Les obres utilitzades són 233. Tots els escriptors anticristians

o antiespanyols són mentiders o falsaris. En referir-se a la tradició oral, té sempre la precaució d'escriure *según dicen*. Els viatges i les relacions amb els dignataris de l'Església li han proporcionat un tresor de coneixements i d'experiències que exposa admirablement. En l'art de l'exposició, Illescas cerca de fer una realitat d'aquell principi *deleitar aprovechando*. El seu llenguatge és depurat, la frase és breu; utilitza l'antítesi, se serveix dels comparatius, reflecteix una gran cordialitat amb el lector; és prudent i oportú en l'anècdota. Tals són les característiques de l'art d'exposició d'aquest gran historiador, estudiat d'una manera exemplar pel primer investigador de la Literatura espanyola L. Pfandl.

Eugen Wohlaupter, *Zur Rechstgeschichte des Spieles in Spanien* (54-128): El contingut d'aquesta interessantíssima monografia és el que segueix: § 1. Introducció, finalitat de l'estudi, relació amb el treball de H. M. Schüster sobre "dos Spiel in deutschen Recht"; els seus resultats. Capítol I § 2. El joc i la seva legislació en l'època romana i visigòtica: I Les disposicions sobre el joc del Concili d'Illíberis. II. La influència de la legislació romana sobre el joc. Falta de fonts de l'època visigòtica. Capítol 2. Primera part. § 3. Observacions generals sobre la història del joc a Espanya. Segona part. Reacció contra el joc i els seus perjudicis. § 4. Lluita de l'Església contra el joc dels clergues: I. Origen de la prohibició del joc a la clerecia. II. Testimonis espanyols fins al temps de les grans colleccions econòmiques. III. Decisions incorporades en el *Corpus Juris Canonici* i la seva influència a Espanya. Disposicions sobre el joc del Concili tridentí i la seva aplicació a Espanya. B. § 5. La reacció contra el joc en els furs espanyols. I. Generalitats. II. Lluita amb mitjans policíacs i de dret penal, § 6. Lluita contra el joc per mitjà de disposicions del dret civil.

C. Reacció contra el joc en la legislació regional.

§ 7. Legislació dels sobirans sobre el joc en les terres de la Corona d'Aragó.—I. Catalunya.—II. València.—III. Aragó.

§ 8. Legislació dels sobirans sobre el joc a Castella i Lleó.—I. Incorporació d'elements de les Partides.—Les Corts de Jerez (1268).

§ 9. Continuació. Ordenamiento de tafurerías.

§ 10. Continuació. La legislació sobre el joc fins a les recopilacions.

Capítol 3. El joc en el temps modern

§ 11. L'evolució de la legislació sobre el joc en els segles 16 i 17.

§ 12. La pragmàtica de Carles III (1771) sobre el joc.

§ 13. La connexió de la legislació sobre el joc d'altres regions, segons el model de Castella.—I. Navarra.—II. Biscaia.

§ 14. La legislació del joc en les Colònies.—I. En les Leyes de Indias.—II En els Concilis dels dominis colonials.

L'índex sol d'aquest notable article de Wohlaupter assenyala la seva importància. D'altra banda, l'abundància de textos provinents de Concilis, i de les fonts del dret de diferents regnes i regions, de la literatura espanyola, revelen un extens coneixement de les fonts de la literatura jurídica del nostre país. Les concordances de les decisions sobre el joc de les Corts de Lleida, Tortosa i València, així com les concordances de les lleis sobre el joc donades a Castella fins a mitjans del segle XVI són ben interessants.

Josep Vives, *Una lletra del Gran Mestre Heredia* (129-140): La gran figura d'Heredia "àrbitre de l'Europa cristiana durant mig segle, veritable cap de l'Esglé-

sia i sobirà d'Aragó" ha estat especialment estudiada per Josep Vives[1]. En aquest curt treball publica una carta escrita d'Avinyó estant al castellà d'Amposta en la quan li comunica la decisió presa pel papa Urbà IV contra Pere III qui, per tal d'arbitrar recursos per a la guerra contra el rei Pere de Castella, s'emparava de les rendes, obres pies i àdhuc dels tresors de les esglésies.

JOHAN VINCKE, *Kloster and Grenspolitik in Katalonien-Aragon Während des mittelalters* (141-164): La majoria dels convents benedictins de la Catalunya reconquistada (segles IX-XII) depenien de les abadies de França, especialment de Cluny, de Sant Ponç de Thomières, de Moissac, de Sant Ruf d'Avinyó i,sobretot, de Sant Víctor de Marsella. Aquesta dependència explica segurament la connexió de la llengua i cultura catalana amb la civilització del Migdia de la Gàl·lia. Per més que els comtes de Rosselló, Urgell, Barcelona, etc., donessin les abadies "solo pietatis et religionis intuitu", la influència de les abadies de la Gàl·lia era tan forta, que en alguns indrets, com Ripoll, durant un segle (1070-1169) tots els abats provenien de Sant Víctor de Marsella.

Però vingué la reacció; els reis no volgueren reconèixer la jurisdicció de les abadies estrangeres i exigiren cada dia més insistentment que la jurisdicció suprema radiqués fora del país, i eren els abats de Ripoll, de Sant Benet de Bages i el prior de Sant Pau del Camp els que la tenien.

Aquesta coincidència entre la jurisdicció de les abadies i convents dintre dels límits polítics del regne d'Aragó s'accentuà amb la fundació de l'Ordre de la Mercè i amb les Ordres mendicants dels franciscans i dominics. Fins i tot els reis de Mallorca i de Sardenya volien limitar la jurisdicció dels abats i provincials dintre dels límits dels llurs regnes.

La presència de la província d'Aragó en moltes ordres i congregacions reposa en aquesta política religiosa dels reis d'Aragó.

GOTTFRIED BASCHBELL, *Drei Briefe Gerhard Mercators an den jüngeren Granvela* (165-178): Buschbell comenta i publica tres cartes escrites des de Luvaina per Gerhard Mercator, cartògraf a Granvela, per mitjà del qual Mercator havia esdevingut proveïdor de l'emperador.

ARTHUR ALLGEIER. *Die Psalmen in der mozarabischen Liturgie und da Psalterium von Saint Germain-des-Prés.* (179-236). El professor Allgeier estudia en aquest magnífic treball l'origen del salteri de Saint Germain-des-Prés, que, segurament, va ésser escrit sota la influència mossàrab. Les relacions de la Cort merovíngia amb els reis visigots eren molt intenses; el regne visigòtic era el més florent d'Europa. Aquest regne arribava fins al Loire. La vida espiritual, la cultura de la Gàl·lia en aquesta època, eren tributàries de la cultura de les illes britàniques i del regne visigot. Després de fer una anàlisi del text del salm 76, arriba a la conclusió que "el saltiri de Saint Germain-des-Prés és una recensió d'un altre text llatí que es formà sota la influència del salteri mossàrab".

GOETZ BRIEFS, *Uber den Wirthchaftsgeist Spaniens* (237-252): Briefs, en un viatge per Espanya, n'ha estudiat detingudament les possibilitats econòmiques; ha observat el seu individualisme singularíssim. La transformació econòmica del país podria venir, o per part de la classe obrera, fent pressió a la classe patronal per tal que augmentés els jornals, com ho podria fer la classe pagesa, o per mitjà d'un na-

[1] Juan Fernàndez de Heredia Gran Maestre de Roda, A. S. T., III, 121-192.

cionalisme econòmic articulat amb l'economia europea que sabés evitar la lluita de classes, organitzant-ne l'harmonia. Espanya ha de passar un trasbals econòmic que, tenint l'experiència russa per endavant, pot saber el que li cal fer i allò que ha d'evitar.

KARL ESCHWITER, *Roderigo de Arriaga, S. J., Ein Beitrag Zur Geschichte der Basockscholastik* (253-285): Les activitats científiques dels jesuïtes espanyols a la fi del segle XVI i començaments del XVII eren extraordinàries; van deixar sentir llur influència per tot Europa. Les activitats d'Arriaga van desplegar-se sobretot a la Universitat de Praga; havia nascut a Logroño en 1592, moria a Praga en 1667 i era celebrat com una de les glòries més pures de Bohèmia. El professor Escheweiter estudia els detalls de la seva carrera i també els personatges que amb ell van collaborar en les múltiples investigacions d'aquest jesuïta eminent.

LUDWIG FISCHER, *Sahagún und Toledo, eine liturgische Studie auf Grund Spanischer Handschriften* (286-306): Sahagún va ésser el centre de la reforma cluniacense; d'aquí estant es van difondre els missals i els *Ordines* que van contribuir en gran manera a la propagació de la litúrgia romana i a l'arreconament de la litúrgia mossàrab. Caldrà reunir els manuscrits procedents de Sahagún, en els quals hi ha contingut un gran tresor de litúrgia romana. També es podrà conèixer quina influència va exercir Gregori VII sobre la litúrgia en general i especialment sobre la litúrgia espanyola. La collecció dels manuscrits de Sahagún aportaria un material preciós per a l'edició crítica del *Corpus ordinum romanorum*.

FRITZ BAER, *Die Disputation von Tortosa* (1413-1414) (307-336): La disputa de Tortosa entre Sant Vicenç Ferrer i els jueus va ésser un esdeveniment de gran ressonància, del qual han parlat tots els que s'han preocupat de la història dels jueus a la Corona d'Aragó. Sant Vicenç, acompanyat de l'estol de flagellants i penitents, predicava per les grans viles i ciutats; ningú no es quedava a casa, àdhuc els jueus eren obligats d'anar a escoltar-lo, molts dels quals es convertien. Baer historia detalladament la disputa de Tortosa, que va fer quedar tan malament els jueus i que va ésser la causa de moltes mesures de repressió contra ells per part dels sobirans i autoritats del regne d'Aragó.

HERMANN HÜFFER, *Die Conesische Hegemoniebestrebanger und Kaisertifer* (337-384): L'esplendor de la Cort de Lleó era extraordinària al segle XI; Lleó continuava la tradició visigòtica i els seus reis, Alfons VI i Ferran I (segle XI) reclamaven el títol d'emperador. Menèndez Vidal, en *La España del Cid*, és qui ha posat de relleu aquestes pretensions, l'estudi documentat de les quals és ampliat per Hüffer. Ordoño, en 917, es nomenava fill de l'emperador Alfons el Gran. I aquest títol compareix en Ramir III (967-984). A Bermudo III (1035) també encara li és reconegut el títol d'emperador. Els documents de Castella, de Lleó, de Navarra i d'Aragó (cap al 1080) donen el títol d'emperador a Alfons VI; el "Dei gratia tobius Hispaniae imperator" compareix amb molta freqüència. El moment culminant de la idea de l'emperador de les Espanyes és sota el regnat d'Alfons VII (1126-1157). I d'aquest període Hüffer cita una gran abundància de textos on compareix la paraula "imperator".

I, cosa curiosa, quan es desplega la monarquia catalano-aragonesa és quan desapareix la idea de l'imperi d'Aragó.

FR. STEGMÜLLER, *Zur diterargeschichte der Philosophie und Theologie an den universitäten Evora und Coïmbra im XVI Jahrhundert* (385-438). Stegmüller dóna

la llista de les càtedres i catedràtics de les Facultats de Teologia de les universitats de Coïmbra (386-395) i d'Evora (408) amb el nom de les càtedres i cada un dels titulars. Publica, també, el pla d'estudis de la Facultat de Filosofia de Coïmbra de 1552, el catàleg dels professors; la llista d'altres escriptors d'aquest període: els noms de les promocions d'Evora i unes llistes de manuscrits de la Biblioteca Nacional de Lisboa, de la Biblioteca de la universitat de Coïmbra i de la Biblioteca pública d'Evora.

MANUEL TORRES, *Una olvidada autobiografía visigótica del siglo* VII (439-449): Torres extracta de l'autobiografia de Sant Valeri, monjo solitari entre Astorga i Castro Pedroso, i després abat del monestir de San Pedro de Montes.

E. L. LLORENS, *Die Frage des Landespatronats in Spanien* (1617-1630) (450-457): En aquest breu article, s'assenyala la data més antiga en què Sant Jaume compareix com a patró d'Espanya (646); es fa esment d'un document fals de 829, del *privilegium votorum*, perdut a Valladolid en 1453 i de les discussions que els delegats del rei tenien al Concili de Constança per raó de la categoria i de l'ordre. El patronat de Sant Jaume, però, havia d'ésser substituït en els començos del segle XVII (1617) pel de Santa Teresa de Jesús; el capítol de Sant Jaume de Galícia s'hi va oposar rodonament, i arribà a recórrer fins a Roma per tal d'evitar-ho. Les Corts de Càdiç, en 1812, proclamaven Santa Teresa patrona d'Espanya; en 1915, el dia de Santa Teresa era declarat dia de festa, i alhora era nomenada patrona del Cos militar d'intendència.

JOHAN GEORG HERZOG VON SACHSEN. *Ikonographische Beobachtungen in Spanien über die Darstellung des Apostels Petrus und de. Ll. Antonius von Padua* (458-460): Aquesta nota del duc de Saxònia assenyala la representació típica de Sant Pere agenollat davant de Jesús lligat a la columna i plorant, que compareix a Còrdova i a Sevilla (1500) i a la representació de Sant Antoni de Pàdua que porta el nen Jesús, no al braç, sinó davant del pit i damunt d'una rotllana. Per tal d'explicar aquestes representacions, cal conèixer la mística espanyola i també les llegendes que han corregut entorn de la vida de Sant Antoni de Pàdua.

Aquest és el contingut del volum III de les SPANISCHE FORSCHUNGEN, magnífiques collectànea que els homes de la ciència catòlica d'Alemanya, i al davant de tots ells els professors Finke, Schreiber i (+) Beyerle dediquen a Espanya, perquè ens serveixin de guiatge, d'encoratjament i de fraternal collaboració entre els investigadors dels dos països.

... A. GRIERA

REVISTA DE PREMSA ESTRANGERA

Premsa francesa

EL NERVIOSISME DE LA PETITA ENTESA.—Sobre aquest tema de tan palpitant actualitat, escriu "Le Temps", de París:

"El que preocupa sobre tota altra cosa els Governs de Praga, Belgrad i Bucarest és l'amenaça que ha fet nèixer la campanya italo-germano-hongaresa a favor de la revisió dels tractats.

"Les grans manifestacions antirevisionistes que han tingut lloc a Txecoslovàquia, Romania i Iugoslàvia palesen bé prou la voluntat d'aquests pobles de no deixar-se tocar els drets que els donen els tractats. La revisió de les clàusules territorials d'aquests països portaria inevitablement a la guerra i hom no pot suposar raonablement que un pacte de collaboració de les quatre principals potències signat en vistes a salvaguardar millor la pau, pogués tenir en realitat per objecte precipitar una eventualitat tan tràgica.

"Encara que la Petita Entesa hi hagi estat d'cord, tan bon punt ha quedat descartada la possibilitat d'una revisió, subsisteixen les amenaces de Polònia, ja que el Govern de Varsòvia difícilment pot admetre un pacte europeu limitat a les principals potències en el qual ella no estigui representada.

"Aquestes informacions de premsa tendeixen àdhuc a fer creure que Polònia té el projecte de prendre la iniciativa d'un agrupament del qual ella seria l'eix i que uniria estretament els tres Estats de la Petita Entesa i els tres Estats bàltics: Lituània, Letònia i Estònia, de manera que constituís un bloc de la Bàltica a la mar Negra i sòlidament adossat a la Rússia soviètica. La idea no és nova; però des d'un punt de vista general, caldria deplorar, indubtablement, que la primera conseqüència indirecta d'un pacte de les quatre potències, confeccionat per tal de posar fi a la rivalitat de dos grups de grans influències, pogués ésser dividir Europa en dues i d'alçar, en certa manera, un bloc oriental contra un bloc occidental. En tot cas, França hauria d'impedir tota rivalitat d'aquesta naturalesa, i, si arribés el cas, hauria de servir de llaç d'unió.—L. J.

UNA ENTREVISTA AMB EL REI DE LA MECA.—"Le Petit Var" ha publicat un interessant article, en el qual el Sirdar Ikbal Alí Shah, delegat a la Conferència Musulmana, explica la seva entrevista amb Abdul Aziz

Ibn Said, rei de la Ciutat Santa de la La Meca, i unes impressions de la Conferència Musulmana.

No feia molt que era a La Meca—escriu Ikbal—quan una tarda vingué un oficial superior àrab a fer-me saber que el nou rei del Hedjaz em rebria aquell mateix vespre, a les 10. El secretari particular del rei em vingué a cercar unes hores més tard, amb un automòbil de marca francesa, i em portà al palau del rei, gran edifici, però majestuós. Entràrem a la sala d'espera, i vaig ésser anunciat com calia. Tornà el mateix secretari particular a cercar-me, passàrem tres o quatre estances, i arribàrem al hall d'audiència, molt espaiós, en el qual estava assegut el guerrer del desert que havia galxanitzat tot el món musulmà.

"... La raó real que m'havia fet desitjar aquella entrevista era el poder fer algunes preguntes sobre certes relíquies de l'antiguitat musulmana de les quals es deia que havien estat destruïdes pels partidaris d'Abdul Aziz en llur marxa triomfal sobre la Meca; i veient l'agitació de què donaven proves els musulmans sobre aquesta qüestió, tenia un natural desig de saber.

"Després que el gran kazi hagué recitat uns versicles del Profeta, vaig pronunciar la meva demanda. Mentre parlava, procurava d'esguardar ben sovint el soldat, amb l'esperança de descobrir els seus pensaments interiors per les expressions de la seva cara. Però vaig fracassar-hi: Ibn Said romangué impassible com una estàtua.

"Quan veig haver acabat, començà amb un to encalmat i monocorde i em digué que li plaïa de trobar aquella ocasió per donar-me una versió exacta dels esdeveniments que s'havien registrat a l'Aràbia. Em descriví detalladament la situació a la Ciutat Santa sota el règim dels seus predecessors, i insistí que estaven lligats pels estrangers, enemics de l'Islam i, en conseqüència, absolutament indignes de governar la terra sagrada del Profeta. (Però s'oblidà de dir-me que ell mateix rebia grans subsidis d'Anglaterra per no atacar els països veïns.)

"Prosseguí la seva argumentació contant-me les proves que els seus fidels partidaris havien hagut de sofrir per part del rei Husseim, i em digué que hi havia molta de gent que es deia musulmana, però que no practicava gens. Ell estava disposat a fer observar els manaments del Llibre Sagrat, tant en la lletra com en l'esperit. El Coran li és suficient, sense les addicions i les restriccions aportades pels sacerdots.

"La seva manera de parlar i la força espiritual de què estava animat em donaren la impressió que aquest Cromwell del desert era veritablement sincer. Exaltà la vida de castedat i d'acció religiosa que s'havia imposat ell mateix.

"En deixar-lo, me'n duia la convicció que aquest príncep de l'Islam havia estat posat al món veritablement per a complir una missió i, per primera vegada, m'adonava que era precisament la seva personalitat el que havia fet que es desenvolupessin llegendes entorn del seu nom. En aquell moment vaig tenir plena consciència que aquell home era l'amo d'Aràbia en l'hora actual.

"Alguns dies més tard, la convocatòria a la gran conferència mu-

sulmana em cridà a les velles casernes d'artilleria turca, situades sota el fort, i tocaven les deu quan els representants de les 14 nacionalitats, que estaven asseguts en el hall de la conferència, sentiren les canonades disparades al fòrum. Arribava el rei, per inaugurar la "Reunió dels Creients" de tot el món.

"... El rei seguè a la butaca presidencial i el seu secretari particular llegí una allocució plena de preceptes de moral i que exhortava tots els presents a unir-se, i insistia en la necessitat d'una acció comuna per a un ideal comú. En aquesta allocució, s'especificava clarament que en la conferència no s'havia de tractar cap cas de qüestions de política local. Cridà la nostra atenció sobre la cooperació indispensable per a resoldre les qüestions que interessaven la seguretat dels pelegrins i el ressorgiment religiós del poble de l'Islam.

"Després s'aixecà, s'acomiadà de nosaltres i ens pregà de començar de seguida els treballs de la Conferència.

"Constituïa veritablement un espectacle magnífic de veure els representants de 250.000.000 de musulmans reunits per a discutir el gran problema que l'esdevenidor de l'Islam presenta en l'hora actual. Però malgrat que Ibn Said no permeté que es tractessin qüestions de política local, se n'examinaren freqüentment algunes de les més importants, d'interès per al país o per als seus visitants.

"S'acordà, per exemple, qué una línia ferroviària unís Djeddah i La Meca, confluint amb el ferrocarril de Medina, i que seria allargada fins a la costa del mar Roig, a Yambo. Després, es decidí crear més hospitals millorar el cabdal d'aigua del canal de Zubada, fer amples carreteres i construir un port suplementari a Rabighas.

"Però la veritable conferència se celebrava fora del hall, en les converses oficioses entre delegats, que constituïen veritablement la cristal·lització d'un sentiment de forta unió islàmica que les recents tendències materials del món tendeixen a destruir. Estic convençut, després del que he vist i sentit, que aquesta unitat serà realitzada, encara que, pel moment, no se'n sàpiga ni l'hora ni el lloc. De totes maneres, es pot dir ja que l'Islam no està adormit, i que tractar aquesta qüestió amb lleugeresa equivaldria a voler tancar els ulls davant dels grans fets de la Història contemporània."

Premsa alemanya

FRANÇA SABOTEIA LA PAU.—Diu el "Berliner Börsen Kurier":

"França no vol desarmar. Rebutja tota disminució dels seus armaments, tota destrucció d'armes qualificades d'ofensives i no vol deixar de substituir les seves armes velles per altres de noves. Aquesta actitud és evident a tot el món. França lluita, no solament per tenir un material de guerra, sinó per tenir tot el material actual: no vol ed desarmament, encara que hom acceptés les seves condicions de seguretat.

No ho diem a la lleugera; en trobem les proves en un discurs recent del ministre d'Afers Estrangers, M. Paul Boncour.

"En efecte, aquest ha declarat que en veritat hom podia pensar en una restricció d'armaments, a destruir les armes ofensives, si hom acceptava les condicions de França: garantia de seguretat; control sever de la fabricació privada d'armes, etc.

"Admetem que aquestes condicions siguin acceptades; França consentiria la destrucció de les armes ofensives? No! Les guardaria, o almenys les atribuirà a un altre propietari.

"Car resta la Societat de Nacions. La S. de N., que defensa la pau, ha de restar desarmada? es pregunta M. Boncour. Qui protegiria aleshores els febles? No hi ha seguretat sense control. I el control és ineficaç sense "sancions". La tasca de la S. de N. és decidir i aplicar les sancions. Com ho faria si no tingués potents armes ofensives

"La conclusió francesa és simple: àdhuc en el cas en què siguin acceptades les seves condicions. França no desarmarà sinó és posant les seves armes a la disposició de la S. de N. El nom canviarà. Les armes romandran.

"En aquestes condicions, les garanties de seguretat i el control de la fabricació privada no tenen importància. La seguretat, com la comprèn M. Boncour, és el servei militar obligatori de totes les nacions, un sistema de sancions, l'armament de la Societat de Nacions.

"Alemanya i el món estan decebuts per les paraules del ministre francès. Esperem que aquestes no constitueixin més que una maniobra particular d'ell, i que no són el darrer mot de França. Si no, el mot "sabotage" tindria tot el seu significat terrible.—L. J.

UNA BONA OCASIÓ PER A APLICAR EL PACTE DE LES QUATRE POTENCIES: EL CAS D'AUSTRIA.—"The Times" consagra a aquesta qüestió un llarg editorial. Fidel a la seva vella política de conciliació i de compromís, l'òrgan de la City propugna per una intervenció de les quatre potències lligades pel famós pacte, intervenció que tendiria a formar una unió econòmica danubiana sense cap caràcter polític.

El que s'esforça a fer la Conferència Econòmica per a tots els països del món és particularment i evidentment necessari en la conca del Danubi que, organitzada en unitat econòmica abans de la guerra, hauria de tornar a ésser naturalment una unitat econòmica.

"Els caps dels Estats "victorioosos" s'han adonat de la necessitat d'estrènyer els lligams econòmics que ja uneixen aquells països. D'això a reconstruir, sota una forma o altra, una nova "Mittel Europa", no hi ha sinó un pas.

"La tasca de les grans potències haurà d'ésser encoratjar tota mesura bilateral o multilateral susceptible de crear un moviment comercial més lliure d'un Estat danubià a l'altre. Aquest encoratjament tindrà molta més valor, si no va acompanyat de demandes i d'exigències en ordre a avantatges especials, ja econòmics, ja polítics. El desinterès necessari serà indubtablement difícil d'observar. Però el Pacte de les Quatre

Potències, si ha d'afermar-se realment, haurà de provocar l'estat d'esperit necessari per a promoure un desinterès comú.

"La cooperació de les quatre potències significarà, en aquest cas, l'establiment d'un acord que afirmarà el desig d'abstenir-se de tota intervenció interessada en les mesures econòmiques que els Estats danubians podren elaborar en mutu benefici."

És de remarcar que en tot l'article, "The Times" es pronuncia contra la idea que una tal unió econòmica pogués convertir-se, tard o d'hora, en una unió política.—J. L.

Premsa soviètica

El Japó vol dominar l'Extrem Orient.—Sobre aquest conflicte de tan palpitant actualitat, escriu el diari soviètic "Leningradskaia Pradva", de Leningrad:

"Fa algun temps, el setmanari de Xangai "China Weekli Review" deia que l'endemà de la presa de Xang-Hai-Kuan, el comandament militar japonès declarà que li mancava realitzar dues tasques: l'ocupació de Jehol i l'allunyament de Txan-Hsueh-Liang.

Ara, aquestes tasques estan ja realitzades. I es planteja la següent pregunta: què cal esperar? Els japonesos han contestat a aquesta pregunta d'una manera molt diplomàtica. L'11 de març, en una entrevista amb l'ambaixador anglès, el ministre d'Afers Estrangers del Japó assegurà que les tropes japoneses no tenien cap intenció de passar la Gran Muralla, "si els xinesos no els hi obligaven". Aquesta fórmula no prometia res de bo a Xina. Ja era sabut que, àdhuc l'ocupació de Manxúria, tenia oficialment l'excusa de la necessitat de denfensar la vida i els béns dels residents japonesos.

"... El Japó desitja dominar tot sol tota la Xina i l'Asia oriental. L'ocupació de Manxúria no és sinó un punt de partida d'aquesta política de dominació i expansió. En trobem una prova prou clarament expressada en el famós memoràndum Tanaka.

Però indiscutiblement, l'avanç de les tropes japoneses a l'interior de la Xina pot provocar una sèrie de complicacions internacionals.

Aquest avanç essent una prova irrefutable que el conflicte de l'Extrem Orient ha de decidir, no solament la sort de Manxúria sinó també la sort de tota la Xina i de l'Asia Oriental, fa encara més inconciliable la posició dels Estats Units i agreuja les relacions anglo-nipones. La burgesia anglesa podia tolerar l'ocupació de Manxúria, però no pot restar impassible davant l'establiment de la dominació japonesa a tota la Xina del Nord, on Anglaterra té interessos molt importants. Malgrat tota l'acuïtat de les divergències anglo-ianquis, l'ocupació del Beipin i del Tien-Tsin amenaça seriosament l'entesa anglo-japonesa. La diplomàcia anglesa no resta passiva a la Xina. És probable que en les seves conservacions amb el Japó hagi arribat a obtenir alguns resultats. Registrem el fet que, a darrers d'abril, les tropes japoneses

evacuaren voluntàriament el triangle situat entre el riu Luan i la Gran Muralla, i que quasi al mateix temps començava l'envaïment de la Mongòlia interior, per la província de Txa-har. L'ocupació del Dolounor i l'avanç en direcció al Kalgan donen al Japó la possibilitat d'ocupar quan vulgui Beipin per l'oest i li obre alhora el camí vers la república popular de Mongòlia.

"És segur que totes aquestes diversions del Japó van lligades més o menys a la pressió que Anglaterra exerceix sobre el Govern nipó iamaguen algunes prometences de l'imperialisme anglès. L'esdevenidor ens posarà en clar totes aquestes coses.—L. J.

Altra premsa

UNES RUÏNES ROMANES SOTA EL DANUBI.—Diu "Dimineatza", de Bucarest:

"De fa alguns mesos, les aigües del Danubi han baixat fins a tal punt, que han aparegut les ruïnes d'un *castrum* romà en el punt més avançat de la península de Calocra, fins ara sempre submergit per les aigües del riu.

Fa uns vint anys, el nivell del Danubi baixà també molt, i es pogueren veure alguns ruïnes que autoritzaven a suposar l'existència d'un conjunt més important. Ara, aquesta suposició es troba plenament confirmada, i sense perdre temps, una expedició d'arqueòlegs ha anat a aquell lloc per tal de procedir a excavacions metòdiques.

"Fins al moment, hom ha pogut descobrir les muralles, els fonaments del pretori i l'interior de nombroses dependències. Han estat trobades moltes monedes."—L. J.

VIDA RELIGIOSA I MORAL

L'EPISCOPAT CANADENC CONDEMNA EL COMUNISME I ELS ABUSOS DEL CAPITALISME.—L'Episcopat canadenc, reunit sota la presidència del Cardenal Villeneuve, arquebisbe de Québec, al mes de maig passat, ha emès la declaració següent:

1.—Conforme amb la doctrina de l'Església, i amb les orientacions actuals de la Santa Seu, condemnem i reprovem el Comunisme soviètic, a causa de la seva actuació irreligiosa i del seu esperit revolucionari en el camp social.

2.—Condemnem, també, totes les formes de socialisme i de collectivisme, això és, els sistemes que, negant la importància de la llibertat i de la iniciativa privada en l'organització econòmico-social, volen fer dependre exclusivament de l'Estat el benestar i la riquesa dels individus, i per això li traspassen, més o menys totalment, la propietat o l'administració dels capitals de producció.

3.—Exhortem els fidels a no confondre els abusos del capitalisme amb el capitalisme en si mateix, això és, el règim social en què els homes, en general, contribueixen a l'activitat econòmica, els uns amb el capital i els altres amb el treball. Aquest règim no és perjudicial ni illegítim, al contrari, és el més conforme amb les inclinacions humanes i el més adient al benestar i al progrés econòmic dels pobles.

4.—Per consegüent, posem en guàrdia els fidels contra les teories tendencioses i seductores que, preterint les consideracions d'ordre moral, prediquen, més o menys obertament el recurs a la força per a millorar les condicions actuals i tendeixen a trasbalsar el nostre ordre político-social amb menyscapte dels drets propis de les províncies en l'Estat Federal.

5.—Es planyen dels abusos del capitalisme, això és, de la dictadura econòmica que mena a la injusta repartició de la riquesa i a la immerescuda misèria de les classes populars.

6.—Per tal de corregir aquests abusos, recorden a tothom la necessitat de posar en pràctica la justícia i la caritat cristianes, ajudades per una prudent legislació social.—*M. R.*

ELS INCIDENTS DE MUNICH.—Els fets no tardaren gaire a desmentir les esperances manifestades per l'Episcopat alemany al final de la Pastoral de Fulda. Els dies 8-11 de juny celebraven a Munich, sota la pre-

sidència del Cardenal Faulhaber, el seu Congrés anual els *Gesellenvereine* (Companys catòlics alemanys), associació de joventut obrera, fundada per Kolping fa 80 anys. El ministre de l'Interior de Baviera, Dr. Wagner, era contrari a la seva celebració, i el 2 de juny, quan ja tot estava preparat, el va prohibir; però, degut a les gestions d'altes personalitats que havien d'assistir-hi—entre elles von Papen, Vice Canceller del Reich i Quadt, ministre d'Economia de Baviera—el va permetre, amb la condició que els congressistes no desfilessin pels carrers a banderes desplegades.

El dia 8 de juny va començar l'assemblea amb assistència d'uns 35.000 congressistes, alguns d'ells estrangers, d'entitats similars belgues, suïsses, holandeses, americanes, angleses, txecoeslovaques i hongareses. El President, el Canceller i altres autoritats adreçaren al Congrés telegrames de felicitació; l'alcalde de Munich va anar a rebre els delegats, però, ja el primer dia, els escamots hitlerians cercaren raons als congressistes. Amb aquest pretext, el dissabte a mitja tarda, el ministre de l'Interior va prohibir als membres del *Gesellenvereine* l'ús de llur uniforme—camisa color de taronja i corbata negra—perquè s'assemblava massa al dels escamots—camisa color caqui—. Els congressistes no s'assabentaren de la prohibició fins a les 8 del vespre, quan estaven a punt de sortir d'un míting. I llavors va començar el conflicte: els escamots, amb el pretext de fer complir l'ordre ministerial, empaitaven els Companys catòlics, els treien la camisa i les insígnies, sense que hi valgués posar-se l'americana al damunt, i els colpejaven brutalment, no perdonaven ni els capellans, als quals deien *cucs negres;* amb l'escusa de cercar les camises prohibides, assaltaren l'estatge social dels Companys catòlics i feren escorcolls per les fondes. La policia els deixava fer, o arribava tard.

El diumenge al matí les autoritats prohibiren el Congrés i disposaren que sortissin amb 24 hores d'anticipació els trens que estaven preparats per tornar els congressistes a casa llur. A les estacions es repetiren els insults i els atropellaments. S'hagué de sospendre la Missa Pontifical, puix que els escamots voltaven la catedral, amenaçant d'entrar-hi, si la funció començava, i la policia no responia de l'ordre. Les autoritats publicaren una nota oficiosa atribuint els incidents a la indisciplina i a les provocacions dels congressistes, la qual cosa demostrava que la prohibició primitiva era justificada. A conseqüència d'això, el Govern de Baviera va prohibir tota mena de manifestacions públiques, llevat de les processons de Corpus.

Aquests incidents no són sinó un episodi de la campanya que mena la dictadura nacionalsocialista per tal d'agavellar totes les organitzacions de joventut del territori alemany. Pocs dies després, un dels capdavanters del partit anunciava que totes les associacions de joves de Mecklemburg serien dissoltes, encara que fossin de joventut cristiana, puix que no tenien el dret d'assajar en els alemanys llurs mètodes d'educació política. "Nosaltres, digué, som els únics que podem assegurar a la comunitat nacional l'entrenament físic del jovent i la seva educació." Aquests plans s'han convertit en realitat, abans d'acabar el mes, no sols al territori de Mecklemburg, sinó a gairebé tot el Reich.

Les mateixes idees va exposar Hitler en persona en el discurs pronunciat a Erfurt, el dia 18 de juny, després de passar revista a 60.000 homes dels escamots nacionalsocialistes de l'Alemanya central. "Mentre viuré—va dir—no tindré sinó un pensament: amb els proletaris i els burgesos, els republicans i els monàrquics, els catòlics i els protestants, els dependents i els funcionaris, fer una nació alemanya d'unitat indissoluble." Aquestes paraules revelen el propòsit de constituir l'Estat totalitari, on totes les formes d'associació política, econòmica, professional, esportiva, estan absolutament sotmeses a l'autoritat de l'Estat, que està en mans d'un sol partit.

Els fets han seguit de prop les paraules. El dia 23 de juny ha estat dissolt el partit socialista, malgrat els seus 118 diputats i els 7 milions de vots obtinguts en les darreres eleccions: el pretext d'aquesta mesura és que alguns capitostos socialistes, emigrats a Praga, feien campanya contra el règim, i el Govern va invitar els caps que restaven a Alemanya a expulsar-los del partit. La negativa ha estat interpretada com un acte d'alta traïció i una prova que el partit és hostil a l'Estat. Una cosa per l'estil ha passat amb el partit populista bavarès els capdavanters del qual han estat empresonats sota l'acusació d'entesa antipatriòtica amb els cristians socials que governen a Austria. També ha estat dissolt el partit nacional alemany (camises blaves) i les seves formacions militars (*Stalhelm*), incorporades als escamots nazis; llur cap, Hugenberg, ha hagut de dimitir (28 de juny) la cartera d'Economia que ocupava en el Govern del Reich. Dissoltes també, més o menys espontàniament, altres agrupacions de menor importància, a fi de juny, no restava en peu sinó el Centre que deliberava si acordaria dissoldre's abans d'ésser colpit per les mesures del dictador. Posteriorment, també aquest s'ha vist obligat a dissoldre's. M. R.

INCREMENT DE LA CLERECIA INDÍGENA.—El dia 11 de juny, el Sant Pare donà la consagració episcopal a 5 missioners indígenes de les terres de l'Asia: Josep Fan, Mateu Ly, i Josep Ts'Oei, xinesos; Attipetty, de l'India i Joan Tong, annamita. Amb els nous Bisbes, el 20 per 100 dels catòlics d'Asia estaran sota la jurisdicció de Bisbes de llur pròpia nacionalitat, i prop del 60 per 100 estan encomanats a la cura espiritual de la clerecia indígena.

A la Xina hi ha actualment 120 circumscripcions eclesiàstiques, 19 de les quals (12 Vicariats Apostòlics i 7 Prefectures) estan encomanades a la clerecia indígena, que compta amb 1.420 sacerdots. A l'India hi ha 57 circumscripcions, 11 de les quals (3 arquebisbats i 8 diòcesis de diferents ritus) estan a càrrec de la clerecia indígena formada per uns 2.000 sacerdots. A l'Indoxina i Siam, cap de les 17 circumscripcions eclesiàstiques no té Bisbe indígena, però el nou Bisbe, Joan Tong, ha estat designat Coadjutor del Vicari Apostòlic de Phat-Diem, on gairebé tota la clerecia és del país; el nombre de sacerdots indígenes escampat en aquelles vastes regions puja a uns 1.100. Al Japó, hi ha 62 sacerdots japonesos

amb un Bisbe, el de Nagasaki, diòcesi on habiten els dos terços del 100.000 catòlics de l'Imperi del Sol ixent. A Corea, hi ha 64 sacerdots coreans. Encara que la majoria dels Vicariats estiguin regits per Bisbes estrangers, la clerecia indígena augmenta cada dia, de manera que no és llunyana l'hora en què es podrà prescindir gairebé en absolut, dels missioners estrangers. —*M. R.*

DECLARACIÓ DE L'EPISCOPAT ALEMANY SOBRE LES ASSOCIACIONS DE JOVENTUT.—Aquesta declaració fou acordada a la Conferència de Fulda, el dia 31 de maig, però no ha estat publicada fins el dia 22 de juny. La seva publicació ha coincidit amb la dissolució de les associacions de joventut dependents del partit nacional alemany de Hugenberg i de la incorporació de les seves formacions militars als escamots nacionalsocialistes, i amb els escorcolls i recerques de la policia en diversos estatges socials del partit populista bavarès i en el domicili de molts diputats.

"L'Episcopat fa el degut apreci de la voluntat d'unir espiritualment la joventut de la nació, d'educar-la en el veritable esperit nacional i de preparar-la a servir l'Estat amb esperit de sacrifici. Però la doctrina segons la qual l'Estat s'ha d'apoderar de tota la joventut per educar-la exclusivament, en l'escola i fora de l'escola, en una comunitat interconfessional per tal d'inculcar-li les seves idees i conviccions, ha d'ésser refusada per l'Església perquè està en contradicció amb la seva doctrina. Al contrari, per poder complir la seva missió, l'Església, comunitat de creients, demana completa llibertat d'associació per a les organitzacions religioses de la joventut i el dret d'educar llurs membres per tal de perfeccionar-los en l'aspecte físic, espiritual i professional... L'honor de les organitzacions catòliques de jovent no pot tolerar que hom les consideri i les tracti, àdhuc en les qüestions d'insígnies, desfilades i de la vida pública, com una joventut alemanya de segona categoria, en comparació d'altres organitzacions privilegiades. Però sobretot és intolerable qualsevol pressió, directa o indirecta, sobre les consciències per tal d'obtenir l'adhesió a organitzacions d'altres idees o a declaracions o programes, particularment en el camp de l'escola o del treball."

Totes les organitzacions religioses de joventut observaran, d'ací en avant, aquestes normes: 1) Els caps i els membres de la joventut catòlica, convençuts de llur missió religiosa i nacional, procuraran, amb totes les forces, de mantenir ben elevat el prestigi de les obres religioses de joventut, en els temps actuals, i de desvetllar en el jovent, sobretot, les energies religioses necessàries per a fer néixer una intensa vida cristiana i una veritable vida nacional.

2) La joventut catòlica seguirà l'experimentada direcció de les associacions i de llurs caps, designats per l'Episcopat.

3.—Perquè l'actuació de l'Església sobre la joventut pugui continuar amb independència i sense defalliment, cal que totes les associacions i tots els associats tinguin un espontani esperit de sacrifici. És necessari

que les associacions portin amb la més escrupulosa regularitat llurs comptes i afers i que compleixin les obligacions financieres que tinguin pendents amb les federacions.

4.—Les federacions de joventut catòlica entraran de bon grat en la collectivitat de la joventut alemanya per tal de contribuir, amb totes les forces, a llur missió nacional. Imposem a la joventut de les nostres associacions religioses el deure rigorós de mostrar, a l'escola i al taller, amb el veïnat i en la vida pública, un veritable esperit fraternal envers tots els germans i germanes alemanys: d'estar disposats a fer qualsevol sersei amb promptitud i respecte mutu; a collaborar a la formació de la vertadera comunitat espiritual del poble alemany."

El mateix dia que la premsa catòlica publicava aquesta valenta declaració, el Dr. Ley, cap de les organitzacions obreres nacionalsocialistes, pronunciava aquestes paraules en una assemblea obrera de Berlín: "Amb tot el respecte degut a les esglésies, els diem: tingueu cura de la salvació de les ànimes del nostre poble, però no tenen res a veure amb la salvació de les ànimes les associacions catòliques de gimnàstica o les associacions catòliques o luteranes d'obrers."—*M. R.*

La Pastoral de Fulda.—La setmana anterior a la festa de la Pentecosta, l'Episcopat alemany es va reunir a Fulda, prop del sepulcre de Sant Bonifaci, per tal de definir l'actitud de l'Església enfront del nacional-socialisme victoriós. Per primera vegada, tot l'Episcopat alemany en pes ha fet una declaració de conjunt, puix que l'han signada no sols els Cardenals, Arquebisbes i Bisbes prussians, sinó també els de Baviera, Wurtemberg, Baden i Saxònia, és a dir, tots els pastors catòlics del territori del Reich. La premsa addicta al Govern i les agències d'informació l'han presentada com una invitació a adherir-se al nou règim, però lluny d'ésser-ne un panegíric, conté observacions i crítiques que, en les presents circumstàncies, són força atrevides: els Bisbes han pronunciat un *sí* en tot allò en què la consciència permet als catòlics d'assentir, però també han dit *no* en allò que un catòlic no pot aprovar mai.

PPorta data del 3 de juny: la signen 3 Cardenals, 3 Arquebisbes, 15 Bisbes i 4 Ordinaris. Fou llegida en totes les esglésies del Reich el dia 11 de juny, festa de la Santíssima Trinitat. Està dividida en 9 capítols, dels quals donem, a continuació, un extens extracte.

a) *Poble i Pàtria.*—"Nosaltres, Bisbes alemanys, estem ben lluny de menysconèixer la importància del desvetllament del sentiment nacional del país, o de posar-hi obstacles; al contrari, considerem que la Nació i la Pàtria són uns magnífics tresors naturals, i que l'amor ben ordenat de la pàtria és la força creadora que ha animat els herois i profetes de l'Antic Testament i fins el Diví Redemptor". Per això, res no cal rectificar en l'actitud fonamentalment patriòtica dels catòlics alemanys, que miren el patriotisme com un deure natural i cristià. Més aviat els Bisbes eixamplen la noció de la pàtria, pròpia del nacional-socialisme, recordant "el lligam natural i cristià amb els altres pobles i les altres fa-

mílies de pobles", i principalment, "amb el gran, amb l'universal reialme de Déu a la terra, al qual el Messias ha invitat tots els homes, sense distinció de temps ni de llengua, de nacionalitat ni de raça".

b) *Autoritat i llibertat.*—Els Bisbes admeten la forta accentuació de l'autoritat, característica dels nostres temps, i l'exigència que individus i associacions s'insereixin orgànicament en el conjunt de l'Estat, però criden també l'atenció sobre la necessitat que la llibertat humana no sigui limitada més enllà de les exigències del bé comú. "Tenim el dret d'esperar—diuen—que l'Autoritat de l'Estat, a exemple de la de l'Església, no limitarà la llibertat humana més del que exigeix el bé comú, i per tant, concedirà i conservarà a tots els súbdits tot el que els pertoca, propietat, honor i llibertat. Qualsevol abús de l'Autoritat l'afebleix i l'arruïna: les injustícies de l'Autoritat estatal perjudiquen l'autoritat i la nació entera".

c) *La unitat del poble.*—Si el nou Govern proclama com a objectius seus l'alliberament de la nació, la seva renovació i dignificació, la unitat del poble, tot això els Bisbes ho aproven, però hi uneixen l'advertència que hom ha de guardar-se d'una política anticristiana de venjança, que no cal demanar una nova guerra, sinó justícia en interès de la pau universal. Accepten que la joventut sigui preparada a la seva futura missió social mitjançant l'educació física i el treball obligatori, però a condició que per la disciplina de la matèria no sigui oblidada la de l'esperit, que es respecti el diumenge i que la vida íntima catòlica no sigui pertorbada amb funcions religioses collectives de caràcter interconfessional en substitució de la Missa d'obligació. "Tampoc no és lícit que l'Autoritat, amb pretext de millores higièniques, doni disposicions que no poden justificar-se davant Déu, únic Senyor de la vida." La unitat de la nació no pot ésser assolida per la sola igualtat de la sang, sinó que més aviat ha de basar-se en una comunitat d'esperit: atendre exclusivament la raça i la sang porta a injustícies "que carreguen la consciència cristiana, sobretot quan colpeixen homes que, pel sant sagrament del Baptisme, han renascut en Crits", com passa amb els jueus batjats. "Els homes millors d'un poble no són aquells que s'adapten més fàcilment i que exploten una situació favorable, sinó els homes de conviccions i de caràcter que, per bé que moltes vegades després de forta lluita interior, es lliuren a una causa amb tota llur consciència i abnegació."

d) *Fidelitat a l'Església.*—Si els fonaments de la nova Alemanya han d'ésser assolits, cal el fonament de la regilió: alludeixen la declaració feta pel cap del Govern davant el Reichstag, perff subratllen la necessitat d'exposar d'una manera clara i inequívoca el concepte de cristianisme que, per als catòlics alemanys, no pot ésser sinó la professió de la doctrina Catòlica Romana, herència de Sant Bonifaci.

e) *Llibertat de l'Església.*—Si l'Església ha d'influir en el nou Estat, cal rebutjar qualsevol temptativa que tingui per objecte la constitució d'una església nacional, independent de Roma. L'Església sols pot desplegar les seves energies quan gaudeix la llibertat que exigeixen la seva

natura i la seva missió. És una societat perfecta i independent que rep l'autoritat de Déu mateix i no de l'Estat. La història demostra, amb nombrosos exemples, que tota església estatal està codemnada a la fallida i que arrossega a la ruïna el mateix Estat.

f) *L'escola i la formació dels mestres.*—L'Església no sols ha de tenir llibertat de predicar i administrar els Sagraments, sinó que cal reconèixer-li tot el que necessita per a formar l'home catòlic, i en primer terme, l'escola confessional i la formació confessional dels mestres. I, com que aquesta formació significa la transmissió d'idees i d'energies cristianes, és una cosa essencialment diferent de l'ensenyança interconfessional. No discutim els drets naturals de l'Estat sobre l'escola; al contrari, li facilitem la persecució dels seus propis fins escolars, puix que està interessat a no despullar el jovent de la seva fermesa i de la seva fidelitat cívica condemnant-lo al confusionisme religiós.

g) *Les associacions catòliques.*—A això cal afegir la llibertat d'organitzar la joventut, àdhuc en societats esportives, puix que el jove està exposat a greus perills religiosos i morals, i "sols unit amb l'Església i lligat íntimament amb companys de fe, pot assolir la plena maturitat del seu caràcter catòlic." No pretenen de separar els joves catòlics del conjunt de la Nació, ni sostreure'ls a la solidaritat nacional sotmetent-los a normes particulars inspirades en fins polítics; al contrari, les associacions de joventut catòlica són escoles pràctiques del caràcter cristià i palestres pe a l'entrenament de l'home moral, del quel depén la perfecció del ciutadà. Tampoc no es pot prescindir de les associacions professionals, mitjançant les quals és assolida la cristianització de la vida pública.

h) *La Beneficència.*—Les associacions caritatives són la personificació de l'esperit cristià que veu en cada pobre Jesús mateix. L'assistència estatal no pot substituir la caritat cristiana, que no és sols ajut material, sinó, principalment, consol i calor espiritual; ni val a dir que la justícia social que implantarà el nou Estat farà inútil la caritat, puix que, per més que es faci, sempre hi haurà pobres al món, i moltes altres misèries a les quals no pot arribar l'acció de l'Estat.

i) *La Premsa catòlica.*—També l'Església té dret a tenir premsa pròpia, que és la que, alhora que dóna noticies, infon als lectors l'esperit catòlic, judica els esdeveniments amb esperit cristià i els contempla a la llum de l'eternitat. L'Església no pot renunciar a aquest instrument modern de la cura d'ànimes, i reclama per a ell aquella llibertat que faci possible la seva benefactora actuació. "Precisament la premsa catòlica, sempre i pertot arreu, s'ha mostrat una força conservadora de l'Estat, perquè inculca als seus lectors aquelles màximes que exigeixen la coordinació a la collectivitat estatal i la pacífica subordinació a l'autoritat legítima."

Conclusió.—Una vegada més es declara la plena lleialtat, sense reserves mentals, enfront del nou Estat, al qual no intenten de sostreure les forces de l'Església. "Restar al marge, en actitud expectant i inactiva, i encara més, una eventual hostilitat de l'Església envers l'Estat, danyaria fatalment a l'Església i a l'Estat."

I acaben dient: "Esperem que tantes coses que, en aquests darrers mesos, semblaven estranyes i incomprensibles, des del punt de vista catòlic, se'ns mostraran com un procés fermentatiu que, en asserenar-se la situació, cauran al fons com uns solatges. Confiem que, d'ací en avant, la justícia es mostrarà magnànima envers aquells que fins ara, amb motiu del trasbals, han sofert efectes inexplicables i que mereixen tota la nostra compassió. Confiem que, amb el restabliment de la tranquil·litat, desapareixerà tot impuls d'odi, per tal que la unitat del poble no sigui solament obra de la coacció externa, ni una disposició d'esperit transitòria, sinó de l'ordenació abnegada, alegre i duradora... Esperem que els capdavanters alemanys aconseguiran d'ofegar totes aquelles espurnes i carbons abrandats que, ací i allà, eren avivats perquè es convertissin en horribles incendis contra l'Església Catòlica."—*M. R.*

MOVIMENT SOCIAL

El retorn de la mare a la llar.—Entre les moltes dilcultats que s'interposen al normal desenvolupament de la vida en les classes treballadores, figura com a principal, el treball de la dona fora de la llar. Aquesta dificultat essencial, que priva la família de complir els seus deures i el fi natural de la seva existència, mutilant-la en la part principal i privant-la així materialment de l'atenció i cura sol·licita que correspon naturalment a la mare dintre de la família, no és un flagell particular que r'hagi manifestat només en algun lloc determinat, sinó que en el progrés general de la humanitat, sobretot en aquests darrers anys en el camp industrial, s'ha anat escampant arreu, esdevenint un flagell general, sense distinció de països, que ha vingut a agreujar la situació de les llars obreres, accentuant o contribuïnt a l'abandó moral, més que material, a què les ha empeses la pràctica egoista de les teories del lliberalisme econòmic, obligant-les a viure desemparades de tota tutela i ajut públic i eficaç.

No és, doncs, cap problema local que pugui ésser resolt amb unes senzilles mesures posades a la pràctica en determinat lloc, sinó que revesteix els caràcters d'una veritable plaga social extensíssima i intensíssima, que ha aflebit ja considerablement els lligams i vincles més pregons i essencials de la societat i que menaça seriosament de destruir els mateixos fonaments i corrents que en són la base.

Si procurem de cercar les causes que han determinat aquest desplaçament nociu de la mare fora de la llar, trobarem que són múltiples, però que totes provenen d'una de sola, que és una falla consiedrable que pot tirar-se en cara a l'organització capitalista que segueix encara l'economia actual: la insuficiència del salari del treballador casat i pare de família.

D'ací pròpiament provenen totes les falles i necessitats de la família obrera, que obliguen en darrer terme que la dona hagi de cercar-se feina per poder portar a casa el pa necessari per al seu manteniment i el dels seus fills. Les exigències familiars són ineludibles, i les necessitats més peremtòries no admeten dilacions i s'han de satisfer. Per damunt de l'amor maternal i dels deures naturals envers la família, es colloca la necessitat de la pròpia subsistència que la realitat dolorosa de la vida posa en primer pla, de vegades d'una manera tràgica i colpidora. I l'esposa, la mare ha de deixar els éssers de la seva família, per acudir a la fàbrica o al taller, quan el lloc que li correspon és la llar, on gairebé sempre, la seva absència és sentida amb dolor i necessitat.

Es, doncs, absolutament imprescindible de tornar les coses al seu lloc, fent que la mare ocupi amb dignitat el lloc que naturalment li correspon. D'aquesta manera, la seva activitat serà més profitosa i la societat en sortirà beneficiada, car, acomplirà molt més fidelment els seus deures i assolir més fàcilment el fi de la seva existència.

Tot allò que tendeixi a la consecució d'un salari digne, suficient, familiar, com se l'ha anomenat, cal que ho mirem amb la major simpatia i ho ajudem amb la nostra collaboració, puix els Sants Pares han proclamat amb insistència la necessitat de la seva implantació; vindria a resoldre un greu problema de justícia, i contribuiria poderosament al retorn de la mare a la llar, afiançant així un dels postulats més essencials per a la bona marxa de la societat, i per al retorn d'aquesta als principis saludables del Cristianisme. Aquesta és potser en l'actualitat la millor manera de cooperar al progés social de la humanitat. Fugir d'extravagàncies ridícules, i tornar a les línies tradicionals, pures i simples del Cristianisme representa ara com en tot temps el veritable progrés social que tots els homes de bona voluntat han de desitjar veure establert, perquè és l'única forma de la veritable pau i germanor.

De la manera de portar a la pràctica amb major facilitat i eficàcia l'establiment del salari familiar mitjantçant les Caixes de Compensació, ja n'hem paralt altres vegades des d'aquest mateix lloc, i ara, excediria també els límits d'aquest comentari. Direm, però, que cada dia van estenent-se més a tot arreu, guanyant en perfecció i eficàcia; i que a casa nostra, que nosaltres sapiguem, si no és en algun cas molt particular, encara no hi han arribat.

Es digne de notar, per la seva campanya a favor del retorn de la mare a la llar, un dels darrers números extraordinaris de *La Vie Catholique*, dedicat enterament a aquest greu problema. No dubtem que aquesta campanya noble i decidida dels nostres germans parisencs ha de trobar resòs, i que, juntament amb la seva ja intensa activitat, ha de donar fruits ben eficaços. I al seu costat, no podem deixar d'esmentar el Congrés Internacional sobre el rteball de la mare, que, organitzat per La Unió Femenina Cívica i Social, tingué lloc a París els dies 6 a 11 de juny, i que constituí un estudi i exposició força complets del treball de la mare i de la necessitat i mitjans per a obtenir el seu retorn a la llar.

Com veiem, aquest problema important, que també afecta a casa nos-

tra, preocupa un bon xic més o fora, on almenys el plantegen i l'estudien, que ja significa estar en camí de resoldre'l.

Cal que visquem més atents a les realitats socials del nostre temps, per tal qeu així, un cop advertides, puguem amb coneixement estudiar-les i resoldre-les més fàcilment. — J. M.

UN CONGRÉS D'ABONAMENTS FAMILIARS.—Al moment que va a posar-se a la pràctica a França la llei d'abonaments familiars que comentà vem no hi ha gaire, s'acaba de celebrar a París el XIIIè Congrés d'Abonaments familiars, sota la presidència del president del Comitè Central M. Jacques Lebel.

M. Maignan, director de la Caixa de Compensació de la regió parisenca, exposà les característiques d'aquesta Caixa, l'extraordinària extensió de la qual, l'ha collocada al davant dels organismes similars. M. Lorphelin ho féu per la Caixa de Compensació de construcció i de treballs públics que en 1922 esdevingueren d'abonaments obligatoris. Les altres Caixes foren objecte d'un repart semblant per part de M. Molin.

El secretari general del Comitè M. Bernard, trac tà de la llei que fa obligatoris aquests abonaments. M. Guillermin donà algunes estadístiques demostra nt la influència demogràfica d'aquests abonaments. I, finalment, M. Piquenard, director del Ministeri del Treball, donà algunes explicacions pràctiques sobre l'aplicació d'aquesta llei, que atendrà successivament a totes les professions.

La segona jornada fou dedicada a l'estudi d'algunes qüestions relacionades amb l'aplicació de la llei d'Assegurances Socials.

El Dr. Pevret, presentà els primers resultats de l'assegurança d'invalidesa, i M. Dartarelle parlà del nou òrgan creat per a la reassegurança de les caixes primàries.

El professor de Dret de Grenoble, M. Pépy, estudià la definició del salari, lliuamrent de cotitzacions i responsabilitat del dependent.

M. Bonvoisin presentà un raport moral sobre l'estat actual de la llei d'Assegurances Socials i l'esdevenidor de la seva aplicació.

Com a clausura d'aquets XIIIè Congrés, el President de la República inaugurà el Centre Social, espléndida casa, edificada i equipada per la Caixa de Compensació de la regió parisenca.—J. M.

ELS DISIDENTS DE LA C. N. T.—A hores d'ara ja no constitueix cap secret la crisi interna i persistent que d'un temps ençà pateix l'organització anarco-sindicalista a Catalunya, que l'ha menada a una divisió profunda entre els seus mateixos elements. Com més ha anat essent dominada i dirigida pels elements de la F. A. I., més s'han anat manifestant les actituds de descontentament i de disgust per part d'alguns dels seus membres i de molts sindicats que fins fa poc l'havien integrada. L'un des-

prés de l'altre, són molts els sindicats que s'han anat desprenent d'aquesta organització, i no fa pas molt de temps que era un nucli bastard nombrós i fort de sindicats el que declarava desfer-se de la tutela i de l'autoritat que la C. N. T. exercia damunt d'ells. I, darrerament, s'ha parlat ja de la separació d'altres de ben importants, que pretenen constituir-se en autònoms.

Ha vingut, però, a agreujar aquesta divisió latent, manifestada en el si de la C. N. T., un altre fet de molta més gravetat que sanciona i fa definitiva aquella crisi esmentada. No fa molt de temps que un grup de dissidents, entre els quals es compta Pestaña, han fet públic un manifest en el qual hom convida tots els separats i descontents de l'actuació de la Confederació Nacional del Treball, d'ençà que està en mans dels elements de la F. A. I., a cnstituir una nova organització per renovar els procediments d'abans, bandejats ara pels actuals dirigents, i per aconseguir prompte i sense tortuositats les seves finalitats d'emancipació del proletariat.

No sembla pas, de moment, que la crida del grup anomenat dels "Trenta" hagi tingut gaire ressò en els medis obreristes catalans, car durant els dies transcorreguts d'ençà de la seva publicació, no hem pas vist afluir-hi els nostres treballadors amb aquella confiança i optimisme que, ben segur, els hauria comunicat, si realment es tractés d'alguna cosa nova que pogués tenir eficàcia, i ni els dirigents en la qual poguessin posar la defensa dels seus interessos.

I és que, en realitat, ben poca cosa ha canviat en la tàctica dels vells dirigents de la Confederació. Es tornen a presentar als nostres treballadors amb les mateixes teories i els mateixos procediments de sempre. El seu ideari, basat en la violència i el sistema de l'acció directa com a norma, és tot el programa que presentan al nostre obrer, que fins ara ja ha estat víctima continua d'aquerts procediments. Solament que ara, davant els fracasos soferts per l'organització, i davant el fet d'estar ells postergats de la seva direcció, fan l'efecte d'haver posat un xic de sang i de comprensió, i això ja els sembla suficient per a captar-se novament l'adhesió i la confiança de la massa treballadora.

Desenganyem-nos. La vella forma del sindicalisme català passa una crisi aguda que podia portar-lo a la desfeta; però, malgrat tots els canvis de posició i de nom, no ha canviat en el més mínim, i continua essent aquell sindicalisme anàrquic i destructor que hem blasmat sempre i que tan perjudicial ha estat per als interessos dels treballadors i de Catalunya. — J. H.